

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

Cilt: 5 Sayı: 1 | Vol. : 5 Issue: 1 | 2023

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

Cilt: 5

Sayı: 1

Haziran 2023

Vol.: 5

Issue: 1

June 2023

Ankara 2023

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

e-ISSN: 2667-6109

Cilt: 5 Sayı: 1

Vol.: 5 Issue: 1

Haziran 2023

June 2023

Dergi İletişim Bilgileri/Review Contact Information:

ASBÜ Hukuk Fakültesi Dekanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA

Tel: +90 312 596 44 44-45 Fax: +90 312 311 86 00

E-mail: bilisimhukukudergisi@asbu.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/bilisimhukukudergisi>

Bilişim Hukuku Dergisi hakemli bir dergidir. Yayımlanan eserlerden doğan sorumluluk yazara/yazarlara aittir.

Digital Law Review is a peer-reviewed journal. The liability of the published work lies with the author/authors.

Bu dergideki eserler, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır.

The works contained herein are licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Yayına Hazırlayan

Mizanpaj: Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Kapak Tasarımı: Basın Yayın Daire Başkanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA

Tel: +90 312 596 44 46 Fax: +90 312 311 86 00

E-mail: asbu.library@asbu.edu.tr

İMTİYAZ SAHİBİ:

Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü

Sorumlu Müdür:

İsmail ÖZCAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sekreteri

Editör:

Doç. Dr. Yasin SÖYLER Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Editör Kurulu:

Öğr. Gör. Dr. Erman EROĞLU Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Arş. Gör. Mustafa Cemre CAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Arş. Gör. Sena KONTOĞLU Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Arş. Gör. Sümeyye ŞİMŞEK Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Danışma Kurulu:

Prof. Dr. Bülent KENT Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Olgun DEĞİRMENCİ TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Cemil KAYA İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Leyla KESER BERBER İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Yücel OĞURLU İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Erdal YERDELEN	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Barış ERMAN	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Gülsün Ayhan AYGÖRMEZ UÇURLUBAY	İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Armağan Ebru BOZKURT YÜKSEL	Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Doç. Dr. Erman BENLİ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Hasan SINAR	Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet Bedii KAYA	İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KAPLANHAN	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi
Dr. Ahmet KILIÇ	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
Dr. Mustafa KÜÇÜKALİ	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

YAZIM KURALLARI

Başlangıç

1. Makale başlığı: Amerigo Md BT, 15 pt., Tüm harfler büyük, Kalın, Ortalanmış.
2. Yazar adı: Amerigo Md BT, 13 pt., Kalın, Sağa yaslı, İlk harfler büyük, yıldız ile dipnotta yazarın mesleği.
3. Öz, Abstract ve Anahtar Kelimeler: Kalın, İlk harfler büyük.

Metin

1. Metin içi başlıklar: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Başlık başındaki işaretler için yeni liste stili tanımlanması (Word'de Giriş sekmesinde paragraf kutucuğunun içinde üst sıradaki liste işareti/numaralandırma işaretlerinden çok düzeyli liste başlığı altında yeni liste stili tanımla daha sonra sol alttan biçimden numaralandırma seçeneği seçilecek) sıralaması:
  1. **Seviye:** Numaralandırma stili: I, II, III... Kalın, Tümü büyük harfler
  2. **Seviye:** Numaralandırma stili: A, B, C... Kalın, İlk harfler büyük
  3. **Seviye:** Numaralandırma stili: 1, 2, 3... Kalın, İlk harfler büyük
  4. **Seviye:** Numaralandırma stili: a, b, c... Kalın, İlk harfler büyük
  5. **Seviye:** Numaralandırma stili: i, ii, iii... Normal, İlk harfler büyük, İtalik.
3. Ana metin: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Metin paragrafları: İlk satır 0,75 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 5nk paragraf sonrası 0 nk aralık, satır aralığı 1.

Dipnotlar

1. Dipnot: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Dipnot paragrafları: Asılı 0,5 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 2 nk paragraf sonrası 0 nk aralık, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1. Ancak aynı dipnotta birden çok paragraf verilecekse bu durumda söz konusu iki paragraf arasında aralık 0 olmalıdır (üstteki paragrafın paragraf ayarlarından "sonra" kısmı 0 nk, alttaki paragrafın ise "önce" kısmı 0 nk yapılmalıdır).
3. Dipnottaki cümle ile dipnotta sol baştaki numara arasında 1 boşluk bırakılmalıdır.
4. Dipnotta sonu nokta ile biten bir ifade varsa tekrar nokta konulmasına gerek yoktur, bunun haricinde herhangi bir işaretten sonra mutlaka nokta konulmalıdır.
5. Metin içerisinde gösterilen dipnot numaraları şayet bir noktalama işareti varsa onun hemen ardından boşluk bırakılmaksızın belirtilecektir.

Yanlış: verilecektir¹.

Doğru: verilecektir.¹

Kaynakça

1. Kaynakça ayrı sayfada başlayacaktır.
2. Alfabetik sıralı, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Kaynakça paragrafları: 0,75 cm asılı (ilk satırdan sonraki satırlar 0,75 cm içeride), her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi aralık 3 nk paragraf sonrası aralık 0 nk, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1.
Yazım şekline ilişkin kurallara uygun olarak hazırlanmış örnek word formu için bkz. <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Yazım-İmla Kuralları ve Atıf Usulü

1. Derginin yazım ve imla kurallarında Türk Dil Kurumunun yayınları ve kararları esas alınmaktadır.
2. Dipnot ve kaynakçalarda "The Chicago Manual of Style" atıf sistemi benimsenmiştir. Atıf sistemine ilişkin detaylı bilgi için bkz. <https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>
<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>
3. Eserin yayın dilinin Türkçe olması halinde atıf yapılırken;
  - ◊ "and" yerine "ve"
  - ◊ "unpublished" yerine "yayımlanmamış" veya "yayınlanmamış"
  - ◊ "Anonymous" yerine "Anonim"
  - ◊ birden fazla ciltten oluşan eserlerde "volume/vol." yerine "Cilt."
  - ◊ "see" yerine "bkz."
  - ◊ "in" yerine "iç."
  - ◊ "accessed" yerine "erişim tarihi"
  - ◊ "trans." yerine "çev."
  - ◊ "edited by" yerine "editör"
  - ◊ "translated by" yerine "çeviren"
  - ◊ "interview by" ifadesi yerine "röportajı yapan"
  - ◊ "PhD diss." yerine "doktora tezi"
  - ◊ "thesis" yerine "tez"
  - ◊ "last modified" yerine "son değiştirilme"
  - ◊ "filmed" yerine "çekim" ifadeleri kullanılmalıdır.
  - ◊ Tarih belirtirken kullanılan ay isimleri Türkçeleştirilmiştir ancak yazım formatı korunmuştur. Örneğin; Mayıs 8, 2019 şeklinde yazılmalıdır.
  - ◊ Dergi sayısını ifade eden "no." ifadesi korunmuştur. Keza "ed." ifadesi aynen korunmuştur.
  - ◊ Sayfa numarasında "vd." kullanılmamalıdır. Bunun yerine ilgili numara ile arasına boşluk konulmaksızın "ff." ifadesi konulmalıdır. Eğer "ff." dan sonra "." gelecekse kullanılmaz ancak ";", "?" vb. gelecekse onlar "ff."deki noktaya bitişik yazılır.
  - ◊ Metin içerisinde dipnotta gösterilen mevzuat veya mahkeme kararı kaynakçada gösterilmeyecektir. Yargı kararlarına yapılan atıflarda aşağıdaki kural ve kısaltmalar dikkate alınmalıdır:

- ◊ Mahkemenin/kurumun adı varsa dairesi, E. esas numarası K. karar numarası tarih [gün.ay.yıl formatında], (kararın ulaşıldığı kaynak, varsa ulaşıldığı kaynaktaki sayfa numarası veya URL veya DOI numarası).
- ◊ Yabancı kararlarda ilgili mahkemenin veya kurumun kendisinin benimsemiş olduğu karar atıf usulü kullanılabilir. Tercih edilirse Türk kararları için kullanılan sistem de uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir. Ancak, bir eserde aynı mahkemenin veya kurumun bir kararı için hangi sistematik kullanılmışsa diğer kararlarında aynı sistematığın kullanılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi	AYM
Bireysel Başvuru	BB
Bölge Adliye Mahkemesi	BAM
Ceza Dairesi	CD
Ceza Genel Kurulu	CGK
Daire	D
Danıştay	Dan.
Esas	E.
Hukuk Bölümü	HukukB
Hukuk Dairesi	HD
Hukuk Genel Kurulu	HGK
İçtihadı Birleştirme Kurulu	İBK
İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu	İBK
İdari Dava Daireleri Kurulu Kararı	İDDK
Karar	K.
Uyuşmazlık Mahkemesi	UM
Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararı	VDDK
Yargıtay	Yar.

Örnekler:

AYM, E.2017/172, K.2018/32, 28.03.2018.

Yar. 1. HD, E.2015/1456, K.2017/7086, 05.12.2017, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

Ankara BAM 2. HD, E.2016/113, K.2017/21, 23.01.2017,
(<https://legalbank.net/belge/ankara-bolge-adliye-mahkemesi-2-hd-e-2016-113-k-2017-21-t-23-01-2017-bosanmadan-kaynaklanan-tazminat/3040600>).

Rekabet Kurulu, K.19-12/136-60, 13.3.2019,
(<https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=c4268558-edce-48b5-996d-152defb6a7e4>).

5. Resmi Gazeteye yapılacak atıflar şu şekilde belirtilmelidir: RG. 02.01.2019, S. 30643.

WRITING FORMAT

Beginning

1. Title of the works: Amerigo Md BT, 15 pt., bold and capital letter, centered paragraph style.
2. Names(s) of author(s): Amerigo Md BT, 13 pt., bold, first letter capital, right justified. Job of author(s) shall be written with an actinoid footnote.
3. Abstract and Keywords: Bold and first letter capital

Text

1. Titles in the text: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Authors should arrange the text utmost with five-degree heading and the number of the titles has a style as follows:
  - First level:** Numbering style: I, II, III... Title: bold and capital letter.
  - Second level:** Numbering style: A, B, C... Title: bold and first letter capital.
  - Third level:** Numbering style: 1, 2, 3... Title: bold and first letter capital.
  - Fourth level:** Numbering style: a, b, c... Title: bold and first letter capital.
  - Fifth level:** Numbering style: i, ii, iii... Title: italic and first letter capital.
3. Main text: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Paragraphs: 0,75 cm first line indent, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 5/0 nk, 1 line spacing

Footnotes

1. Style: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Footnotes paragraphs: 0,5 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 2/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled. If there are more than one paragraph in a footnote, pre/post-paragraph space should be 0 nk in this footnote.
3. Between the footnote number and footnote text one character space should be left.
4. All footnotes should be completed with a dot.
5. Footnotes numbers should be demonstrated after punctuations.

Wrong: given¹.   **Right:** given.¹

Bibliography

1. Bibliography should start on a separate page.
2. Style: alphabetically ordered, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Bibliography paragraphs: 0,75 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 3/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled.

For the sample word form edited per the writing form rules of the Journal, please see <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Spelling and Footnotes

1. The works should be prepared per official spelling and orthographic rules.
2. "The Chicago Manual of Style" is accepted for footnotes and bibliography. For further information please see
<https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>
<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

SOSYAL MEDYADA ÇOCUĞUN GÖRÜNÜMÜNÜN KİŞİLİK HAKLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRMESİ 1

The Analysis of the Child's Appearance in Social Media In Terms of Personal Rights

Alkan ALTAŞ

KİŞİSEL VERİ KAVRAMININ TÜKETİCİ AÇISINDAN İNCELENMESİ VE TÜKETİCİ VERİLERİNİ TEKNİK ANLAMDA KORUMAYA YÖNELİK UYGULAMALAR 37

Examination of The Concept of Personal Data from The Perspective of The Consumer and Applications to Protect Consumer Data Technically

Dila Nur HALAÇOĞLU

6112 SAYILI KANUN İLE İNTERNET ORTAMINDAN YAYINLARA UYGULANACAK ERİŞİM ENGELLEME KARARLARINDA RTÜK YETKİSİNİN KAPSAMI.....75

Law No. 6112 and the Scope of Rtük's Authority in Access Blocking Decisions to be Applied to Broadcasts from the Internet Environment

Rümeysa ALUÇ DEMİREL

SOSYAL MEDYADA ÇOCUĞUN GÖRÜNÜMÜNÜN KİŞİLİK HAKLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRMESİ

*The Analysis of the Child's Appearance in Social
Media In Terms of Personal Rights*

Alkan Altaş*

Öz

Hızla gelişen teknoloji, dijital çağ olarak adlandırılan bir dönemde yaşamamız sonucunu doğurmuştur. Baş döndürücü teknolojik gelişmeler klasik ana akım medyayı sosyal medyaya, tanışma ve paylaşım yapma alanlarımızı fiziksel ortamlardan dijital mecralara/platformlara taşımıştır. Bu dönüşüm, beraberinde elbette yeni hukuki meseleleri getirmektedir. İnternet ve sosyal medya, çeşitli hukuk ihlallerinin artmasına ve çok daha hızlı bir biçimde gerçekleşmesine aracılık etmektedir. Bunlardan bazıları da önem ve hassasiyetle korunması gereken çocukların, sosyal medya platformlarındaki savunmasızlığıyla ilintili ihlallerdir. Taciz, istismar, sanal zorbalık gibi birçok ihlale karşı yetişkinlere kıyasla daha korunmasız olmaları yanında, ebeveynlerinin çoğu zaman kötü niyet taşımaksızın çocuklarına ilişkin görselleri, bilgileri, genel olarak kişisel verileri yoğun bir şekilde sergilemesinin yol açtığı ihlaller ve problemler

---

* Avukat, İstanbul Barosu, alkan_altas@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8809-9313.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 24.12.2022.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 31.01.2023.

Atıf/Citation: Altaş, Alkan. "Sosyal Medyada Çocuğun Görünümünün Kişilik Hakları Bakımından Değerlendirmesi." *Bilişim Hukuku Dergisi* 5, no. 1 (2023): 1-36.

mevcuttur. Bu çalışma kapsamında da işte bu tür ebeveyn kaynaklı kişilik hakkı ihlallerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik hakları, Çocuk Hakları, Özel Hayatın Gizliliği, Sosyal Medya, Kişisel Veri.

Abstract

The rapidly developing technology has resulted in us living in a period called the digital age. Stunning technological developments have moved the classical mainstream media to social media, and our meeting and sharing spaces from physical spaces to digital spaces/platforms. This transformation, of course, brings with it new legal issues. The internet and social media mediate the increase of various legal violations and their realization much faster. Some of these are violations related to the vulnerability of children on social media platforms, which should be protected with care and sensitivity. In addition to being more vulnerable than adults to many violations such as harassment, abuse, cyberbullying, there are violations and problems caused by parents' intense display of images, information, and generally personal data about their children, often without malicious intent. Within the scope of this study, such parent-induced personal rights violations will be discussed.

Keywords: Personal Rights, Children Rights, Right of Privacy, Social Media, Personal Data.

GİRİŞ

Teknolojinin son sürat gelişmesi ve internetin hayatımızın her alanını kaplamasıyla hayatlarımız, alışkanlıklarımız da dönüşmektedir. Toplumu her zaman geriden takip eden hukuk, günümüzdeki bu hız karşısında daha da zorlanmakta, internet kullanımının artırdığı ihlaller yeni hukuki problemler doğurmaktadır. Bunlardan birisi de ebeveynlerin sosyal medya platformlarında çocuklarına ait birçok veriyi paylaşmalarının yol açtığı ihlallerdir. Birçok sosyal medya kullanıcısı gibi

ebeveynler de günlük hayatlarından paylaşımlar yaparken çocuklarına ilişkin verileri de paylaşabilmektedir. Her ne kadar çoğu zaman iyi niyetli davransalar da çocukların ileride görülmesini istemeyecekleri birçok fotoğraf ve bilgi internet evreninde yerini almakta, bu da çocukların kişilik haklarına ve özel hayatın gizliliğine ihlal teşkil etmekte, hatta çocukların güvenliğine ve istismarına ilişkin riskler de doğurabilmektedir. Elbette ebeveynlerin de çocukları üzerinde egemenlik, velayet gibi hakları ve ifade özgürlükleri vardır. Fakat diğer yandan ulusal ve uluslararası düzenlemelerle kabul edilmiş olan çocuğun üstün yararı ilkesi söz konusudur. Bu bağlamda çatışan hakları değerlendirmek ve aralarında doğru bir denge kurmak gerekmektedir. Çalışmamızda öncelikle genel olarak kişilik hakları kavramına, özel hayatın gizliliği ve kişisel veri kavramlarına, bu alanlara ilişkin yasal mevzuata, çocuklarla ilgili yerel ve uluslararası düzenlemelere değinilecek, ardından sosyal medya tanımlanacak ve çocukların sosyal medyadaki görünümünün kişilik hakları bağlamında yarattığı ihlaller tartışılacaktır.

I. GENEL OLARAK KİŞİLİK HAKKI

Çocukların da her insan gibi kişisel verilerinin korunması hakkına sahip olduğu malumdur.¹ Nitekim ocuk da yetişkin bireyler gibi sosyal bir varlık olup doğumundan itibaren yakın çevresiyle ve toplumla etkileşim içerisinde bir hayat sürmektedir. Özellikle kreş ve okul dönemiyle birlikte sosyal yaşamın içine tamamen dâhil olan çocuğun da özel alanı, özel hayatı ve kişisel verileri var olup, bunların korunmasını talep

---

¹ Murat Uçak, "Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde ocuğun Rızası," *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 3, no. 1 (2020): 46.

etme hakkına sahiptir.² Bu bağlamda, kişisel verilerin korunması kavramıyla korunmak istenen esas menfaatin özel hayatın gizliliği olması ve özel hayatın gizliliği ile kişisel verilerin kişilik hakkı değerleri kapsamında kabul ediliyor olması³ gibi hususlar dikkate alındığında, öncelikle genel olarak kişilik hakkından bahsetmek gerekebilecektir.

Kişilik hakkı, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini sağlayan unsurların tamamı üzerindeki haklar şeklinde ifade edilebilir. Bilindiği üzere kişilik hakkı “mutlak” haklardan kabul edilmekte olup kişiye sıkı sıkıya bağlı vazgeçilmez, devredilmez, feragat edilemez haklardandır. Doktrinde hakkın değişik ölçütlere dayalı tasnifleri arasında, hakkın etki alanına ve yükümlülerinin sayısına göre yapılan ayırım en mühim ayırimlardan birisidir. Aynı haklar, fikri mülkiyet hakları, kişilik hakları gibi egemenlik hakları, dolaysız ve aracısız yetki sağlayıp mutlak bir etki göstermektedir. Bu mutlak etki, hakların ayırt edici unsuru ve ölçütü olarak belirlemektedir. Bu bağlamda mutlak hak, hak sahibinin herkese karşı ileri sürebileceği bir hak olup, herkes mutlak hakka uyma ve bu hakkı ihlal etmeme yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Dolayısıyla mutlak hakkın, bu hakkın sahibine “olumlu” bir edim talep etme hakkından öte “olumsuz” bir engelleme hakkı verdiği söylenebilir.⁴

Kişilik hakkına konu olan değerler, tüketici ve sınırlı sayılamaz, örnek olarak sıralanabilir. Bu nedenle kişilik hakkı

---

² Burcu G. Özcan Büyüktanır, *Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 146.

³ Mesut Serdar Çekin, *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu* (İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2018), 19.

⁴ Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011), 226.

“çerçeve hak” olarak kabul edilmektedir. Yaşam, beden, fiziksel ve ruhsal sağlık, onur, saygınlık, özgeçmiş, özel yaşamın gizliliği, özgürlük, fikri eser ve benzeri birçok değer bu çerçevede sayılabileceği gibi bu çerçevenin de zamanla sürekli genişleyebileceği unutulmamalıdır. Teknolojinin gelişimi, çevre ve iklim sorunları, yapay dölleme, insan denekler üzerinde tıbbi deneyler gibi gelişmeler arttıkça kişiliği koruyan çember de genişlemektedir.⁵

Kişilik hakkı, temel hak ve özgürlüklerden olup kaynağını esas olarak Anayasa’dan almaktadır. Anayasanın 17. maddesinin 1. fıkrasında “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” denilerek, kişilik hakkı kapsamında yer alan maddi ve manevi değerlerin anayasal güvence altına alındığı görülmektedir. Keza Anayasa 12. madde de herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğunu hükme bağlamıştır.

Kişilik hakkının anayasal temeli ve kişiliğin korunması hususunun Anayasa hukuku ile yakından ilgili olması, Anayasa’nın özel hukuka etkisinin güçlü örneklerindedir. Nitekim kişilik haklarına saldırılarda hukuka uygunluğun ya da hukuka aykırılığın saptanması için kurulan menfaatler terazisinde temel belirleyici husus çoğu zaman diğer anayasal temel hak ve özgürlükler olmaktadır. Mesela kişinin saygınlığına veya özel hayatına ilişkin saldırılar, duruma göre anayasal hak olan ifade özgürlüğü, basın, sanat ve bilim özgürlükleriyle hukuka uygun kılınabilmektedir.⁶

Kaynağını Anayasa’dan alan kişilik hakkı kavramının yansımaları Medeni Kanun’un çeşitli hükümlerinde tezahür etmektedir. Medeni Kanun’un 8. maddesi her insanın hak ehliyeti olduğunu hükme bağlarken, 23. madde de kimsenin hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemeyeceği lafzını

⁵ Serozan, *Medeni Hukuk*, 411.

⁶ Serozan, *Medeni Hukuk*, 412-413.

içermektedir. Devamındaki 24. Madde de kişilik hakkına yönelik saldırılara karşı kişinin mahkemedен koruma talep edebileceğini düzenlemektedir.

Rona Serozan'a göre "Medeni Kanun kişilik haklarını iki kural aracılığıyla korur. MK 23 kuralı ekonomik, sosyal ve bilgisel yönlerden güçlü olan kişinin sözleşme serbestliğini bu açılardan güçsüz sayılardan yana bir 'iç koruma' mekanizmasıyla ve 'sözleşmenin bağlamazlığı' (hükümsüzlük) yaptırımıyla sınırlar. MK 24 kuralı ise güçlünün hareket serbestliğini güçsüzden yana bir 'dış koruma' mekanizmasıyla ve durdurma ile tazminat yaptırımlarıyla sınırlar."⁷

Kişilik hakkına yönelik saldırıyı hukuka aykırı olmaktan çıkaracak haller de mevcuttur. Hakkı ihlal edilen kişinin rızası, kişilik hakkını ihlal eden kişinin ağır basan temel hakkı veya menfaati, kamusal yarar, yasal yetki gibi hususlar kişilik hakkına saldırıyı hukuka uygun kılacak çeşitli hukuki nedenlerdir. Mesela, pratikte sıklıkla karşılaşılan site aidatını ısrarla ödemeyen bir üyenin isim bilgisinin aidatını ödemeyenler listesinde yayınlanması durumunda dernek tüzel kişinin aidat toplama yararı, ismi yayınlanan üyenin onur ve saygınlığının korunması menfaatinden ağır basabilecektir. Yine bir boşanma davasında davalının özel hayatına ilişkin çeşitli bilgilerin paylaşılması, davacının hakkına kavuşma menfaati davalının onur ve saygınlığının korunması hakkından daha ağır basacağından, hukuka uygun olacaktır. Kamuya mal olmuş üst düzey bir politikacının mal varlığının haber konusu yapılması da kamuyu aydınlatma işlevinin haberi yapılan kişinin menfaatine ağır bastığı, kamusal yararın hukuka uygunluk nedeni olarak öne çıktığı bir örnek olarak gösterilebilir. Kanundan doğan velayet hakkını kullanarak, kendisine zarar verebilecek kişilerle iletişim kuran çocuğunun yazışmalarını denetleyen bir ebeveynin bu fiili de yasal yetki çerçevesinde hukuka uygun olacaktır.⁸

⁷ Serozan, *Medeni Hukuk*, 413.

⁸ Serozan, *Medeni Hukuk*, 422.

II. ÖZEL HAYATIN GİZLİLİğİ İLKESİ

Yukarıda, kişilik hakkını oluşturan değerler arasında sayıldığı üzere, özel hayatın gizliliği de temel kişi haklarından olup topluluk içinde kişinin onurlu, saygın bir Şekilde yaşamını devam ettirebilmesinin gereği olan bir haktır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde özel hayata sayrı hakkının düzenlendiği bilinmektedir. Özel hayatın gizliliği hakkı, ülkemizde anayasal güvence altındadır. Anayasa'nın 20. maddesinde herkesin özel hayatına ve aile hayatına sayrı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu zikredilmiştir. Yine Anayasa'nın 21. ve 22. maddeleri de konut dokunulmazlığını ve haberleşmenin gizliliğini korumakta olup özel hayata sayrı başlığı altındaki hakların vücut bulduğu hükümlerdir.

Özel hayatın gizliliği ilkesi, kişiliğin ve kişilik haklarının korunmasının olmazsa olmaz Őartlarından biridir. Herkes zel hayatının gizli tutulmasını ve gizliliğin ihlal edilmemesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın gizliliği ilkesi, hayatın tüm alanlarında geçerli olduğu gibi sosyal medya açısından da geçerlidir. Hiç kimse gerek doğrudan gerekse sosyal medya aracılığıyla başkalarının özel hayatının gizliliğini ihlal etme hakkına sahip değildir.⁹

Özel hayatın gizliliğinin, kişisel verilerin korunması bağlamında ilk gündeme gelen temel hak ve özgürlük olduğu söylenebilir. Kişisel veri, kişinin özel hayatının bir parçası olarak kabul edilmekte, bu verinin gelişigüzel bir biçimde işlenmesi, özel hayatın gizliliği ilkesinin ihlali olarak değerlendirilmektedir.¹⁰ Nitekim bu husus 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 1. maddesinde açıkça zikredilmiştir: *"Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve*

⁹ Şerafettin Ekici, *Bilişim ve Teknoloji Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 111.

¹⁰ ekin, *Kişisel Verilerin Korunması*, 30-31.

özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.”

Özel hayatın gizliliğini ihlal fiilinin hukuki sorumluluklarına ilaveten cezai yaptırıma da tâbi tutulması öngörülmüştür. Özel hayatın gizliliğini ihlal, suç olarak tanımlanıp 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesinde yerini almıştır. Yine 132. maddede düzenlenen haberleşmenin gizliliğini ihlal, 135. maddede düzenlenen kişisel verilerin kaydedilmesi suçu, 136. maddede düzenlenen kişisel verileri yayma suçu gibi hükümler de temelde kişilik hakkının ve özel hayatın gizliliğinin korunması gayesinin uzantısı olarak görülebilecek hükümlerdir.

III. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI

Kişisel veri, basit ve genel anlamıyla, gerçek kişiyle ilişkilendirilebilen her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Kişinin soyadı, kimlik numarası, telefon numarası, elektronik posta adresi vs. birçok bilgi kişisel veri kapsamında olup etnik köken, siyasi düşünce, hastalıklar, sağlık verileri, genetik bilgiler gibi daha hassas görülen veriler nitelikli/hassas kişisel veri olarak kabul edilmektedir.¹¹

Kişisel veri, bilgi teknolojilerinin sürekli geliştiği ve yaygın bir şekilde kullanıldığı, çok önemli verilerin internet ortamlarında depolandığı bu dijital çağda giderek daha da kritik hale gelmiş bir kavramdır. Belki de bu yüzden, özel yaşamın gizliliği gibi mevcut ve kökleşmiş temel haklardan da birçok kişisel bilginin gizlilik kapsamında olması gerektiği çıkarılabilecekse de ayrıyeten kişisel veri lafzının temel metinlerde yer alması ihtiyacı hâsıl olmuştur. Nitekim son yıllarda gerek uluslararası gerekse de ulusal düzlemde kişisel verilerle ilgili hukuki düzenlemeler art arda yapılmaktadır.

---

¹¹ Ekici, *Bilişim ve Teknoloji Hukuku*, 272.

2018 yılına kadar yürürlükte kalmış olan 1995 tarihli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifi'nde¹² (95/46) kişisel veri, “fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özel bir veya daha fazla faktöre veya bir kimlik numarasına atıf başta olmak üzere doğrudan veya dolaylı olarak tespit edilebilen bir tespit edilebilir kişi; tespit edilmiş veya tespit edilebilir gerçek kişiye ait herhangi bir bilgi” şeklinde tanımlanmaktaydı. 2018 yılında yürürlüğe girerek Direktif'in yerini alan Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde de (GDPR) kişisel veri, “tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” şeklinde tanımlanmış, akabinde “gerçek kişiye ait olan isim, kimlik numarası, konum verisi, çevrimiçi tanımlayıcı, fiziksel, psikolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğini gösteren bir veya birden fazla faktöre ilişkin veriler”in kişisel veri olabileceği belirtilmiştir (GDPR md.4).

Ülkemizde de 2010 yılında Anayasa'nın özel hayatın gizliliğini düzenleyen 20. maddesine, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkına sahip olduğunu, kişisel verilerin ancak kanunda belirlenen hallerde ya da kişinin açık rızasıyla işlenebileceğini öngören 3. fıkra isabetli bir biçimde eklenmiştir.

Bu çerçevede düzenlenerek yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunma Kanunu'nun 3. maddesinde tanımlar kısmında kişisel veri “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” olarak tanımlanmış ve kişisel verilerin işlenmesi ilgili kişinin açık rızasına bağlanmış, istisnai haller de sıralanmıştır.

Yukarıda özel hayatın gizliliği bahsinde değinildiği üzere, kişisel verilerle ilgili ihlallere ceza hukuku çerçevesinde de

---

¹² European Union, “Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data,” Kasım 23, 1995, EUR-Lex - 31995L0046 - EN (europa.eu).

yaptırımlar bağlanmış, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, yayılması gibi fiiller Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak düzenlenmiştir (TCK md.135 vd.).

VI. ÇOCUK: HUKUKİ TANIM VE DÜZENLEMELER

Birçok değer ve olgu çağlar boyu değişmekte, şekillenmekte, farklı zaman, kültür ve toplumlara göre farklı anlamlar kazanabilmektedir. Çocukluk kavramı da, özellikle orta çağa kadar günümüzdeki anlamını taşımasa da, çocuklar adeta küçük bir insan olarak tanımlanıp çocuklara da yetişkin insanlar gibi ağır sorumluluklar yüklenebilse de, aydınlanma ve modernleşmeyle beraber günümüze gelen süreçte çocukluk kavramının oturduğunu, çocuk algısının gelişmiş toplumların çoğunda benzer bir anlamda şekillendiğini ve evrensellik kazandığını söyleyebiliriz. Çocukluğun tam başlangıç ve bitiş yaşları konusunda üzerinde anlaşılan tek bir bilimsel görüş hala olmamakla ve toplumdan topluma, kültürden kültüre değişiklikler görülebilmekle beraber, genel olarak çocukluk dönemiyle yetişkinlik döneminin birbirinden ayrı görülmesi yönündeki algının netleştiğini söyleyebiliriz.

Toplumların önemli bir parçası ve geleceği niteliğindeki çocukların yetişmesi, zihinsel ve bedensel gelişimleri ile ilgili çeşitli eğitimsel önlemlerin alınmasının yanında, çocukların aile ve toplum içerisindeki yerini belirleyen ve gerekli tedbirleri içeren hukuki düzenlemelere de bağlıdır. Bu doğrultuda, hukukumuzda da çocuk kavramına yer verilmiştir. Çocukluk, doğumla başlayıp erginliğe kadar devam eden dönem olarak kabul edilmiş, diğer bir deyişle erginlik, çocukluğu bitiren bir olgu olarak varsayılmıştır. Kural olarak on sekiz yaşın tamamlanmasıyla erginliğin kazanılacağı kabul edilmiştir (MK 11). On sekiz yaş, kanun koyucu tarafından uluslararası düzenlemelerle de uyumlu olarak temel öğrenimin sonlandığı, düşünsel olgunluğun ve ekonomik bağımsızlığın kazanıldığı yaş olarak görülmüştür. İstisnası olarak on sekiz yaşından önce evlenenlerin de evlenmeyle erginliklerini kazanmış

olabilecekleri öngörülmüştür. Böylelikle ev ve aile geçindirecek kişilerin başkalarına bağımlı kalmasının önlenmesi istenmiştir. Yine çocuğun evlenme dışı özel sebeplerle de erginliğe kavuşmak konusunda ciddi gereksinimleri ve menfaatleri olabileceğine istinaden kanun koyucu on beş yaşını bitirmiş çocuğun hâkim kararıyla ergin kılınabilmesine cevaz vermiştir.¹³

Mevzuatta çocuk tanımı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinde küçüğü yetişkinden ayırmak ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu madde 282 vd. çocuğun ana babasına karşı soy bağıını belirtmek üzere iki farklı anlamda kullanılmıştır. Türk hukukunda çocukluk, Medeni Kanun madde 11 uyarınca kişiliğin kazanılmasıyla başlamakta ve on sekiz yaşın doldurulmasıyla sona ermektedir.¹⁴ Medeni hukukta çocuğun hak ehliyetine sahip olduğu kabul edilmektedir. Fakat fiil ehliyetine sahip olduğu bazı durumlarda kabul edilmekte, bazı durumlarda edilmemektedir. Hak ehliyeti her insanın sağ doğmak koşuluyla direkt olarak sahip sayıldığı bir ehliyet iken, fiil ehliyeti ise ancak hak ehliyeti sahiplerinin belirli bir erişkinliğe ve özelliklere kavuştuktan sonra kazanabildikleri bir ehliyettir. Örneğin henüz bir yaşındaki bebek mülkiyet hakkına doğumla gelen bir hak olarak sahiptir, ama mülkünü satma ya da devretme ehliyetini haiz değildir.¹⁵ Bu durumdaki, yani henüz fiil ehliyeti kazanmamış olan çocuk, sadece veli ya da vasisi aracılığı ile hak ve borçlara ehil olabilmektedir. Bu durumun nedeni, yeterince oturmuş bir akıl yürütme kabiliyeti ve tecrübesi bulunmayan küçüğün kandırılması ya da istismar edilmesinin daha kolay olması gibi riskler karşısında küçüğü korumaktır.¹⁶

---

¹³ Serozan, *Medeni Hukuk*, 393.

¹⁴ Ömer Ali Girgin ve Seray Gönal, "Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 44 (2020): 104.

¹⁵ Serozan, *Medeni Hukuk*, 391.

¹⁶ Vehbi Umut Erkan ve İpek Yücer, "Ayırt Etme Gücü," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 3 (2011): 501-502.

Çocukları korumak için tedbirler alınması gerekliliğine istinaden Anayasamızda güvence altına alınmış temel hükümler bulunmaktadır. Kanun önünde eşitliği düzenleyen 10. maddede “Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz” ifadesi ile çocuklar pozitif ayrımcılık yapılması teşvik edilen gruplar arasında sayılmıştır. “Çocuk hakları” kavramının da açıkça zikredildiği I numaralı “Ailenin korunması ve çocuk hakları” kenar başlığının altındaki 41. maddede de 2. ve 3. fıkralarda çocuklarla ilgili hükümlere yer verilmiştir: “Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

Çalışma şartlarına ilişkin 50. maddenin 2. fıkrası: “Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar” şeklinde iken, 61/4 de “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır” ifadesiyle çocukları çalışma şartları ve sosyal güvenlik bakımından da özel olarak korunması gereken bir grup olarak kabul etmiştir.

Anayasanın genel ruhu ve anlayışına uygun olarak çocukları korumak amaçlı, Çocuk Koruma Kanunu ve Çocukları Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu gibi özel kanunlar yapılmış olduğu gibi, genel kanunlarda da çocukların korunmasına ilişkin muhtelif hükümler dağınık bir biçimde bulunmaktadır. Çocuğun hak ehliyetine yer veren MK 28/2, çocukların bakımı için eşleri birlikte yükümlü kılan MK 185/2, çocuğun korunması için hâkimin gerekli tedbirleri almasını öngören MK 346-347. maddeleri, ceza kanununda aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali başlıklı 233. madde, genel ahlaka aykırı suçlar başlığı altında düzenlenen müstehcenlik, fuhuş, kumar gibi suçlarda çocukların kullanması halinin nitelikli ve cezayı ağırlaştırıcı hal olarak düzenlenmesi bunlara örnek olarak verilebilir.

Bilindiği üzere, hukukun önemli kaynaklardan birisi de uluslararası anlaşmalar olup, Anayasa madde 90 uyarınca *“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir.”* Çocuk hakları konusunda uluslararası boyutta düzenlenmiş olan en geniş ve önemli belge Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’dir. Bu sözleşme ile çocuğun kişiliğinin içinde bulunduğu topluma uyumlu olarak gelişebilmesi ve çocuğun özenle korunması üzerinde durulmuştur.¹⁷ İlgili sözleşme, 18 yaş öncesi her insanın çocuk sayılmasını ve sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar ve hukuki düzenlemeler gibi çocukları ilgilendiren tüm faaliyetlerde çocuğun yüksek yararının göz önüne alınmasını öngörmektedir. Sözleşmeye göre, çocuğun temel yaşama hakkı sözleşmeye taraf tüm devletlerin kabul etmeyi taahhüt ettiği temel bir haktır. Taraf devletler, çocuğun korunmasıyla ilgili gereken bütün önlemleri almakla beraber, çocuğun güvenliği ve bakımından sorumlu her türlü kişi ve kuruluşları denetlemekle ve onlara sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için her türlü olanağı sağlamakla yükümlü tutulmuştur.¹⁸

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 16. maddesi de çalışmamızın konusu açısından ilintili olabileceğini düşündüğümüz bir hüküm barındırmaktadır: *“Hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişiminde keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.”*

Yine konumuzla ilgili olarak; dünya genelinde çocuk hakları için çalışmalar yapan en büyük kurum olan UNICEF’in (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) 2017 yılına ilişkin

¹⁷ Özcan Büyüktanır, *Çocuğun Kişilik Hakkı*, 30.

¹⁸ Ayten Güngör, *“Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri,” İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, no. 54 (2021): 2.

raporunda hiçbir çocuğun çevrimiçi risklere karşı tam olarak güvende olmadığı, zorbalanın, insan tacirlerinin ve cinsel suçlar işleyenlerin çocuklara ulaşmalarının günümüzde geçmişe göre çok daha kolay olduğu, özellikle istismarcılar için sosyal medyanın sınırsız bir hareket imkânı sağladığı belirtilmiştir.¹⁹

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) kişisel veriyle ilgili maddelerinde de çocuklara ilaveten değinilmiştir. Tüzüğün verileri işleme faaliyetinin hukuka uygunluğunu düzenleyen 6. maddesinde “*özellikle veri sahibinin çocuk olması halinde veri sahibinin kişisel verilerin korunmasını gerektiren menfaatleri veya temel hakları ve özgürlüklerinin bir kontrolör veya üçüncü bir kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basması haricinde, söz konusu menfaatler doğrultusunda işleme faaliyetinin gerekli olması*” hukuka uygunluk şartı olarak aranmıştır.

V. SOSYAL MEDYA: TANIMI VE TARİHÇESİ

İçinde yaşamakta olduğumuz internet çağı ana akım medyanın önemini büyük ölçüde kaybettiği, sosyal medyaya rağbetin özellikle gençler arasında çoğaldığı, paylaşım alanlarının fizikselden sanala, çevrimdışından çevrimiçine kaydığı bir çağdır. Sosyal medya, son yıllara damga vuran bir kavram olup, üzerinde mutabık kalınan tek bir tanımı yoktur.

İlk olarak Amerikalı sosyal psikolog Stanley Milgram'ın 1967 yılında ortaya atmış olduğu ve insanların internet üzerinden bağlantıya geçerek kendilerine ait bir evren yarattığını söyleyen küçük dünya (*small world*) kavramı, gün geçtikçe internet kullanımının artması ve günümüzde internetin

---

¹⁹ UNICEF, “A Familiar Face: Violence in The Lives of Children And Adolescents,” [unicef.org](https://gdc.unicef.org/resource/familiar-face-violence-lives-children-and-adolescents), erişim tarihi: Nisan 24, 2020, <https://gdc.unicef.org/resource/familiar-face-violence-lives-children-and-adolescents>.

neredeyse her eve, işyerine, cihaza girmesiyle iyice kuvvetlenmiştir.²⁰

Bir tanıma göre; sosyal ağlar, bloglar, podcastler, forumlar ile içerik toplulukları, sanal oyun ortamları gibi çok çeşitli ortamlara sahip olan sosyal medya, kullanıcıların kendileri ile ilgili kişisel gelişmeleri duyurabilecekleri, yeni arkadaşlarla tanışabilecekleri, arkadaşları ile interaktif bir iletişim kurabilecekleri, fotoğraf, bilgi, video gibi içerikler paylaşabilecekleri, çeşitli aktiviteler organize edebilecekleri web sitelerine genel olarak verilen isimdir.²¹ Diğer bir tanım; derin bir sosyal etkileşime, çevrimiçi sosyal topluluklar oluşturulmasına ve çeşitli işbirliği projelerini başarmaya zemin oluşturan web siteleri şeklindedir.²² Sosyal medya, Web 2.0 teknolojisi esasları üstüne inşa edilmiş olan, içeriği kullanıcılar tarafından oluşturularak doldurulan ve her türlü değişime olanak sağlayan internet temelli uygulama olarak da tanımlanmaktadır.²³

Görüldüğü üzere sosyal medyanın üzerinde uzlaşmış tek ve kesin bir tanımlaması olmasa da özellikle ortalama toplum algısında sosyal medyaya karşılık gelenin; kullanıcıların çeşitli içerikler ürettiği, paylaştığı, birbirleriyle etkileştiği, sosyalleştiği interaktif dijital platformlar olduğunu söyleyebiliriz.

---

²⁰ Ferah Onat ve Özlem Aşman Alikılıç, "Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi," *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 3, no. 9 (2008): 1116.

²¹ Levent Eldeniz, *İkinci Medya Çağında İnternet* (İstanbul: Alfa Yayınları, 2010), 27. Aktaran: Güliz Uluç ve Bilal Süslü, "Örnek Yargı Kararlarıyla Sosyal Medya Hukuku," *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8, no. 17 (2016): 338.

²² Erkan Akar, "Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri – Bir Pazarlama İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi," *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10, no. 1 (2010): 110.

²³ A.M. Kaplan ve M.Haenlein, "Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media," *Business Horizons* 53, no. 1 (2010): 60.

Bu platformlardan bazıları hem dünyada hem Türkiye’de büyük bir popülerliğe ulaşmış, insanların vakitlerinin önemli bir bölümünü geçirdikleri sanal dünyalara dönüşmüştür. 2004 yılında Mark Zuckerberg tarafından öncelikle dar anlamda bir arkadaş çevresine, üniversite arkadaş grubuna yönelik geliştirilen, sonrasında yavaş yavaş genişleyen ve dünya çapında yaygın bir ağ halini alan Facebook’un sosyal medya için bu doğrultuda bir kilometre taşı olduğu söylenebilir.²⁴ Daha sonra, kullanıcıların video yükledikleri Youtube, insanların fikirlerini paylaştığı bir mikro blog olarak tasarlanan Twitter, fotoğrafların paylaşıldığı Instagram gibi diğer dev platformlar da sosyal medyanın en önemli üsleri arasında yerini almıştır. Tabii zaman içinde bu platformlar kendileriyle özdeşleşen özelliklerinin de dışında diğer platformlardaki özellikleri de bünyelerine eklemiş, birbirlerine benzemeye başlamışlardır. Mesela Twitter’da video yüklenip paylaşılabilir, Instagram’da hikâye adında videolar paylaşılabilir, bazı paylaşımlar yazılı metinlerden de oluşabilmekte, adeta Instagram da Twitter gibi bir blog olarak kullanılabilir. Netice itibarıyla tüm bu platformlar büyük bir kullanıcı kitlesine sahip olup, milyonlarca insanın verisini barındırmaktadır.

Sosyal medyanın, bildiğimiz anlamda medyadan farklılaşarak öne çıkan birtakım özellikleri vardır. Dünyanın dört bir yanından milyonlarca kullanıcının eş zamanlı olarak birbiriyle iletişime geçebildiği bu platformların mühim ve ayırt edici bir yönü, klasik medyadan farklı olarak, herhangi bir nitelik ya da şart gerektirmeksizin dileyen herkesin katkı sunabilmesi, dolayısıyla bir içerik sağlayıcısına dönüşebilmesidir. Katkı ve içerik sağlayıcılığının kapsamının oldukça geniş olduğunu söylemek gerekir. Nitekim kişilerin kendi paylaşımları olan videolar, fotoğraflar, duygu ve düşünce

---

²⁴ “Facebook,” Vikipedi, erişim tarihi: Aralık 23, 2022, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook>.

içeren durum bilgileri, yazılar gibi veriler içerik sağlayıcılığı kapsamında kabul edildiği gibi; bir başka kullanıcının/içerik sağlayıcının paylaşımlarını aktarmak, beğenmek, paylaşmak, yorum yapmak da bu kapsamda değerlendirilmektedir.²⁵ Medyada yayın yapmak için belli yasal prosedürlerin aşılması gerekmektedir, sosyal medyada böyle bir gereklilik aranmamaktadır. Kullanıcılar istedikleri an herhangi bir ön izin almadan canlı yayın bile yapabilmektedir. Ayrıca klasik medyada içerik üretimi daha fazla masraf, emek, prodüksiyon vs. gerektirmekteyken sosyal medyada bu çok daha kolay gerçekleştirilebilmektedir. Klasik anlamda medyanın mevzuatı oturmuşken, sosyal medya yeni bir alan olduğu için birçok boşluk bulunmaktadır. İçerik ve yayın nedeniyle hukuken sorumluları tespit etmek de çok daha güç olabilmektedir.²⁶

Sosyal medya platformları günümüzde çoğunlukla tablet, telefon gibi mobil cihazlar üzerinden kullanılmaktadır. Akıllı telefon kullanımı yaygınlaşmış, bu telefonlar kullanıcıların anlık paylaşım yapmasını oldukça basit hale getirmiştir. Kullanıcılar çeşitli sosyal medya platformları aracılığıyla o anki düşüncelerinin, hislerinin dışavurumu olan çeşitli yazıları, gördükleri haber metinlerini, çektikleri fotoğrafları, gezdikleri yerleri, o an buldukları konumu, internet ortamında karşılaştıkları çeşitli içerikleri üzerinde pek fazla değerlendirme yapmadan, diğer bir deyişle ölçmeden biçmeden rahatlıkla paylaşabilmektedir. Pek düşünülmeden hızlıca yapılan bu paylaşımlarda, içerikte herhangi bir başka kişiyle ilintili bir bilgi olması durumunda kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi ve kişilik hakkı ihlalleri gündeme gelmektedir.²⁷ Dolayısıyla sosyal medyanın kişilik hakkı ihlalini kolaylaştırmakta ve ihlal sayısını artırmakta olduğu açıktır.

²⁵ Esra Gültekin, "Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü," *Çocuk ve Medeniyet* 3, no. 5 (2018): 115.

²⁶ Ekici, *Bilişim ve Teknoloji Hukuku*, 96-97.

²⁷ Girgin ve Gönal, "Çocuğun Kişisel Verileri," 102.

VI. ÇOCUĞUN SOSYAL MEDYADA GÖRÜNÜMÜNÜN KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

A. Çocuğun Verilerinin Ebeveyn Tarafından Sosyal Medyada Paylaşılması

Yukarıda değinildiği üzere, sosyal medya kullanımı günden güne artmakta, insanların çoğu artık bir bakıma dijital dünyada yaşamaktadır. Gün içinde yaptıklarını, buldukları yerleri, gezdikleri şehirleri, yedikleri yemekleri, eğlence hayatlarını ya da mesleki faaliyetlerini sosyal medyadan anbean paylaşmaktadır. Kullanıcılar kimi zaman otomobillerini, kimi zaman yeni aldıkları elbiseleri, kimi zaman evcil hayvanlarını, kimi zaman da bebek ve çocuklarını paylaşmaktadır. Denilebilir ki adeta bir teşhir furyası vardır. Nitekim kimi çağdaş düşünürler günümüz toplumu için “teşhir toplumu” ifadesini kullanmaktadır. Byung Chul Han’a göre “teşhircilik toplumunda her şey dışa çevrilmiş, ifşa edilmiş, çıplaklaştırılmış, soyulmuş, ortaya serilmiş durumdadır.” Şeffaflık toplumunda her şeyin ayan beyan görünürlüğü, saklanacak bir şeyin olmaması ilk etapta ideal bir güven ortamının hüküm sürdüğü yönünde bir algı oluşturabilir. Fakat Han’a göre işin aslı hiç de öyle değildir. Bu tablo ütöpik bir güven ortamını değil, aksine bir kontrol toplumunu işaret etmektedir. Her şeyin kontrol altında tutulduğu, özel olanın veya alanın kalmadığı, mahremiyetin sadece raflarda yerini alan antik bir kelimeye dönüştüğü bir toplum izlenmeye ve gözetlenmeye muhtaçtır. Aslında sözde şeffaflık toplumu, güven telkin ederken kontrole odaklanmaktadır.²⁸

Bu yoğun paylaşımların ve teşhir modasının altında yatan ve psikoloji, sosyoloji, iletişim gibi farklı disiplinlerin alanına

---

²⁸ Byung Chul Han, *Şeffaflık Toplumu*. Çeviren Haluk Barışcan. (İstanbul: 2017, Metis Yayınları), 11. Aktaran: Uğur Çağlak, “Teşhir Toplumu ve Yeni Medya: Teşhir Toplumu Oluşmasında Önemli Bir Araç Olan Yeni Medya Üzerine Bir Değerlendirme,” *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi* 2, no. 2 (2020): 16.

giren motivasyonlardan ziyade, bu paylaşımların hukuki sonuçlarına, konumuz özelinde de her türlü paylaşıma ve oluşturduğu başkaca ihlallere değil de, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili paylaşımlarına ve bu paylaşımların yol açtığı kişilik hakkı ihlallerine odaklanmaya gayret etmekteyiz.

Sosyal medyanın yoğun kullanımı, birçok ebeveynde de görülmektedir. Anne babalar çocuklarıyla ilgili birçok şeyi kamuya açık bir şekilde paylaşabilmektedir. Öyle ki, bazı durumlarda çocuğun büyümesi ve yetişmesi adeta "The Truman Show"²⁹ filminde Jim Carrey'in hayat verdiği karakteri andırır bir şekilde, dünyanın gözleri önünde gerçekleşmektedir. Özellikle Instagram isimli sosyal medya platformu, görselleri öne çıkarıcı yapısı, basit ara yüzü ve popüleritesi sayesinde anne babaların yoğun bir şekilde kullandığı bir uygulamadır. Günümüz çocuklarının yaşamları doğumdan itibaren, hatta bazen ultrason görüntüsü vb. paylaşımlarıyla doğum öncesi döneme vararak, genel olarak sosyal medyada ve özellikle de Instagram türü platformların sunucularında arşivlenmeye başlamaktadır. Bu da, çocukların henüz ayırt etme gücüne dahi sahip olmadan yığınla dijital ayak izi bırakmaları anlamına gelmektedir. Muhtemeldir ki anne babalar çoğu zaman bir hukuka aykırılık bilinci ve amacıyla ya da çocuklarına zarar verme gayesiyle hareket etmemektedir. Fakat bu durum, ilgili paylaşımların önemli bir kısmının çocukların mahremiyet ve unutulma hakkına³⁰ saldırı niteliği taşıdığı gerçeğini değiştirmemektedir.

---

²⁹ "The Truman Show," IMDB, erişim tarihi: Aralık 23, 2022, <https://www.imdb.com/title/tt0120382/>.

³⁰ Unutulma hakkı, zamanla güncelliğini yitirmiş olmasına rağmen hala internet ortamında yer alan, kişiyle ilgili birtakım olumsuz haber ve bilgilerin internet ortamından kaldırılmasının talep edilmesi hakkı, diğer bir deyişle kişinin yeni bir başlangıç yapabilmesi hakkı olarak bilinmektedir. Ekici, *Bilişim ve Teknoloji Hukuku*, 281.

Bazı durumlarda, ebeveynlerin bu paylaşımlarının ticari bir tarafı da olabilmektedir. Sosyal medya ebeveynlerinin çeşitli işletmelerle ekonomik çıkara dayalı bir işbirliği geliştirmesine sıklıkla rastlanmaktadır. İşletmeler ve/veya markalar, sosyal medya fenomeni³¹, çok sayıda takipçisi olan ebeveynler aracılığıyla hedef kitlelerine daha samimi, özelleştirilmiş, kişiselleştirilmiş reklamlar ulaştırmakta ve sosyal medyadaki marka bilinirliklerini arttırmaktadır. Mesela ebeveyn, çocuğunun saçlarını yıkarken kullandığı şampuandan bahseden ve çok memnun kaldığını söyleyerek kullanılmasını öneren bir video yayınlamakta, böylelikle kendisini hayranlık ve merakla takip eden kullanıcılara şampuanın reklamını yapmış olmakta, özellikle çocuk sahibi takipçilerine tam hedeflenmiş, kişiselleştirilmiş, diğer bir ifadeyle “optimize edilmiş” bir reklam sunmaktadır. Dolayısıyla, sosyal medya anne babası olarak da tanımlanan ebeveynlerin, yaptıkları bu tür paylaşımlarla ebeveynliği bir nevi meslek haline getirdiğini söylemek abartılı olmayacaktır. Paylaşımlarda markaların etiketlenmesi, fotoğraf ya da videolarda ürün yerleştirme metotlarının kullanılması, takipçilerine ve diğer kullanıcılara açıkça ürün tavsiyesinde bulunulması, markaların çeşitli etkinliklerine katılım gösterip buralardan yapılan paylaşımlar karşılığında ücret ya da hediye alınması, ticari işletmenin sunduğu ürün ya da hizmetin bedavaya kullanılması gibi reklam ve pazarlama taktikleriyle ebeveynliğin bir reklam

---

³¹ Sosyal medya fenomenlerini, en genel anlamıyla, spesifik konular hakkında kişisel deneyimlerine dayalı içerikler üreten, takipçileriyle sürekli etkileşim halinde bulunan ve bu ürettikleri içerikler üzerinden geniş takipçi sayısına ulaşan bireyler olarak tanımlamak mümkündür. Derya Gül Ünlü, Burcu Zeybek, “Sosyal Medya Fenomeni ve Marka İşbirliği: İşbirliği Paylaşımlarına İlişkin Instagram Kullanıcı Yorumları Üzerinden Bir Değerlendirme,” *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi* 11, no. 41 (2020): 75.

işbirliği çerçevesinde kullanıldığı ve ticari kazançta tahvil edildiği görülebilmektedir.³²

Ebeveyn tarafından kişisel verilerin paylaşıldığı durumlardan bazıları blog yazarlığı, YouTuberlık³³ , Instamom³⁴ gibi adlar altında hayatımıza girmiştir. Böylelikle, henüz gerçek dünya üzerinde ilk adımlarını dahi atmamışken, anne babasının dijital ağlar vasıtasıyla yaptıkları paylaşımlar sayesinde sosyal medyada ayak izleri oluşan çocukların kişisel verileri, uçsuz bucaksız internet evreninde çok hızlı bir şekilde yer değiştirerek dolaşmaktadır.³⁵

“Instagram” ve “Mother/mom” kelimelerinin birleşiminden oluşan bir adlandırma ile insta-mom olarak da tanımlanan Instagram anneleri, hamilelik sürecinden başlayarak doğum öncesi hazırlıklardan doğum sürecine, çocuğun bakımı, beslenmesi gibi temel ihtiyaçlardan çocuğun ilk eğitim sürecine kadar neredeyse her aşamayı sosyal medya platformları üzerinden düzenli olarak paylaşmakta ve bu paylaşımlarda işbirliği yaptıkları ticari işletmelerin ürün ya da hizmetlerinin reklamını yapmak suretiyle gelir elde etmektedirler. Bu durumun çocuğun özel hayatının gizliliğine bir müdahale teşkil ettiği ortadadır. Buna ilaveten, sosyal medya annesinin kendi çocuğu üzerinden kazanç elde ederek çocuğu istismar etmesi

---

³² Can Yavuz, “Sosyal Medya Ebeveynliği ve Çocukların Unutulma Hakkı,” *İzmir Barosu Dergisi* 85, no. 1 (2020): 19.

³³ YouTuber ya da YouTube içerik yaratıcısı, video paylaşım sitesi YouTube’da videolar üretip paylaşan kullanıcıları tanımlamak için kullanılmaktadır, bkz. Arif Yıldırım, “Türkiye’de YouTuber Fenomeni ve İzlenme Türlerine Göre YouTube Analizi,” *Yeni Medya*, no. 9 (2020): 55.

³⁴ Instamom, “Instagram” ve “mother” kelimelerinin birleşiminden meydana gelen ve Instagram’da, çocuklarının günlük yaşantılarını, sağlık durumlarını, beğenilerini, nefretlerini, kendi annelik tecrübelerini aktaran anneleri tanımlamaktadır, bkz. Güngör, 8.

³⁵ Stacey B. Steinberg, “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media,” *Emory Law Journal* 4, no. 66 (2017): 841.

sonucu da doğduğu söylenebilir. Annelik sıfatının profesyonel bir meslek gibi icra edilmesi, çocuğun tanıtım ve reklam maksatlı kullanılarak metalaştırılması ve çocuğun sırtından büyük miktarlarda paralar kazanılması, ekonomik istismar olarak da nitelendirilebilecektir. Anne veya babası tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, henüz ayırt etme ve kendi iradesi ile karar verme yetisi gelişmemiş çocuğun mahrem görüntü ve bilgilerinin dijital mecralarda kullanılarak kitlelerle paylaşılmasının çocuğun kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu açıktır.³⁶

Bazı durumlarda ebeveynler çekip paylaştıkları videolarda çocuğa lakaplar takabilmekte, çocuğa bir şeyi öğretirken onu şakayla dahi olsa aşağılayabilmektedir. Bu tip durumlar şu an için problem teşkil etmese de ileride çocuğun görmek istemeyeceği görüntüler olabilecek, sosyal ortamlarda küçük düşürücü bir alay konusu olarak karşısına çıkabilecektir. Keza yine çocukların sağlık sorunlarının, hasta hallerinin de ebeveynleri tarafından gerek görsel gerek yazılı metin olarak paylaşıldığı görülmektedir. Bu tip paylaşımlar hem kişisel veri ihlali teşkil etmekte hem de şimdi olmasa da ileride çocuğun utanmasına yol açabilecek, onurunu ve itibarını rencide edebilecek nitelik taşımaktadırlar. Bilindiği üzere, çocuklar yetişkin insanlara kıyasla daha zayıf, hassas durumda varlıklar olup, ortalama bir yetişkinin kolay kolay etkilenmeyeceği bir olaydan ağır bir şekilde etkilenebilmektedirler. Keza çocukluk evresinde yaşananların insan hayatının ileri aşamalarını önemli derecede etkileyerek neredeyse tüm yaşamını şekillendirdiği düşüncesi modern psikologların üzerinde ittifak ettikleri bir görüştür. Dolayısıyla hafif düzeyde olduğu düşünülen rencide

---

³⁶ Alev Fatoş Parsa ve Zuhale Akmeşe, "Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği," *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* 5, no. 1 (2019): 174.

edici, küçük düşürücü paylaşımlar dahi çocukların manevi bütünlüğünü ciddi biçimde zedeleyebilmektedir.³⁷

Ebeveynlerin banyo, havuz, deniz, kumsal gibi ortamlardan çocuklarının vücutlarının büyük bölümünün görüldüğü fotoğrafları paylaşmaları da söz konusu olabilmektedir. Bunların da çoğu zaman, ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuğun özel hayatın gizliliğini ihlal ve kişisel veri ihlali teşkil etmesine ek olarak, bu tip görsellerin internetin dipsiz evreninde bambaşka web sitelerinde cinsel istismar objesi olarak kullanılması, pedofili hastası kişilere hizmet etme tehlikesi de bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, milyonlarca verinin işlendiği, bilgilerin, fotoğrafların saniyeler içerisinde kopyalanıp başka ortamlara aktarılarak tüm dünyada yayılabildiği sosyal medya platformlarında, anne babalar çoğu vakada kötü niyetli olmasalar da tahayyül dahi edemedikleri sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Çocukların en gizli kalması gereken mahrem hallerini, hastalıklarını, ilk konuşmalarını, şakalaşmalarını, bazen yarı çıplak hallerini adeta canlı yayınlayan ebeveynler, uluslararası sözleşmelerle, anayasamızla ve kanunlarımızla korunan özel yaşamın gizliliğini ihlal etmekte, kişisel verilerin hukuka aykırı biçimde işlenmesine sebep olmaktadır.

Çocuk hakları konusundaki en geniş düzenlemelerden olan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, tüm faaliyetlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesini öngörmekte, 16. maddesiyle de çocuğun özel yaşamının gizliliğini korumaktadır. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) kişisel veriyle ilgili maddelerinde de çocuklara ayrıca değinilmiştir. Anayasamızda da özel hayatın gizliliği ve kişisel veri kavramı aynı maddede yer almış, ilaveten çocukların korunması gereken statüde yer aldıkları birden fazla yerde belirtilmiştir. Bu hak ve ilkelerin

---

³⁷ Gül Esra Atalay, "Sosyal Medya ve Çocuk: Babishko Family Fun TV İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi," *Erciyes İletişim Dergisi*, no. Özel Sayı (2019): 199.

iyice somutlaştığı Medeni Kanun ve Kişisel Verileri Koruma Kanunları hükümlerine çerçevesinde, ebeveynlerin hem MK kişilik haklarına ilişkin hükümleri hem de KVKK kişisel verilerle ilgili hükümleri ihlal ettiği açıktır.

B. Çocuğun Rızası Tartışması

Belki bazı hallerde çocuğun rızası olduğu, çocuğun da sosyal medyada görünmekten hoşnut olduğu akıllara gelebilecektir. İlgilin rızası, hem MK çerçevesinde kişilik hakkına saldırı bakımından hem de KVKK uyarınca kişisel verilerin işlenmesi bakımından hukuka uygunluk sebebidir. Bilindiği üzere kişisel verilerin işlenmesi özelinde “açık rıza” aranmakta olup bu rıza “Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza” şeklinde tanımlanmıştır (KVKK md.3/a). Görüldüğü üzere bu tanımda; belirli, bilgilendirmeye dayalı ve özgür iradeyle açıklanan olmak üzere üç temel unsur öne çıkmaktadır. Yine Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde de rızanın nasıl olmasına ilişkin benzer esasları içermekle beraber daha geniş ve somut bir düzenleme yer almaktadır.³⁸ Buna göre, veri sahibinin rızası veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren özgür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık gösterge biçiminde tanımlanmıştır.³⁹

Rızanın geçerli olması için rızayı verecek kişinin duruma göre sınırlı ehliyetsiz ya da tam ehliyetli olması gerekmekte, tam ehliyetsizlerin vereceği rıza geçerli bir rıza olarak kabul edilmemektedir. Ayırt etme gücünden yoksun buldukları için tam ehliyetsiz kabul edilen kişiler ne kendi başına hukuka

³⁸ Çekin, Kişisel Verilerin Korunması, 55.

³⁹ Canan Erdoğan, “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında),” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. Özel Sayı (2019): 2457.

uygun fiilleriyle hak edinip borç yüklenebilmekte, ne de hukuka aykırı fiillerinden dolayı sorumluluk altına girebilmektedirler.⁴⁰

Burada, bahsi geçen ehliyet statüleri saptanırken ayırt etme gücünün temel belirleyici kriter olarak öne çıktığı görülmektedir. Ayırt etme gücü hem hukuki işlemlerin bağlayıcılığı bakımından hem de hukuka aykırı fiillerden sorumluluk bakımından olmazsa olmaz bir şarttır. Doğruyu yanlıştan, faydalıyı faydasızdan ayırabilme ve bu zihinsel yeteneğe uygun davranış gösterebilme gücü anlamına gelen ayırt etme gücü, göreceli bir kavramdır. Marketten ekmek alma konusunda ayırt etme gücüne sahip sayılabilen altı yaşındaki bir çocuk, bisiklet kiralama konusunda bu gücü haiz sayılmayabilir. Ayırt etme gücünün böyle göreceli ve takdire açık bir durum olmasına bağlı olarak, hâkimin her somut olayda kişiye ve duruma göre değerlendirme yaparak kişinin söz konusu fiil bakımından ayırt etme gücünü haiz olup olmadığını takdir etmesi gerekecektir.⁴¹

Tam ehliyetlinin ayırt etme gücüne sahip olduğu, tam ehliyetsizin ayırt etme gücünden yoksun olduğu kabul edilirken, iki statünün arasındaki sınırlı ehliyetsizlerin yani ayırt etme gücüne sahip olduğu halde henüz erginliklerini kazanmamış küçüklerin verdiği rızanın geçerlilik kazanıp kazanmayacağı, işte bu ayırt etme gücüne olaydaki fiil bakımından sahip olup olmadıklarına göre belirlenecektir. Ayırt etme gücüne sahip olduğu kabul edilen çocukların serbest iradeleriyle geçerli bir rıza verebilecekleri kabul edilmektedir. Burada, çocuğun verilen rızanın anlam ve sonuçlarını idrak edebilecek ölçüde bir ayırt etme gücünü haiz olması aranmaktadır. Eğer çocuk vereceği rızanın kapsamını ve anlamını yeterli ölçüde algılayamıyor, neticelerini tam manasıyla öngöremiyorsa verdiği rıza hukuka aykırılığı ortadan

⁴⁰ Serozan, Medeni Hukuk, 395.

⁴¹ Serozan, Medeni Hukuk, 392.

kaldırmayacaktır.⁴² Çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine vereceği rızayla ilgili özel bir düzenleme, yukarıda da yer verildiği üzere Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde de yer almaktadır.

Bu ilkeler ışığında denilebilir ki; özellikle belli bir yaşın altındaki, yani ayırt etme gücü olmayan tam ehliyetsiz çocukların ebeveynlerinin paylaşımları hususunda ihlale meşruiyet kazandırma ihtimali olan, incelemeye değer herhangi bir rızası olması mümkün değildir. Tam ehliyetsizler adına rızanın ancak çocuğun velisi ya da vasisi aracılığıyla verilmesi mümkün olabilecektir. Çocuğun temsilcisinin vereceği bu rızanın sınırı, çocuğun yararı kıstasına göre çizilmelidir.⁴³ Elbette çocuk temsil edilirken ve çocuk adına rıza verilirken ulusal ve uluslararası ilke ve kuralların öngördüğü çocuğun üstün yararı ölçüt alınacağından, çalışmamızın odağını oluşturan ebeveyn kaynaklı kişilik hakkı ihlali durumlarında ebeveynin çocuk adına vereceği rızanın söz konusu ihlali meşru kılmayacağını söyleyebiliriz. Aşağıda velayet bahsinde de değinileceği üzere yasalar tarafından ebeveyne verilen yetkiler çocuğun yararına kullanılacağı varsayılarak verilmiş yetkiler olup, bu yetkiler çocuğun yararına kullanılmadığı halde çocuğun ebeveyne karşı da korunması ve durumun ağırlığına göre söz konusu yetkilerin ebeveyn elinden alınması dahi gündeme gelebilecektir.

Belli yaşın üzerinde, ayırt etme gücü olduğu düşünülen çocukların rızasının olup olmadığı ise her somut olay bakımından değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme yapılırken de çocuğun vermiş olduğu rızanın manasını idrak edip etmediği hususu kapsamlı bir şekilde irdelenmelidir. Nitekim ebeveynin sosyal medya mecralarında çocuğu paylaşımının objesi yaparak onun kişilik hakkını bu yolla ihlal etmesi halinde, çocuğun bunun sonuçlarını kavrayacak zihinsel kapasiteye sahip olduğunu ve bu duruma geçerli bir şekilde rıza verdiğini öne

---

⁴² Girgin ve Gönal, "Çocuğun Kişisel Verileri," 114.

⁴³ Özcan Büyüktanır, *Çocuğun Kişilik Hakkı*, 195.

sürmek kabul edilebilir bir savunma olmayacaktır. Zira çocuğun fotoğraf veya video çekildiğinin bilincinde objektiflere, kameralara doğru bakması, uyumlu bir biçimde poz vermesi, bunun tüm neticelerini kestirerek bilinçli ve içten bir rıza verdiği anlamına gelmez. Günümüzde dijital dünyanın adeta içine doğan çocuklar zaten telefon, tablet gibi cihazlarla doğal olarak haşır neşir olmakta, dolayısıyla objektiflere ve kameralara karşı negatif ve soğuk bir tutum geliştirmemekte, fotoğraf çekmeye ve poz vermeye olumlu eğilim göstermektedirler. Yine ebeveynler de çocuğu bu yönde güdüleyebilmektedirler. Dolayısıyla çocuğun kendisiyle ilgili fotoğraf ve video paylaşımlarına uyumlu davranması, hatta bazı hallerde bir oyun gibi görerek keyif içinde katılması her durumda çocuğun rızasına işaret etmeyecektir. Çocuğun bu durumun tüm neticelerini kavraması, kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakkı, unutulma hakkı gibi birçok yetişkinin dahi tam vakıf olamadığı soyut ve katmanlı kavramların anlam ve sonuçlarını detaylı bir biçimde idrak etmesi beklenemeyecektir. Kaldı ki bu tür durumlarda, sadece ihlalin gerçekleştiği esnada değil, zamana yayılan bir şekilde, çocuğun geleceğini etkileyecek sonuçların doğabileceğini de düşünmek gerekir. Bu bağlamda, çocuktan bu şekilde kapsamlı, uzun vadeli bir analiz yapmasını ve neticesinde anne babasının paylaşımlarına hukuken geçerli bir rıza beyanı sunmasını beklemek gerçekçi bir beklenti olmayacağı gibi hakkaniyete de uygun olmayacaktır.⁴⁴

C. İfade Özgürlüğü Tartışması

Ebeveynin sosyal medyada kendi çocuklarının bilgilerini, fotoğraflarını vs. paylaşımlarının ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği de savunulabilir. Ebeveynin de temel haklara sahip olan her insan gibi ifade özgürlüğüne sahip

---

⁴⁴ Esra Gültekin, "Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü," *Çocuk ve Medeniyet* 3, no. 5 (2018): 126.

olduğu, bu özgürlüğünü sosyal medya platformları yoluyla da kullanabileceği tartışmasızdır. Fakat her temel hak ve hürriyet gibi bu temel hakkın da sınırları olduğu, Anayasa madde 13 ile de bu sınırların çekilebileceği hallere ve sınırın boyutlarına ilişkin çerçevenin verildiği hususu da malumdur.⁴⁵

Yukarıda da değinildiği gibi; ihlalde bulunanın yüksek hak ve menfaati, kamusal yarar gibi kişilik hakkına saldırıyı hukuka uygun hale getiren haller vardır. Bu tip durumlarda menfaatler arasında dikkatli bir kıyaslama yapmak gerekmektedir. Burada ifade özgürlüğü temel hakkıyla çocuğun kişilik haklarının çatışması söz konusudur. Gerek BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa Birliği Genel Koruma Tüzüğü gibi uluslararası düzenlemelerde gerekse Anayasa gibi ulusal kaynaklarda çocuğun yüksek menfaatinin korunması öngörülmüştür. Dolayısıyla hangi hukuk kaynağına bakılırsa bakılsın çocukları ilgilendiren her durumda çocuğun yüksek yararı korunmakta ve diğer menfaate tercih edilerek çocuk lehine karar verilmesi istenmektedir. Denilebilir ki çocuğun menfaati ilkesinin, kamu hukukunun çokça bilinen ilkelerinden kamu yararı ilkesine benzer bir fonksiyon taşıdığı görülmektedir.⁴⁶ Bu nedenle çocuğun menfaati ile ebeveynin ifade özgürlüğünün çatıştığı hallerde ibrenin çocuğun menfaatinden ve kişilik haklarından yana olduğu, ebeveynin ifade özgürlüğünün çocuğun kişilik haklarını ihlal etmeyecek çizgide kalma zorunluluğu taşıdığı söylenebilecektir. Bu sınırlama, ulusal ve uluslararası tüm düzenlemelerde çocuğun menfaatinin önce tutulması ilkesinin birçok farklı kanunda yer bulmuş ve açıkça zikredilmiş olmasına istinaden, temel hakların ancak kanunla sınırlanabileceğini öngören Anayasa'nın 13. maddesine de uygundur.

---

⁴⁵ Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2011), 109.

⁴⁶ Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005), 65. Aktaran: Gültekin, "Çocuğun Kişilik Hakkı," 118.

Elbette ki ebeveynin genel olarak ailelerinin ve de çocuğun hayatındaki belirli dönüm noktalarını, karne, mezuniyet, doğum günü gibi özel günleri belirli bir yakın çevreyle paylaşması bu ifade özgürlüğü hakkının makul sınırları içerisinde kalmış sayılacaktır. Fakat biraz önce örneklerle açıkladığımız üzere bu paylaşımların çok sık, yoğun ve tüm takipçilere/izleyicilere açık olması halinde ifade özgürlüğünün sınırlarının aşılmış, çocuğun mahremiyet ve özel hayatına girilmiş, kişilik haklarına saldırıda bulunmuş olacağı kanaatindeyiz.

D. Velayet Tartışması

Velayet hakkı, çocukla aralarında soy bağının bulunmasına bağlı olarak anne babaya kanunen tanınmış bir haktır.⁴⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 335. maddesi "*Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velayeti altındadır.*" şeklindedir. Anne babanın çocuğun üzerinde velayet hakkı bulunmasına istinaden çocuğun belli bilgilerini paylaşabilme yetkisine sahip olduğu düşünülebilir. Gerçekten de velayet ile birlikte anne babaya belirli bir egemenlik alanı tanındığı görülmektedir. Zira velayet hakkının yasal bir yetki olarak belli hallerde kişilik haklarına saldırıyı hukuka uygun hale getireceği hususuna, yukarıda, kişilik hakkı başlığında da değinilmişti. Fakat unutulmamalıdır ki bu yetki alanı da çocuğun üstün yararıyla sınırlandırılmıştır. Malum olduğu üzere aile hukuku, çocukları sadece başkalarına ya da topluma karşı değil, ebeveynlerine ya da vasilerine karşı da koruma gayesi gütmektedir. Yine, koruma amacıyla belirli nitelikteki kimselerin özgürlüklerinin kısıtlanması da (MK 432 vd.) aynı gaye doğrultusunda ele alınmalıdır.⁴⁸ Velayet hakkının anne ve babaya sağlamakta olduğu haklar, çocuğun yetiştirilmesi ve çıkarlarının korunmasına yönelik olup velayet

⁴⁷ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2012), 326.

⁴⁸ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 4.

hakkının kullanılmasında çocuğun yararının mutlak surette gözetilmesi gereklidir.⁴⁹ Nitekim Medeni Kanun'daki velayet ile ilgili hükümlerde de çocuğun yararı hususu spesifik olarak belirtilmiştir: “*Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygular*” (MK 339).

Dolayısıyla ebeveynin çocuk üzerindeki velayet hakkı, anne babaya çocuğun özel hayatının ifşa edilmesi, çocuğun verilerinin istismar ve suistimale açık bir şekilde sergilenerek kişilik haklarının ihlal edilmesi yetkilerini vermemektedir. Nasıl ki velayet yetkisi, anne babaya çocuğun organlarını satış hakkı vermiyorsa, çocuğun kişilik haklarını ihlal etme hakkı da vermemelidir. Nitekim Medeni Kanun 346 ve devamında çocuğun korunması için alınacak önlemler düzenlenmiş, velinin yeterli korumayı sağlayamaması durumunda hâkimin müdahalesi öngörülmüş olup “*Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması*” halinde velayetin kaldırılması mümkün kılınmıştır (MK 348. md). Bu bağlamda, anne babanın sosyal medyada çocukları üzerinden çok yoğun bir şekilde paylaşım yaparak çeşitli ihlallere sebebiyet verdikleri hallerde; somut olayın koşullarına göre uyarı, denetim, danışmanlık aldırılması gibi çocuğu koruma amaçlı kademeli tedbirlerin son aşamasında velayetin kaldırılması dahi hâkimin takdirine göre söz konusu olabilecektir. Nitekim “*Insta-mom*” olarak anılabilecek sosyal medya fenomenlerinden Nihan Kayalıoğlu'nun iki çocuğu üzerinden neredeyse her gün yaptığı Instagram paylaşımlarıyla çocuklarını adeta bir sosyal medya objesi ve ticari meta haline getirerek ekonomik kazanç elde ettiği gerekçesiyle çocukların babası tarafından açılan davada, velayet hakkının Nihan Kayalıoğlu'ndan alınarak dava sonuçlanana kadar babaya verilmesine hükmedilmesi, çocukların fotoğraflarının sosyal

---

⁴⁹ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 335.

medyada paylaşımının mahkeme tarafından yasaklanması da bu minvalde tedbirlerin görüldüğü bir somut vaka örneğidir.⁵⁰

VII. BAŞVURULABİLECEK YOLLAR

Kişilik hakları ihlal edilen çocuğun, bu ihlaller dolayısıyla koruma isteme ve dava açma hakkı mevcuttur. Medeni Kanun'da hak ehliyetine sahip olma hususu sağ doğmak koşuluyla elde edilen bir hak olarak (MK md.28) düzenlenmiştir. Dolayısıyla her çocuk, yaşına ya da düşünme melekelerine bakılmaksızın hak ehliyetine sahip olup, fiil ehliyetini haiz olup olmamasından bağımsız olarak dava açma hakkına sahiptir. Fiil ehliyeti, bu hakkın nasıl kullanılacağı noktasında ortaya çıkıp ikili bir ayrımın belirleyicisi olmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere ayırt etme gücünü taşıyan ve ayırt etme gücünü taşımayan çocuk şeklinde, yani sınırlı ehliyetsiz ve tam ehliyetsiz şeklinde bir tasnif yapılmaktadır. Belirli bir yaşın üzerinde, ayırt etme gücü haiz olduğu değerlendirilen çocuk, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak niteliğindeki kişilik haklarını ihlal eden ebeveynine ya da diğer kişilere karşı kendisi dava açma hakkını kullanabilecektir. Ayırt etme gücünü haiz olmayan, yani tam ehliyetsiz olan çocuk ise ancak velisi olan ebeveyni ya da varsa yasal temsilcisi aracılığıyla bu hakkını kullanabilecektir. Tabii ebeveynlerinin her ikisi de ihlali gerçekleştiriyorsa çocuğun anne ya da babası aracılığıyla dava açma hakkını kullanması mümkün olmayacaktır. Bu durumda çocuğa atanmış bir yasal temsilci/kayyım mevcutsa, dava açma hakkı yasal temsilci aracılığıyla icra edilebilecektir.⁵¹ Ebeveynlerinden biri bu ihlale sebep oluyor, diğeri olmuyorsa, çocuğun ihlale sebep olmayan

⁵⁰ "Blogger anneye çocuk istismarı suçlaması," *Sabah*, erişim tarihi: Haziran 30, 2017, <https://www.sabah.com.tr/yasam/blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi-3972389>.

⁵¹ S. Hülya İmamoğlu, "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 2 (2005): 214.

ebeveyni aracılığıyla dava hakkını kullanabilmesi gündeme gelebilecektir.⁵²

Kişilik hakları saldırıya uğrayan çocuk, Medeni Kanun madde 24 ve 25 uyarınca ihlalin tespitini, durdurulmasını, önlenmesini ve kusur ile zarar mevcutsa tazminini de talep edebilecektir. Nitekim çocuğun kişilik hakkı ihlalinde açılacak kişiliği koruyucu davalarda kusurun varlığı aranmasa da kişilik hakkı ihlalden doğan zararın tazmini noktasında kusurun varlığı aranmaktadır.⁵³ Şartları mevcutsa manevi tazminat talebinin önünde de bir engel bulunmamaktadır. Zira onur ve saygınlığın ihlali, özel alanın ihlal edilmesi, kişilik hakkının ihlali gibi kişilik değerlerinin ihlalden doğan acı, üzüntü ve yaşam sevincinin azalması manevi tazminata konu olabilmektedir.⁵⁴ Hatta kanaatimizce; bu tip ihlallerin mağdurunun çocuk olması, çocukluk döneminde yaşanan acıların/travmaların çok daha ağır ve kalıcı izler bırakabilmesi, çocuğun ruhunda eleme sebebiyet veren ihlallerin etkilerinin çocuğun gelecek hayatını çok farklı biçimlerde şekillendirebileceği gibi olgular göz önünde bulundurulursa, çoğu vakada, talep olduğu takdirde mahkemeler tarafından manevi tazminata hükmedilmesi kuvvetli bir ihtimal olarak görünmektedir.

Bazı hallerde ebeveynlerin çocuğu sosyal medyada çok yoğun bir şekilde kullanmasının nedeninin ekonomik kazanç olduğuna yukarıda değinilmişti. Bu tip hallerde, çocuk üzerinden elde edilen haksız kazancın iadesi de talep edilebilecektir. MK 25 uyarınca maddi tazminat kapsamında istenebileceği gibi, kanaatimizce 6098 sayılı Borçlar Kanunu çerçevesinde vekâletsiz iş görme hükümlerine dayanılarak da bu

---

⁵² Meltem Ertuğrul, "Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi," *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 6, no. 2 (2021): 545.

⁵³ Özcan Büyüktanır, *Çocuğun Kişilik Hakkı*, 195.

⁵⁴ Özcan Büyüktanır, *Çocuğun Kişilik Hakkı*, 243.

talepte bulunulabilir. Nitekim BK 530 uyarınca iş sahibinin, yani çocuğun, onun adına yapılmamış olsa bile iş görenin elde ettiği kazancı isteme hakkı mevcuttur. Dolayısıyla bazı hallerde vekâletsiz iş görme hükümlerine dayanılmasının haksız kazancın iadesi noktasında daha etkili bir yol olabileceğini söyleyebiliriz.

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz internet çağında sosyal medya hayatlarımızı önemli ölçüde kuşatmıştır. Bilginin hızlı bir şekilde iletilmesi ve dünya çapında yayılabilmesi birçok fayda sağlayan bir imkân olmakla beraber, çeşitli ihlallerin de daha hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleşmesinin yolunu açmıştır. Korunması ve yüksek menfaati gözetilmesi gerektiği hususu, evrenselleşmiş ve kemikleşmiş ilkelerle sabit olan çocuklar da bu ihlallerin mağduru olabilmektedir. Çocuğuna ilişkin birçok bilgiyi, görseli, enstantaneyi çoğu zaman masum duygu ve düşüncelerle sosyal medya platformlarında paylaşan anne babalar, farkında olarak ya da olmayarak çocuğun kişilik haklarını ihlal etmektedir. Kimi durumlarda ebeveynlerin işi ticari bir boyuta taşıdığı, bu ihlaller vesilesiyle kazanç elde ettikleri de görülmektedir. Her ne kadar ebeveynin çocuk üzerinde velayet hakkı bulursa da bu velayetin çerçevesinin de çocuğun yüksek menfaatiyle çizildiği, ebeveynin ifade özgürlüğünün de çocuğun kişilik hakları karşısında sınırlanması gereken bir temel hak olduğu düşünüldüğünde, bu tip paylaşımların önemli bir kısmının ihlal niteliği taşıdığı ve çocuğa koruma ve dava açma hakkı verdiği, kişilik hakkı ihlal edilen çocuğun somut olayın koşullarına göre maddi ve manevi tazminat da talep edebileceği söylenebilecektir.

KAYNAKÇA

- Akar, Erkan. "Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri – Bir Pazarlama İletişim Kanalı Olarak İşleyişi." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10, no. 1 (2010): 107-122.
- Atalay, Gül Esra. "Sosyal Medya ve Çocuk: 'Babishko Family Fun TV' İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi." *Erciyes İletişim Dergisi*, no. Özel Sayı (2019): 179-202.
- Çekin, Mesut Serdar. Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2018.
- Dural, Mustafa, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş. *Türk Özel Hukuku Cilt:3 Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2012.
- Ekici, Şerafettin. *Bilişim ve Teknoloji Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Eldeniz, Levent. *İkinci Medya Çağında İnternet*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2010.
- Erdoğan, Canan. "Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)." *Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. Özel Sayı (2019): 2445-2467.
- Erkan, Vehbi Umut ve İpek Yücer. "Ayırt Etme Gücü." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 3 (2011): 485-522.
- Ertuğrul, Meltem. "Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi." *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 6, no. 2 (2021): 513-564.
- Girgin, Ömer Ali ve Seray Gönal. "Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 44 (2020): 99-128.

- Gültekin, Esra. "Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü," *Çocuk ve Medeniyet* 3, no. 5 (2018): 103-143.
- Güngör, Ayten. "Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri." *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, no. 54, (2021).
- IMDB. "The Truman Show." Erişim Tarihi: Aralık 23, 2022. <https://www.imdb.com/title/tt0120382/>.
- İmamoğlu, S. Hülya. "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 2 (2005): 183-218.
- Han, Byung Chul. *Şeffaflık Toplumu*. Çeviren Haluk Barışcan. İstanbul: 2017, Metis Yayınları.
- Kaplan, Andreas M.ve Michael Haenlein. "Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media," *Business Horizons* 53, no. 1 (2010): 59-68.
- Onat, Ferah ve Özlem Aşman Alikılıç. "Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi," *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 3, no. 9 (2008):1111-1143.
- Özbudun, Ergun. *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.
- Özcan Büyüktanır, Burcu G. *Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Parsa, Alev Fatoş ve Zuhul Akmeşe. "Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği." *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* 5, no. 1 (2019): 174.
- Sabah. "Blogger anneye çocuk istismarı suçlaması." Erişim Tarihi: Aralık 23, 2022. <https://www.sabah.com.tr/yasam/blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi-3972389>.
- Serozan, Rona. *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011.

- Serozan, Rona. *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.
- Steinberg, Stacey B. "Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media." *Emory Law Journal* 4, no. 66 (2017): 839-883.
- Uçak, Murat. "Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası." *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 3, no. 1 (2020): 41-60.
- UNICEF. A Familiar Face: Violence in The Lives of Children And Adolescents. Erişim Tarihi: Nisan 24, 2020. <https://gdc.unicef.org/resource/familiar-face-violence-lives-children-and-adolescents>.
- Vikipedi. "Facebook." Erişim Tarihi: Aralık 23, 2022. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook>.
- Yavuz, Can. "Sosyal Medya Ebeveynliği ve Çocukların Unutulma Hakkı." *İzmir Barosu Dergisi* 85, no. 1 (2020):15-52.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

KİŞİSEL VERİ KAVRAMININ TÜKETİCİ AÇISINDAN İNCELENMESİ VE TÜKETİCİ VERİLERİNİ TEKNİK ANLAMDA KORUMAYA YÖNELİK UYGULAMALAR*

*Examination of the Concept of Personal Data from
the Perspective of the Consumer and Applications
to Protect Consumer Data Technically*

Dila Nur Halaçoğlu**

Öz

Kişisel veri, "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" dir. Kişisel verinin sahip olduğu bilgi unsurunun, geniş bir alanı içine alması, farklı işlemler aracılığıyla ve kişiler farklı konumlardayken, kişisel veri üretiminin önünü açar. Bu durumlardan bir tanesi de kişilerin tüketici konumundayken kişisel veri üretmesidir. Teknolojinin gelişmesi ile tüketiciler farklı nitelikte kişisel veri oluşturmaya başlamıştır. Ayrıca kişisel verinin kaynakları da çoğalmıştır. Bu durum kişisel verilerin korunmasına teknik anlamda yaklaşılmasını gerekli kılmıştır. Kişisel verilerin teknik anlamda

* Bu makale Baskent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Prof. Dr. Kudret Güven danışmanlığında Dila Nur Halaçoğlu tarafından yazılan " Mesafeli Elektronik Sözleşmelerde Tüketicilerin Kişisel Verilerinin Korunması" başlıklı Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

** Email: halacoglu96@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1001-9373.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 07.01.2023.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 06.04.2023.

Atıf/Citation: Halaçoğlu, Dila Nur. "Kişisel Veri Kavramının Tüketici Açısından İncelenmesi Ve Tüketici Verilerini Teknik Anlamda Korumaya Yönelik Uygulamalar." *Bilişim Hukuku Dergisi* 5, no. 1 (2023): 37- 74.

korunması bilgilendirme temelinde işleyen opt-in sistem çerçevesinde incelenebilir. Çünkü bu sistemde tüketiciler hem kişisel verileri üzerinde denetime sahip olurlar hem de veri işleme faaliyetinin meşru amaçlar için gerçekleştirildiğinden emin olabilirler. Bu anlamda makalenin amacı, kişisel veri kavramının tüketiciler açısından incelenmesi ve teknik anlamda verilerin ne tür uygulamalarla korunabileceğinin değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Tüketici, Büyük Veri, Profilleme, Çerez Teknolojisi

Abstract

Personal data is “any information relating to an identified or identifiable natural person”. The fact that personal data includes a wide area of information, paves the way for the production of personal data through different processes and when people are in different locations. One of these situations is when people produce personal data while they are consumers. With the development of technology, consumers have started to create different types of personal data. In addition, the sources of personal data have increased. This situation necessitated a technical approach to the protection of personal data. The technical protection of personal data can be examined within the framework of the opt-in system, which operates on the basis of information. Because in this system, consumers both have control over their personal data and can be sure that data processing is carried out for legitimate purposes. The purpose of this comprehensive article is to examine the perspectives of the concept of personal data and to evaluate what kind of applications can protect technical data.

Key Words: Personal Data, Consumer, Big Data, Profiling, Cookies

GİRİŞ

Tüketici, 6502 sayılı Kanun'da verilen tanımı ile “*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder. Bu anlamda tüketiciler, mal veya hizmeti özel kullanımları için edinen kişilerdir ve hukukumuzda özel olarak korunurlar.¹ Bunun sebebi tüketicilerin, ticari hayatın içindeki güçsüz taraf olmasıdır.² Tüketiciler, sadece tüketici işlemleri açısından değil, özellikle teknolojik gelişmeler ile birlikte gelişen elektronik ticaret işlemlerinde kişisel verilerin işlenmesi açısından da güçsüz konumdadırlar. Çünkü tüketiciler, dijital ortamda işlem gerçekleştirirken deneyimsizlik ve bilgisizlikten kaynaklı olarak irade dışı işlemler gerçekleştirebilmektedirler ya da gerçekleştirdikleri işlemlerin anlam ve önemini anlayamamaktadırlar.

Tüketicilerin sahip olduğu cihazların internete bağlanabilme özelliğinin artmasına paralel olarak çevrimiçi insan etkileşimlerinde de artma yaşanmıştır. Özellikle günümüzde elektronik ticaret işlemlerinin tüketiciler tarafından fazlasıyla tercih edilmesi ile dijital ortama veri aktarımı her geçen gün fazlalaşmaktadır. Tüketici verilerinin algoritmik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi ile profil oluşturmaya yönelik işlemlerin şirketler tarafından ekonomik çıkar sağlama aracı kullanılmaya başlaması karşısında tüketicinin çevrimiçi ortam ile ilgili bilinçsizliği, tüketiciler açısından yeni bir sömürü alanı oluşturmuştur. Bu durum tüketiciler açısından mahremiyet kaygısını güçlendirmektedir.

Kişisel verilerin korunması için normatif alanda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ve ülkemizde 2016 yılında yürürlüğe giren 6698

---

¹ Aydın Zevkliler ve Çağlar Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 94.

² Zevkliler ve Özel, *Tüketicinin*, 44.

sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kişisel verilerin korunmasına yönelik kapsamlı düzenlemeler içerir. Bu düzenlemeler ile özellikle veri işleme faaliyetine şeffaflık ve öngörülebilirlik kazandırma hedeflenmektedir. Ancak günümüzde veri kavramının değerinde yaşanan değişim, veri elde yöntemlerinde yaşanan artış ve veri üretme kapasitesinin ulaştığı boyut gözetildiğinde kişisel verilerin sadece normatif alanda korunmasının yeterli olup olmayacağı tartışmalı bir konu haline gelmiştir. Özellikle bilişsiz ve sosyal yönden zayıf konumda bulunan tüketiciler açısından, teknolojinin tüketicilere adapte edilmesi ve bu şekilde veri dostu sistemler üretilme ihtiyacı doğmaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünde kişisel veri kavramının tüketiciler açısından incelenmesi yapılacaktır. Bu kapsamda özellikle dijital ortamda tüketici verilerinin edilmesine ve algoritmik sistemler vasıtasıyla yapılan profillemeye işlemleri ile büyük veri kavramına değinilecektir. Ayrıca çerez teknolojisinin kişisel veri alanına ilişkin olan özelliklerine ilişkin açıklamalar yapıp tüketicilerin çerez teknolojisindeki yeri değerlendirilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde tüketici verilerinin korunması için dijital ortamın teknik anlamda nasıl şekillenmesi gerektiği incelenecektir. Bu kapsamda “*Privacy by Design*” ve “*Privacy by Default*” kavramları ile “*Opt-in*” ve “*Opt-out*” sistemlere yönelik açıklamalar yapıp kişisel verilerin ve tüketicilerin korunması bakımından incelemeler yapılacaktır. Özellikle opt-in sistemin veri odaklı ve tüketici için en verimli şekilde nasıl uygulanabileceği ve uygulaması esnasında ne tür kriterlere dikkat edilmesi gerektiği konusunda değerlendirmeler yapılarak normatif alana ek olarak teknik alanda da kişisel verilerin ne şekilde korunabileceği açıklanacaktır.

I. KİŞİSEL VERİ VE PROFİLLEME

A. Kişisel Veri Kavramı ve Tüketici Verileri

Kişisel veri kavramına ilişkin tanım, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanun'u ve Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde (GDPR) verilmiştir. Buna göre kişisel veri, "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" dir. Görüldüğü üzere kişisel veri, değerlendirme yapılırken bazı kriterlerin gözönünde bulundurulmasını gerektiren bir kavramdır. Bu kriterler Çalışma Grubu'nun (Article 29 Data Protection Working Party) ilgili raporunda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.³

Kişisel verinin ortaya çıkmasında birbirine sıkı sıkıya bağlı ve birbirini besleyen dört kavram etkilidir. Bunlardan ilki "bilgi" (*any information*) kavramıdır. Kişisel verinin ana unsuru olarak bilgi esasen çok geniş bir çerçevede ifade bulmuştur. Çünkü bilginin kabulüne ilişkin bir sınırlandırma yapılmamıştır. Şöyle ki bilginin diğer kriterler birlikte kişisel veri oluşturabilmesi için objektif olması, doğruluğunun kanıtlanmış olması, kağıt üzerinde ya da sanal ortamda bulunması gerekmez. Başka bir anlatımla kişiye ilişkin sübjektif, doğruluğu kanıtlanmamış ve herhangi bir somut ortamda bulunmayan bilgiler de diğer kriterleri sağlamak koşuluyla kişisel veri oluşturabilir.⁴ Bilginin gerçek bir kişiye (*natural person*) ilişkin (*relating to*) olması ve bu bilginin bir kişiyi tanımlaması ya da tanımlanabilir (*an identified or indentifiable*) kılması gerekir.

---

³ Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 on the concept of personal data, erişim tarihi Aralık 21, 2022, [12251/03/EN \(clinicalstudydatarequest.com\)](https://clinicalstudydatarequest.com).

⁴ Opinion 4/2007 on the concept of personal data, 6-8.

Kişisel verinin sahip olduğu bilgi unsurunun, geniş bir alanı içine alması, farklı işlemler aracılığıyla ve kişiler, farklı konumlardayken kişisel veri üretiminin önünü açar. Bu durumlardan bir tanesi de kişilerin tüketici konumundayken kişisel veri üretmesidir. Tüketici kişisel verisi, kişiler (tüketiciler) ticari bir ilişkinin parçasıyken toplanan verilerdir.⁵ Kişiler tüketici konumunda işlemlerde bulunurken birçok kişisel veri üretirler. Üretilen bu kişisel verilerin geleneksel kişisel veriler ve elektronik ticaretin gelişmesi ile ortaya çıkan kişisel veriler olarak sınıflandırılması mümkündür. Geleneksel kişisel veriler, internetin ortaya çıkmasından ve yaygınlaşmasından önce, tüketicilerin genellikle kağıt üzerinde oluşturduğu kişisel verileridir. Buna göre tüketicilerin kimlik bilgileri, adresleri, çeşitli demografik bilgileri (yaş, cinsiyet vb.) bu kapsamda sayılabilir. Bazı kişisel veriler ise internetin ve elektronik ticaretin yaygınlaşp yeni teknolojilerin kullanılması ile oluşmaya başlamıştır. Bu tür kişisel verilerin geleneksel kişisel verilerden farkı, kişisel verinin öznesi olarak tüketicinin rızası ve beyanı dışında da ortaya çıkabilecek olması ve bir sözleşme ilişkisinde edimin yerine getirilmesine hizmet etmekten çok tüketicinin analiz edilip yönlendirilmesi amacına hizmet ediyor olmasıdır.

Yeni tür kişisel verilerin ortaya çıkmasının sebebi esasen bilginin elde edilme yöntemlerinin değişmiş olmasıdır.⁶ Buna göre veri öznesi olarak tüketiciler, aktif davranışlarıyla kişisel veri üretebilecekleri gibi pasif konumda bulunurlarken de kişisel veri üretebilecek konuma gelmişlerdir. OECD'nin ilgili raporunda tüketici kişisel verileri, verilerin ortaya çıkma durumu esas alınarak gruplandırılmış ve dört kategoriye

---

⁵ OECD, Consumer Data Rights and Competition - Background note, (2020): 7, erişim tarihi Aralık 21, 2022, <https://www.oecd.org/competition/consumer-data-rights-and-competition.htm>.

⁶ OECD, Consumer Data Rights and Competition, 9.

ayrılmıştır. Buna göre kaynakları bakımından kişisel veriler şu şekildedir: “gönüllü veri” (*volunteered data*), “gözlemlenmiş veri” (*observed data*), “türetilmiş veri” (*derived data*), “edinilmiş ya da satın alınmış veri” (*acquired (purchased or licenced) data*). Gönüllü veriler, kişilerin aktif eylemleri ile oluşturulan verilerdir. Gözlemlenmiş veriler ve türetilen veriler ise bireyler pasif konumdayken, bireylerin takip edilip gözlemlenmesi ya da bireylerin eylemlerinin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan kişisel verilerdir.⁷ Belirtilen kişisel veri kaynaklarından anlaşıldığı üzere üç kademedede gerçekleştirilen bir veri oluşum aşaması vardır ve bu aşamalarda veri bazen oluşturulmakta bazen ise sadece toplanmaktadır.⁸ Ayrıca bazı tüketici verileri, kişisel veri işleme eyleminden önce mevcutken, profil oluşturmaya yönelik kişisel veriler önceden mevcut değildir; verinin elde edilmesinden sonra analiz edilmesi ile türetilirler.⁹ İlk aşamada tüketicilerin kişisel verileri, onların aktif ya da pasif davranışları ile elde edilir.¹⁰ Sonrasında bilişim çağının araçları aracılığıyla analiz edilen veriler üçüncü aşamada, üçüncü aşama veri kontrolörlerine aktarılır.¹¹

Kişisel veriler üzerinde gerçekleştirilecek her işlem, tüketicilerin verileri üzerindeki denetimini biraz daha azalır.

⁷ OECD, Consumer Data Rights and Competition, 9.

⁸ Francesco Banterle, “The Interface Between Data Protection and IP Law: The Case of Trade Secrets and the Database *sui generis* Right in Marketing Operations, and the Ownership of Raw Data in Big Data Analysis”, Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law, Ed. Mor Bakhom · Beatriz Conde Gallego · Mark-Oliver Mackenrodt · Gintarė Surblytė-Namavičienė, no: 28 (2018): 411-443.

⁹ Banterle, The Interface, s. 426.

¹⁰ I. Van Ooijen, Helena U Vrabec, “Does the GDPR Enhance Consumers’ Control over Personal Data? An Analysis from a Behavioural Perspective”, *Journal of Consumer Policy*, (Aralık, 2018): 91-107.

¹¹ Ooijen and Vrabec, Does the GDPR, 101.

Özellikle dijital ortamda ortaya çıkan kişisel verilerin soyut yapısı gereğince, tüketiciler tarafından deneyimlenmesi çok daha zordur¹². Teknolojinin gelişmesi ve verinin kullanım alanlarının çoğalması ile tüketicilerin kişisel verileri üzerinde kontrol sahibi olması gitgide zorlaşmaktadır.¹³ Ayrıca kişisel verilerin soyut yapısı, verilerin kolayca çoğaltılıp paylaşılmasına da neden olmaktadır.¹⁴

Tüketiciler kişisel verilerin sanal ortama aktarılması hususunda çok daha bilinçsizlerdir ve genellikle somut durumlara, soyut durumlara oranla daha fazla değer atfetme eğilimindedirler.¹⁵ Bu nedenle dijital ortamda veri paylaşımına ilişkin eylemlerinde, gizlilik açısından kaygıları olsa dahi, bilinçsizce hareket edebilirler.¹⁶ Örneğin bir tüketici bir sözleşmeye imza atma eylemini sorgularken web sitelerinin kişisel verilerinin işlenmesi için kendisinden alması gereken rızayı sorgulamadan (gizlilik açısından endişeleri olsa dahi) tek bir işlemle gerçekleştirir. Özellikle şirketlerin tüketici verilerinin elde edilmesi bakımından gösterdiği saldırgan tavır ve dijital ortamda bulunan verilere yönelik sızıntılar tüketicilerin veri

---

¹² Ooijen and Vrabec, Does the GDPR, 101.

¹³ Ooijen and Vrabec, Does the GDPR, 91.

¹⁴ Ooijen and Vrabec, Does the GDPR, 101.

¹⁵ Tüketiciler nezdinde dijital olanın fiziksel olandan daha az değerli olmasına ilişkin olarak detaylı bilgi için bakınız: Atasoy, Özgün/Morewedge, Carey K., "Digital Goods Are Valued Less Than Physical Goods", *Journal of Consumer Research*, 2017.

¹⁶ OECD, tavsiye kararlarının yer aldığı raporunda hükümetler ile şirketlerin, tüketicilerin bilinçli kararlar almasını sağlamaya yönelik eğitilmesi için birlikte çalışması gerektiğini belirtmiştir. Tüketicilerin elektronik ticaret kapsamında kişisel veri güvenliği ile alakalı olarak da bilgilendirilmeleri gerektiği düşüncesindeyiz. OECD, Consumer Protection in E-commerce, OECD Recommendation, (2016): 18, erişim tarihi Aralık 22, 2022, <https://www.oecd.org/sti/consumer/ECommerce-Recommendation-2016.pdf>.

paylaşımına ilişkin endişelerini artırmaktadır. Ancak bu durum tüketicilerin dijital ortama veri aktarma kapasitesi etkilememektedir. Bu anlamda tüketiciler mahremiyetlerine ilişkin endişelere sahip olsalar dahi veri aktarımını azaltmaya yönelik eylemlerde bulunmamaktadırlar. Bu duruma “gizlilik paradoksu” denmektedir.¹⁷

Tüketicilerin kişisel verilerinin artık tüketicilerden bağımsız bir ticari değer haline dönüşmesi ile tüketiciler özellikle büyük şirketler nezdinde, çeşitli alanlarda profil oluşturulmasını sağlayan nesnelere olarak görülmeye başlanmıştır. Tüketicilerin özellikle sanal ortamda gerçekleştirdiği eylemler, şirketlerin ticari amaçlarla kullandıkları çok geniş yelpazede kişisel verinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.¹⁸ Tüketici verilerinin içerik bakımından yedi başlık altında gruplandırılması mümkündür. Bunlardan ilki “kullanıcı tarafından oluşturulan içerik” (*user generated content*) dir. Bu kategoriye tüketicilerin dijital ortamda yaptığı yorumlar, paylaştığı fotoğraf ve videolar girer. İkinci kategori, “aktiviteleri ve davranışsal verileri” (*activity or behavioural data*) dir. Tüketicilerin internette neler arattıkları, hangi web sitelerini kullandıkları ve hangi ürünü internet vasıtası ile ne kadar aldıkları gibi hususlar bu kapsamda değerlendirilir. Üçüncü kategori, “konum verileri” (*locational data*) dir. Tüketicilerin yerleşim yeri adresleri, IP adresleri ve coğrafi konum bilgileri, konum bilgisi kapsamında tüketici kişisel verilerini oluşturur. Dördüncü kategori demografik verilerdir. Tüketicinin yaşı, cinsiyeti, cinsel tercihi, politik

---

¹⁷ CMA, The Commercial Use of Consumer Data, (2015): 129, erişim tarihi Aralık 21, 2022, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/435817/The_commercial_use_of_consumer_data.pdf.

¹⁸ CMA, The Commercial Use of Consumer Data, 23.

görüşü vb hususlar demografik veri kategorisinde yer alır. Beşinci kategori resmi nitelik taşıyan veriler (*identifying data of an official nature*) dir. Tüketicinin ismi, finansal durumu, hesap numarası, T.C. kimlik numarası tüketicinin resmi verileridir. Altıncı kategori, tüketicilerin parmak izleri gibi verilerinin yer aldığı “biyometrik veriler” dir. Son kategori ise “sosyal veriler” (*social data*) dir. Sosyal paylaşım sitelerinden başkaları ile kurulan iletişim bu kapsamda değerlendirilir.¹⁹

Çağımızda tüketicilere ait kişisel veriler, şirketler nezdinde ekonomik bir değer ifade etmektedir. Çünkü şirketler farklı içerikteki çok sayıda tüketici verisini analiz ederek, bu veriler doğrulanmamış olsa bile, faaliyetlerini yönlendirme imkanı bulmaktadırlar²⁰. Bu doğrultuda ham halde bulunan verilerin tek başına fazla bir değeri yoktur ve verilerin ekonomik değeri esas olarak verilerin analiz edilmesi ile ortaya çıkar.²¹ Verinin analiz edilmesi ile şirketler, pazarlama yeteneklerini geliştirerek müşterilere hitap etme noktasında reklam maliyetlerini düşürebilirler.²² Ancak bu durum, şirketlerin ekonomik kaygıları ile tüketicilerin kişisel verileri üzerindeki egemenlik hakları noktasında bir çatışmanın doğmasına sebep olur. Bu çatışma nedeniyle gerek ulusal gerek uluslararası düzenlemeler ile veri işlenmesi belirli şartlara tabi kılınmıştır.

---

¹⁹ OECD, “Consumer Data Rights and Competition”, 7-8.

²⁰ Alessandro Acquisti, “The Economics of Personal Data and the Economics of Privacy”, *The Economics of Personal Data and Privacy: 30 Years after the OECD Privacy Guidelines*, (2010): 9, erişim Tarihi Aralık 21, 2022, <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/46968784.pdf>.

²¹ Zhijun Chen, “Privacy Costs and Consumer Data Acquisition: An Economic Analysis of Data Privacy Regulation”, (2022): 3, erişim tarihi Aralık 22, 2022, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4085923.

²² Acquisti, *The Economics*, 8.

Doktrinde şirketlerin kişisel verileri bu şekilde kullanmasının, dijital işlemlerde tüketicilere dayatılan nesnel bir işlem maliyeti olduğunu belirten görüşler²³ olsa da tüketici verilerinin yalnızca ekonomik değeri üzerinden metalaştırılarak yapılacak bir yorumun ticari hayatın güçsüz aktörü konumunda bulunan tüketicilerin korunması mantığı ile bağdaşmayacağı düşüncesindeyiz. Ayrıca şirketlerin tüketici verilerini kullanmasına yönelik olarak getirilecek bu şekilde bir yorum en başta, sadece gerekli olan kadar verinin işlenmesini gerekli kılan “veri minimizasyonu” ilkesine aykırılık oluşturur. Çünkü verinin bir işlem bedeli olarak görülmesi demek, yapılan işlemin artması ile bedelin yani veri işleme kapasitesinin artırılması demektir.

B. Profileleme ve Çerez Teknolojisi

Veri toplama, yorumlama ve verileri bir araya getirme işlemleri insanlar için her zaman bir arzu ve hedef olmuştur. Ancak teknoloji ve internet çağında gerçekleştirilen veri edinimini insanlık tarihinin diğer dönemlerinden ayırmak gerekir. Çünkü internetin ve internete bağlanabilen araçların yaygınlaşması ile kişilerin veri üretme kapasitesinde büyük bir değişim meydana gelmiştir.²⁴

Veri oluşturma kapasitesindeki dramatik artış, “Büyük Veri” (*Big Data*) kavramının oluşturmuştur. Büyük veri, şirketler, yetkililer ve büyük kuruluşlar tarafından kontrol

---

²³ Katharine Kemp, “Concealed data practices and competition law: why privacy matters”, *European Competition Journal*, (2020): 628-672, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3432769.

²⁴ Nikolaus Forgó, Stefanie Hänold ve Benjamin Schütze, “The Principle of Purpose Limitation and Big Data”, *New Technology, Big Data and the Law*, Ed: Marcelo Corrales, Mark Fenwick, Nikolaus Forgó, (Singapore, part of Springer Nature, 2017): 17-42.

edilen, kapsamlı bir analize tabi tutulmuş, bilgi varlıklarıdır.²⁵ Kavram olarak bakıldığında büyük verinin sadece veri miktarını (*volume*) kapsadığı ve veri miktarının fazlalığını ifade ettiği düşünülmemelidir. Bu anlamda büyük veri, çok boyutlu bir kavramdır. Doktrinde büyük verinin boyutları “3V” (*volume, velocity, variety*) olarak ifade edilmiştir.²⁶ Veri miktarının yanında, veri çeşitliliği (*data variety*) ve veri hızı (*data velocity*) da büyük verinin boyutlarıdır. Buna göre büyük veri, büyük miktarda ve farklı türde, farklı kaynaklardan beslenen ve hızla biriken verilerdir.

Büyük veri uygulamalarındaki değişim ve ilerleme ile birlikte büyük veri kavramı da farklı boyutlar kazanmaktadır. Şöyle ki teknolojik gelişmelere ve artan veri işleme kapasitesine bağlı olarak verinin doğruluğu ve değeri sorgulanmaya başlanmıştır. Artık doktrinde büyük veri, “5V” ile ifade edilmektedir.²⁷ Belirtilenlere ek olarak veri doğruluğu (*data veracity*) ve veri değeri (*data value*) de artık büyük veri kapsamında bulunması gerekli unsurlar arasındadır. Buna göre veri güvenliğinin garanti edilmesi ile veri doğruluğunun; biriken verilerin analiz edilmesi yoluyla veri değerinin ortaya çıkarılması gerekir.²⁸

Büyük verinin, veri toplama, veri depolama, veri analizi ve analiz sonuçlarını içeren dört temel aşamadan oluşan bir “değer zinciri” (*value chain*) olarak değerlendirilmesi de mümkündür.²⁹

---

²⁵ Nancy J. King, Jay Forder, “Data analytics and consumer profiling: Finding appropriate privacy principles for discovered data”, *Computer Law & Security Review*, no:32, (2016): 696-714.

²⁶ Nikolaus, Hänold and Schütze, *The Principle*, 20.

²⁷ Emre Cihan Ateş, Erkan Bostancı ve Mehmet Serdar Güzel, “Big Data, Data Mining, Machine Learning, and Deep Learning Concepts in Crime Data”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, no:2, (2021): 293-319.

²⁸ Ateş, Bostancı ve Güzel, *Big Data*, 297.

²⁹ King, Forder, *Data analytics*, 698.

Bu değer zincirinde büyük veriyi etkili kılarak bir bakıma onu canlandıran şey toplanan verilerin analiz edilmesidir.³⁰ Başka bir anlatımla elde edilen veriler ile ekonomik, sosyal veya yasal bir değer yaratılmasını sağlayan işlem, verinin analiz edilmesidir. Çünkü analiz işlemi, veriler arasındaki bağıntının ortaya çıkmasını sağlayarak verileri etkili kılar.³¹

Elektronik ticaret işlemlerinde tüketiciler farklı nitelikte çok sayıda verisini dijital ortama aktararak bir tüketici işlemi gerçekleştirmeyi amaçlar. Bu anlamda web sitesinde üyelik oluşturularak isim ve soyadı başta olmak üzere, e-mail adresi, yerleşim yeri adresi, telefon numarası, ödeme bilgileri gibi sözleşmeden beklenen faydanın elde edilmesi için gerekli olan bilgilerini web sitesi ile paylaşır. Ancak oluşturulan kişisel veriler, sözleşmenin kuruluş aşamalarında tüketicinin doğrudan dijital ortama aktardığı veriler ile sınırlandırılmaz. Tüketiciler arama motoru üzerinden gerçekleştirecekleri her aramada ve web sitesine verecekleri her bir komutta kişisel veri oluştururlar. Bunu sağlayan teknoloji, çerez teknolojisidir ve bu teknolojinin kullanılması ile tüketicilerin “davranışsal verileri”ne (*behavioural data*) ulaşılır.

Çerez, web sitesi kullanıcılarının verilerini depolamak için çeşitli cihazlarda saklanan küçük yazılım parçalarıdır.³² Çerezlerin birçok türü ve çerez teknolojisinin birçok fonksiyonu bulunur.³³ Bu fonksiyonlardan bazıları tüketicilerin web

---

³⁰ King, Forder, Data analytics, 698.

³¹ Giovanni De Gregorio, Digital Constitutionalism in Europe, (Cambridge University Press, 2022), 228.

³² Marilyn Lavin, “Cookies: What do consumers know and what can they learn?”, *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, no: 14, (2006): 279-288.

³³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Haziran 2022’de çerez uygulamaları hakkında bir rehber yayınladı. Rehberde özellikle farklı çerez türlerine

sitelerini kullanım deneyimlerini kolaylaştırmaya yöneliktir.³⁴ Örneğin bazı çerezler web sitelerinin daha hızlı yüklenmesine, kullanıcı bilgilerinin ya da sepete eklenen ürünlerin hatırlanmasına yardımcı olur. Bazı çerezler ise tüketicilerin web sitesindeki komutlarını takip ederek profil oluşturmayı amaçlar.³⁵ Bu tür çerezler, “kullanımı için tüketicinin açık rızası gerekli olan çerezler” olarak da ifade edilebilir.³⁶ Çünkü bu tür çerezler aracılığıyla elde edilen verilerin, verilere sahip olanlar tarafından ne şekilde kullanılacağı gizlilik endişesi oluşturur.³⁷ Nitekim çerez kullanımı ile tüketicilerin farklı web sitelerindeki aktiviteleri analiz edilerek tüketici tercihlerine ulaşılması mümkün olsa da tüketicilerin sağlık verilerine, cinsel tercihlerine, dini inançlarına vb. ilişkin son derece hasas verilere ulaşılması da mümkündür.³⁸

---

ilişkin detaylı açıklamalar yer almaktadır. Ancak biz çerezleri yalnızca profileleme işlemi ile alakalı olduğu kadar ele alacağız. Çerez türleri hakkında detaylı bilgi için bakınız: Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber, Haziran 2022, erişim tarihi Aralık 23, 2022, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fb193dbb-b159-4221-8a7b-3addc083d33f.pdf>.

³⁴ Lavin, Cookies, 280

³⁵ Lavin, Cookies, 280.

³⁶ Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 04/2012 on Cookie Consent Exemption, (2012): 2, erişim tarihi Aralık 23, 2022, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp194_en.pdf.

³⁷ Hüseyin Can Aksoy, Halıçioğlu, Mesut, “AB ve Türk Hukuklarında Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, no: 1, (2021): 63.

³⁸ Anca D. Chrita, “The Rise of Big Data and the Loss of Privacy”, *Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law Towards a Holistic Approach?*, Ed. Mor Bakhoun, Beatriz Conde Gallego, Mark-Oliver Mackenrodt, Gintarė Surblytė-Namavičienė, (Germany, part of Springer Nature, 2018): 153-189.

Esasen çerez teknolojisinin kullanımı için açık rızanın gerekli olup olmaması hususunda değerlendirme kriterleri Çalışma Grubu tarafından belirlenmiştir. “Kriter A” ve “Kriter B” şeklinde ifade edilen durumlara dahil olan çerezler onau gerekliliğinden muaf kabul edilir. Kriter A, çerezlerin yalnızca elektronik iletişim ağı üzerinden bir bilginin iletimini gerçekleştirmek amacıyla kullanılmasıdır. Kriter B ise, çerez kullanımının bilgi sağlayıcısının fonksiyonunu gerçekleştirmek için kullanılmasının kesinlikle zorunlu olmasıdır.³⁹ Belirtilen kriterleri sağlamayan “sosyal eklenti takip çerezleri” (*Social plugin tracking cookies*) ile “üçüncü taraf reklamcılık çerezleri” (*Third party advertising*) açık rıza kapsamındaki çerezlerdir.⁴⁰ Tüketicileri profillemeye hedefi genellikle belirtilen çerezler aracılığıyla gerçekleştirilir.

Tüketicilerin dijital ortama aktardıkları verilerinin analiz edilmesi sonucunda tüketici profilleri oluşturulur. Oluşturulan profiller ile tüketiciler cinsiyetleri, yaşlarına, konumlarına ve hatta yaşam tarzları ve olası gelirleri gibi konularda gruplandırılır.⁴¹ Bu profiller, özellikle tüketici davranışlarını etkilemek ve “gruplandırmaya dayalı fiyatlandırma”⁴² oluşturmak için kullanılır.⁴³ Başka bir anlatımla tüketicilerin tercihleri ve sahip oldukları alışkanlıklar, onların tüketim alışkanlıklarının yönlendirilmesinde etkili olur. Ayrıca

---

³⁹ Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 04/2012 on Cookie Consent Exemption, 2.

⁴⁰ Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 04/2012 on Cookie Consent Exemption, 9.

⁴¹ Eytan Steinberg, “Big Data and Personalized Pricing”, *Business Ethics Quarterly*, no: 1, (2019): 97-117.

⁴² Steinberg, Big Data, 98.

⁴³ Michael Nagenborg, “Surveillance and persuasion”, *Ethics and Information Technology*, (2014): 43-49.

tüketicilerin özellikle ekonomik gelirleri gözetilerek gruplandırılması, fiyat ayrımcılığının oluşmasına neden olabilir.⁴⁴

Doktrinde veri analizini gerçekleştiren otomatik teknolojilerin “dijital kapitalizm”i⁴⁵ ortaya çıkardığı belirtilmektedir.⁴⁶ Ortaya çıkan bu yeni ekonominin hammaddesi ise dijital alandaki faaliyetlerin sonucu olan verilerin analiz edilmesi ile ortaya çıkan kişisel verilerdir.⁴⁷ Bu durumdan yola çıkarak günümüzde tüketicilerin, dijital kapitalizmin esas unsuru konumunda olduğu söylenebilir. Çünkü elde edilen verilerle oluşturulan algoritmik sistemler, tüketicileri ikna etmek ya da bireysel kararlarını etkilemek için donatılmıştır.⁴⁸ Tüketiciler bu şekilde işleyen sistemlerin parçası olmak istemeyebilirler. Bu halde çözüm, onları sistemin dışına itmek değildir; tüketicilerin tercih etmeleri halinde sistemin içine dahil olabilecekleri mekanizmalar geliştirilmesidir. Şöyle ki tüketicilerin kişisel verileri üzerinde aktif etkinliğinin veya doğrudan denetiminin bulunması gerekir. Bunun yanında tüketicinin güçsüz konumda olmasının bir yansıması olarak tüketiciler, verileri üzerinde gerçekleştirecekleri eylemlerden önce bilgilendirilmeleridirler. Esasen bütün bu durumları, “teknoloji ile hukukun entegre edilmesi gerekliliği” şeklinde

---

⁴⁴ Amazon’un tüketicilerin kişisel verilerini kullanmak suretiyle, tamamen ticari kaygılarla gerçekleştirdiği fiyat farklılığı uygulamasına ilişkin detaylı bilgi için bakınız: Steinberg, *Big Data*, 104

⁴⁵ Doktrinde bu yeni ekonomiye “gözetim kapitalizmi” de denmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: Murat Volkan Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2020), s. 19-21.

⁴⁶ Gregorio, *Digital Constitutionalism*, 216.

⁴⁷ Gregorio, *Digital Constitutionalism*, 126; Çekin, *Avrupa Birliği*, 20.

⁴⁸ Nagenborg, *Surveillance*, 45.

ifade edebiliriz.⁴⁹ Bu noktada tüketiciler açısından teknolojinin, tüketicinin korunması mantığı ile uyumlu hale getirilmesi zorunluluğu doğar.

II. TÜKETİCİ KİŞİSEL VERİLERİNİN TEKNİK ANLAMDA KORUNMASI

A. *Privacy by Design* ve *Privacy by Default*

Kişisel verilere sağlanacak olan korumayı yalnızca normatif alan ile sınırlandırmak mümkün değildir⁵⁰. Kişisel verilerin korunması, bütün veri işleme sürecini içine alan çok daha geniş bir alanda yükümlülükler doğurur. Bu anlamda “*teknik ve organizasyonel*”⁵¹ açıdan ve belirli ilkeler çerçevesinde sistemsel yapılanmaların varlığı, kişisel verilerin korunması için zorunluluktur. Nitekim veri öznesinin tüketici olduğu durumlarda, teknik alan oldukça önem kazanmaktadır. Çünkü kişisel veri işleme faaliyetinin, tüketici boyutunda sahip olması gereken bazı sistemsel gereklilikler vardır. Aşağıda bu konu detaylıca incelenecektir.

Veri güvenliğinin sağlanmasına ilişkin olarak alınacak teknik tedbirler, GDPR madde 25 hükmünde ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bu ayırım, “*data protection by design*” (tasarım ile veri koruma) ve “*data protection by default*” (varsayılan olarak veri koruma) şeklinde yapılmıştır. Öngörülen bu tedbirler ile

---

⁴⁹ Urs Gasser, Big Data and Global Trade Law, *Futuring Digital Privacy Reimagining the Law/Tech Interplay*, Edit. Mira Burri, (Cambridge University Press, 2021): 195-211.

⁵⁰ Mesut Serdar Çekin, *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2020), 12.

⁵¹ Çekin, , *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, 12.

teknolojinin, kişisel verilerin korunması ihtiyacına adapte edilerek gelişmesi sağlanır.

“*Privacy by design*” (PbD), tasarımdan itibaren veri koruma gerekliliğine odaklanılmasını sağlar. Başka bir anlatımla, verinin yaşam döngüsü süresince ve hatta verilerin işlenmesinin veri sahiplerinin hak ve özgürlükleri üzerindeki olası etkisini başlamadan önce gizliliğe ilişkin tedbirlerin alınmasını gerektirir.⁵² Bu tedbirlerin alınması ile “*gizlilik dostu sistemler*”⁵³ ortaya çıkar ve tüketici verilerinin güvenliği en başından itibaren sağlanmış olur.

ENISA (Avrupa Ağ ve Bilgi Güvenliği Ajansı) PbD için, “veri odaklı” (*data oriented strategies*) ve “süreç odaklı” (*process oriented strategies*) olmak üzere sekiz farklı tasarım stratejisi belirlemiştir. Veri odaklı stratejiler, “azaltmak” (*minimise*), “gizlemek” (*hide*), “ayırarak” (*seperate*) ve “birleştirme/gruplandırma” (*aggregate*) dır.⁵⁴

Bunlar arasından en önemlisi toplanan kişisel veri miktarının en azda tutulmasıdır. Çünkü elde edilen veri miktarının en azda tutulması, ortaya çıkabilecek olan risklerinde sınırlandırılması sonucunu doğurur. Belirtilen strateji, KVKK madde 4/ç ve GDPR madde 5/c’ de kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkelerden sayılmıştır. Dolayısıyla elde edilen kişisel verilerin işlendikleri amaçla bağlantılı ve sınırlı olması sağlanırsa, veri minimizasyonu da sağlanmış olur ve risk en aza indirilir. Veri minimizasyonunun sağlanması için veri işlemeyi

---

⁵² European Union Agency for Network and Information Security(ENISA), Privacy and Data Protection by Design – from policy to engineering, (2014): 11, Erişim Tarihi Aralık 28, 2022, <https://www.enisa.europa.eu/>.

⁵³ Jaap-Henk Hoepman , “Privacy Design Strategies (The Little Blue Book)”, (2022):1, erişim tarihi Aralık 28, 2022, <https://www.cs.ru.nl/~jhh/publications/pds-booklet.pdf>.

⁵⁴ ENISA, 19.

gerektiren sebeplerin net bir şekilde belirlenmesi gerekir.⁵⁵ Bunun için ise şeffaf bir veri işleme süreci oluşturulmalıdır. Sürecin şeffaf ilerlemesi hem veri işleyenlerin kişisel verilerin güvenliğini sağlanmasına ilişkin yükünü azaltır hem de tüketicilerin kişisel verileri üzerindeki denetimini sürdürmesine imkan tanır. Veri minimizasyonun sağlanması esasen bu amaçla programlanmış sistemsel bir sürecin de varlığını gerektirir.⁵⁶ Şöyle ki özellikle veri işleme faaliyetinin bir depolama işlemi haline dönüşmemesi adına, kişisel verilerin silinmesi belirli periyotlara bağlanmalıdır.⁵⁷ Bu şekilde veri minimizasyonun tasarımsal anlamda bir kural haline getirilmesi mümkündür.

İkinci olarak kişisel veri işleme faaliyetinin farklı açılardan ayrılması ve bu şekilde verilerin birbiriyle ilişkilendirilmesinin zorlaştırılması gerekir.⁵⁸ Bu anlamda merkezi bir işleme yerine dağıtılmış bir işleme faaliyeti gerçekleştirilmelidir.⁵⁹ Ayrılmanın fiziksel ya da mantıksal olarak sağlanması mümkündür.⁶⁰

Üçüncü olarak kişisel verilerin gizlenmesi gerekir. Gizleme noktasında, “mahremiyet artırıcı teknolojiler” (*Privacy-Enhancing Technologies*)’ in kullanılması gerekir. Mahremiyet artırıcı teknolojiler, kişisel verilerin istenmeyen şekilde işlenmesini engellemek için geliştirilen gizliliği artırıcı teknolojilerdir.⁶¹ Bu teknolojilerde, anonimlik (*anonymity*), takma

---

⁵⁵ Hoepman, Privacy, 6.

⁵⁶ Zeynep Öğretmen Kotil, *Kişisel Verilerin Korunması Çerçevesinde Yapay Zeka*, (İstanbul: Oniki Levha Yayınevi, 2022), 304.

⁵⁷ Öğretmen Kotil, *Kişisel Verilerin*, 304.

⁵⁸ Hoepman, Privacy, 8.

⁵⁹ ENISA, 20.

⁶⁰ Hoepman, Privacy, 8.

⁶¹ PISA (Privacy Incorporated Software Agent), Handbook of Privacy and Privacy-Enhancing Technologies The case of Intelligent Software Agents, Editors: G.W. van Blarckom, J.J. Borking, J.G.E. Olk, (2003): 52, erişim tarihi

ad kullanma (*pseudonymity*), gözlemlenemezlik (*unobservability*), bağlantısızlık (*unlinkability*), reddedilebilirlik (*deniability*) yöntemleri kullanılır.⁶² Mahremiyet artırıcı teknolojilerin kullanılması esasen veri güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak KVKK ve GDPR'de öngörülen bir yükümlülüktür. KVKK madde 12/1 hükmünde, "Veri sorumlusu; a) Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, b) Kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek, c) Kişisel verilerin muhafazasını sağlamak, amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır." demek suretiyle veri sorumlusu için teknik yeterliliğin sağlanmasını öngören bir yükümlülük getirmiştir. GDPR ise madde 32'de daha detaylı bir düzenlemeye yer vermiştir ve gereken güvenlik düzeyinin sağlanabilmesi için "kişisel verilerde takma ad kullanımı ve şifreleme" nin kullanılabilirliğini öngörmüştür. Son olarak verilerin genel başlıklar altında gruplandırılmak suretiyle işlenmesi gerekir.⁶³ Bu şekilde verinin, tek bir kişi ile ilişkilendirilmesi zorlaştırılmış olur.⁶⁴ Başka bir anlatımla verinin soyutluğu sağlanarak veri, öznesinden uzaklaştırılır.⁶⁵

Süreç odaklı stratejiler, "bilgilendirme" (*inform*), "denetim" (*control*), "uygulama" (*enforce*) ve "gösterme/ kanıtlama" (*demonstrate*) dir.⁶⁶ Süreç odaklı stratejiler veri odaklı stratejilere oranla daha fazla veri öznesine yönelir. Kişilerin, verilerini

---

Aralık 28, 2022,
https://andrewpatrick.ca/pisa/handbook/Handbook_Privacy_and_PET_final.pdf.

⁶² Detaylı bilgi için bakınız: Alfred Kobsa, Yang Wang, Privacy-Enhancing Technologies, (2008): 7, erişim tarihi Aralık 28, 2022, <https://www.ics.uci.edu/~kobsa/papers/2008-Handbook-LiabSec-kobsa.pdf>.

⁶³ ENISA, 19.

⁶⁴ ENISA, 20.

⁶⁵ Hoepman, Privacy, 10.

⁶⁶ ENISA, 20-22.

paylaşmadan önce de süreç odaklı stratejilerin işletilmesi gerekir. Bu anlamda bilgilendirme işleminin doğru zamanda yapılması önem teşkil eder. Veri öznesi olarak tüketicilerin henüz kişisel verileri işlenmeye başlamadan önce bilgilendirilmesi gerekir. Aksi halde bilgilendirilme ile hedeflenen fayda sağlanamaz. Bilgilendirmenin ayrıca yeterli düzeyde olması gerekir. İçerik itibariyle yeterli olmayan bir bilgilendirme, tüketicinin korunması amacıyla çelişir. Buna göre tüketicilerin hangi kişisel verilerinin işlendiği başta olmak üzere, bu verilerin neden işlendiği ve hangi süre ile işleneceği gibi husuların bilgilendirmede bulunması gerekir.⁶⁷ Tüketicilerin güçsüz konumunun bir parçası olan bilgisizlik dikkate alındığında, bilgilendirmenin mutlaka orta zekada bir tüketicinin anlayabileceği düzeyde, teknik terimler içermeyen, *“en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir”* olması gerekliliği vurgulanmalıdır. Bu kapsamda yapılacak bir bilgilendirme sonucunda tüketici, kişisel verilerini paylaşp paylaşmama noktasında bir kanaate varabilecektir. Tüketicinin, tam bir kanaate varma imkanı sunulmadan rıza göstermesi, veri işleminin temel şartı olan “açık rıza”nın oluşumunu sağlamaz ve bu rızaya dayanarak yapılan veri işleme faaliyeti hukuka aykırılık teşkil eder.

Tüketici, kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterdikten sonra işlenen verileri üzerinde denetime sahip olmalıdır. Bunun için öncelikle tüketicilere kişisel verilerini inceleyebilme ve güncelleme imkanı sunulmalıdır.⁶⁸ Sonrasında ise tüketicilere bilgilerinin silinmesini isteyebilmesi ve verilerinin işlenmesine gösterdiği rızayı çekebilmesi için açık bir yol gösterilmelidir.⁶⁹

---

⁶⁷ Hoepman, Privacy, 14.

⁶⁸ Hoepman, Privacy, 16.

⁶⁹ Hoepman, Privacy, 16.

Tüketicilerin, kişisel verilerine ilişkin olarak gerçekleştirdikleri bütün tercihlerin, onlar adına daha anlamlı bir hale gelebilmesi için bu tecihlerin tek bir noktadan inceleyebilir olması önemlidir.⁷⁰ Bu anlamda tüketicilerin kullanımına sunulan bir “gizlilik panosu” nun oluşturulması gerekir.⁷¹ Tüketiciler bu pano üzerinden kişisel verilerine ilişkin bütün işlemleri gerçekleştirebilmelidirler.

Tüketicilerin verileri üzerinde denetime sahip olması, veri işleme sürecinde veri sorumlusu ile arasında olan “güç dengesizliği”nin giderilmesine de hizmet eder.⁷² Veri sorumlularının teknik anlamda gizliliği sağlaması tek başına yeterli değildir. Organizasyonel boyutta da gizlilik dostu bir ortam yaratılmalıdır ve bir gizlilik politikası oluşturulmalıdır. Bu şartlar sağlandıktan sonra şartların sağlandığı veri denetçileri tarafından ortaya konulması yani gösterilmelidir.⁷³

“*Privacy by default*”, veri güvenliğini sağlayan tercihlerin en başta veri sorumlusu tarafından kabul edilerek yerine getirilmesi gerekliliğidir. Buna göre gizlilik için gerekli olan ayarlamaların ve tercihlerin, tüketici tarafından ilk kullanımda değiştirilmesine gerek olmaksızın gizliliğin sağlanması adına gerekli olan en iyi şekilde bulundurulması varsayılan olarak gizliliği ortaya çıkarır.⁷⁴

GDPR madde 25/2 düzenlemesinde varsayılan olarak sağlanan gizlilik şu şekilde belirtilmiştir:

---

⁷⁰ Öğretmen Kotil, 308.

⁷¹ Öğretmen Kotil, 308.

⁷² Yıldırım Keser, “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, no:3, (2020): 1181 – 1215.

⁷³ Hoepman, *Privacy*, 20-22

⁷⁴ Daniela Jezova, “Principle of Privacy by Design and Privacy by Default”, *Regional Law Review*, (Şubat, 2021), Erişim Tarihi Ocak 28, 2022, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3755514>.

“Kontrolör, olağan durumda, yalnızca her spesifik işleme amacı için gereken kişisel verilerin işlenmesini sağlamaya yönelik uygun teknik ve düzenlemeye ilişkin tedbirler uygular. Söz konusu yükümlülük toplanan kişisel veri miktarı, bunların işlenme derecesi, saklama süresi ve bunlara erişilebilirliğe uygulanır. Özellikle, söz konusu tedbirler, olağan durumda, bireyin müdahalesi olmaksızın kişisel verilerin belirsiz sayıda gerçek kişinin erişimine açılmamasını sağlar.”

Görüldüğü üzere varsayılan olarak gizliliğin sağlanması şu dört kriterin varlığını gerektirir: “minimum miktarda kişisel veri”, “kişisel verilerin işlenmesinin kapsamının asgari düzeyde tutulması”, “kişisel verilerin minimum süre için saklanması”, “kişisel verilerin minimum erişilebilirliği”.⁷⁵ Bu şekilde veri sahiplerinin etkileşiminin en aza indirilmesi sağlanır ve veri güvenliğine ilişkin riskler sınırlandırılmış olur. Ancak veri sahiplerine varsayılan ayarları değiştirilebilme imkanı da sağlanmalıdır.⁷⁶

Tüketiciler açısından değerlendirildiğinde gizliliğin, tüketicinin aktif tercih ve ayarlamalarına bırakılmadan sağlanmış olması tüketicinin korunması mantığı ile de uyumludur. Gizliliğin varsayılan olarak kabulü, teknoloji karşısında tüketicinin bilinçsizliğine ilişkin bir koruma olarak değerlendirilebilir.

---

⁷⁵ ENISA, Recommendations on shaping technology according to GDPR provisions, Exploring the notion of data protection by default, (2018): 17, erişim tarihi Aralık 29, 2022, <https://www.enisa.europa.eu/publications/recommendations-on-shaping-technology-according-to-gdpr-provisions-part-2>.

⁷⁶ ENISA, Recommendations on shaping technology according to GDPR provisions, s. 10.

B. Opt-in ve Opt-out Sistemler

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin farklı sistemler mevcuttur. Veri öznelerinin veri işleme faaliyetine nasıl dahil olacağına odaklanan “opt-in” (katılma) ve “opt-out” (kapatma) sistemler, veri güvenliğinin sağlanması ve kişisel verilerin işlenmesi şartları bakımından incelenmelidir. Opt-in sistem, veri öznelerinin aktif eylemleri ile veri işleme faaliyetine rıza gösterdikleri sistemlerdir. Opt-out sistem ise, rıza verildiğinin varsayıldığı ve varsayılan rızanın geri alınabilmesi için “devre dışı bırakma mekanizmaları”nın bulunduğu sistemdir. Başka bir anlatımla tüketici, varsayılan rızayı geri almadığı sürece kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterdiği kabul edilerek, aktif rıza şartı sağlanmaksızın kişisel veriler işlenmeye başlanır.⁷⁷ Buna göre iki sistem arasındaki teknik fark, tüketicilerin eylemsizliğine bağlanmış sonuçlar ile ortaya çıkar. Opt-in sistemde tüketicinin eylemsiz kalması kişisel verilerin paylaşılması sonucunu doğururken, opt-out sistemde tüketicinin eylemsizliği kişisel verilerinin paylaşılmasına yönelik bir rıza olarak yorumlanacaktır.⁷⁸

Opt-out sistem, Amazon Türkiye tarafından bir dönem kullanılmış bir sistemdir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun kararına⁷⁹ da yansıdığı üzere, web sitesine giren kullanıcıların “Amazon Hesabınızı Oluşturun” sekmesine tıkladığında gizlilik bildirimini kabul ettiği varsayılmaktaydı ve kullanıcıların karşısına “Sipariş verdiğinizde Amazon.com.tr’nin Gizlilik

⁷⁷ Thomas Dreier, “Opt in” and “opt out” mechanisms in the internet era – towards a common theory”, *Computer and Security Review*, no: 2, (2010): 145.

⁷⁸ Sarah Hodges, “Examining the Gramm–Leach–Bliley Act’s opt-out method for protecting consumer data privacy rights on the Internet”, *Information and Communications Technology Law*, no:1, (2013): 60-85.

⁷⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 sayılı Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili karar, erişim tarihi Aralık 29, 2022, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173>.

Bildirimini, Kullanım ve Satış Koşullarını ve Çerez Bildirimini kabul etmiş olursunuz.” bildirimi çıkmaktaydı.

Görüldüğü üzere opt-in sistemde gizlilik varsayılan olarak kabul edilirken opt-out sistem, özellikle veri minimizasyonu hedefine aykırı bir uygulamada işlemektedir. Şöyle ki opt-out sistem içerisinde özellikle elektronik ticaret uygulamaları kapsamında tüketicilerin her hareketi veri işleme faaliyetinin konusu haline gelebilir. Tüketiciler, ürün çeşitliliği ve elektronik ticaret sitelerinin fazlalığına bağlı olarak çoğu zaman fiyat araştırması yaparak nihai kararlarını vermektedirler. Fiyat araştırması yaparken de birçok farklı web sitesini ziyaret ederler. Opt-out sistemde tüketicilerin herhangi bir üyelik oluşturmadan veya herhangi bir sözleşme kurma niyeti olmadan bir web sitesini ziyaret etmesi kişisel verilerinin işlenmesi için yeterli olacaktır. Bu durum tüketicilerin dijital ortama çok daha fazla kişisel veri aktarmasına neden olur. Nitekim KVKK kapsamında opt-out sistemine dayanılarak kişisel veri işlenmesi hukuka aykırılık oluşturur. Çünkü kişisel veri faaliyetinin yegane şartı olan açık rızanın sağlanabilmesi için kapsamı belirlenmiş bir veri işleme faaliyetine ilişkin olarak tüketicinin, veri işlemeye başlamadan önce bilgilendirilmesi ve bilgilendirilmeye dayalı olarak tüketicinin aktif rıza göstermesi gerekir. Ancak özellikle tarayıcıların çerez ayarları opt-out sisteme dahildir ve varsayılan ayarlar “tüm çerezleri kabul et” şeklindedir.⁸⁰

Doktrinde opt-in sistemin opt-out sisteme göre daha fazla gizlilik sağlamadığını ve bunun yanında ekonomik olarak daha maliyetli olduğu, rekabeti azalttığı ve tüketicilere ulaşmayı zorlaştırdığını savunan görüşler de mevcuttur.⁸¹ Fakat tüketiciyi koruma bakış açısı ile değerlendirildiğinde tüketici

---

⁸⁰ Jezova, Principle, 135.

⁸¹ Detaylı bilgi için Bkz. Cate, Fred H., Staten Michael E., “Protecting Privacy in the New Millennium: The Fallacy Of “Opt-In””, erişim tarihi Aralık 29, 2022, <http://home.uchicago.edu/~mferzige/fallacyofoptin.pdf>.

mahremiyetinin, şirketlerin ekonomik çıkarlarından önce gelmesi zorunluluğunun opt-in sistemin uygulama alanı bulmasını zorunlu kıldığı söylenebilir.

C. Opt-in Sistemin Uygulanması

Opt-in sistem, tüketicinin okuma inisiyatifine ve becerisine dayanır.⁸² Bu nedenle opt-in sistemin uygulanması başlı başına tüketici mahremiyetinin korunmasını sağlamaz; opt-in sistem içindeki mekanizmaların bazı standartları sağlaması da gerekir. Bu standartlar oluşturulurken geçerli bir rızanın şartları ve tüketicilerin genel davranış eğilimleri gözetilmelidir.

Kişisel verilerin işlenmesine yönelik gösterilecek olan rızayı geçerli kılan şartlar, GDPR madde 4/11 hükmünde belirtilmiştir. Buna göre rızanın tüketicinin özgür iradesine dayanması, rızanın sınırlarının çizilmiş olması ve rızanın bilgilendirmeye dayanması açık bir rızayı ortaya çıkarır.

Geçerli bir rıza için gereken ilk şart “amaç sınırlaması” (*purpose limitation*) nın bulunmasıdır. Amaç sınırlaması, gizlilik politikalarında şeffaflığın ve öngörülebilirliğin sağlanması noktasında önemli bir kriterdir. Bu kriterin yerine getirilebilmesi için veri işleme eyleminin spesifik hale getirilmesi ve bu eylemin amacının, meşru bir temele dayandırılmak suretiyle, açıklanması gerekir.⁸³ Çünkü veri işleme faaliyetinin çok geniş ve muğlak bir kapsamda gerçekleştirilmesi, veri sahiplerini bilinçlendirme noktasında yetersiz kalacağından onlara gereken korumayı sağlamaz.

Opt-in sistem, belirtilen şartlar sağlanacak şekilde yapılandırılmalıdır. Amaç sınırlaması gözetilerek gerçekleştirilecek olan yapılandırma daha çok tüketici rıza

---

⁸² Hodges, Examining, 76.

⁸³ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679, (2018): 5, erişim tarihi Ocak 1, 2023, <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051>.

göstermeden önce yapılacak bilgilendirmenin içeriğine yönelik olacaktır. Bu doğrultuda bilgilendirme metninde şu hususların yer alması gerekir:

- Veri sorumlusunun kimliği,
- Açık rıza gerektiren işleme operasyonlarının her birinin amacı,
- Hangi (tür) verilerin toplanacağı ve kullanılacağı,
- Gösterilen rızanın geri alabilme hakkının varlığı,
- Kişisel verilerin, tamamen veya kısmen otomatik yollarla ya da veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yöntemlerden hangisiyle elde edildiği,
- Veri aktarımlarının olası riskleri,⁸⁴
- Veri sahibinin KVKK kapsamında sahip olduğu haklar,⁸⁵
- Kişisel verilerin aktarılma amacı ve aktarılacak alıcı grupları

Dolayısıyla tüketici, rızasının ne anlama geldiği, gösterdiği rıza sonucunda hangi verilerinin işleneceği ve verilerinin hangi amaçlar için kullanılacağı hususlarında bilgilendirilmelidir. Belirtilenin aksine sürecin esas amacı belirtilmeden alınan genel rıza (*blanket consent*), geçerli bir rıza olarak kabul edilmez. Buna ek olarak, ileride ortaya çıkabilecek muhtemel durumlar sebebiyle kişisel verilerin işlenebileceği kanaatini oluşturan ifadelerden kaçınılmalıdır. Çünkü bu tür bir veri işleme faaliyetinin öngörülebilir olması mümkün olmadığı gibi önceden belirlenmiş bir amaç bulunmadan verilerin

---

⁸⁴ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679, 13.

⁸⁵ Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in madde 4/1 hükmünde ilgili kişinin Kanun'un 11. maddesinde sayılan haklarının da bilgilendirme metninde yer alacağı belirtilmiştir.

depolanması söz konusu olacağından geçerli bir rızanın oluşması söz konusu olmaz. Bu şekilde bir bilgilendirme opt-in sistemlerin tüketiciler açısından en büyük avantajıdır. Tüketiciler bu şekilde hem kişisel verileri üzerinde denetime sahip olurlar hem de veri işleme faaliyetinin meşru amaçlar için gerçekleştirildiğinden emin olabilirler.⁸⁶

İçerik veri sahibine iletilirken ortalama bir insanın anlayacağı kadar açık ve sade bir dil kullanılmalıdır. Teknik terimlerin yoğunlukta olduğu bir aydınlatma metni tüketicilerin hem metni okumadan kaçınmasına neden olur hem de metni anlayarak belirli bir kanaate varmalarına engel olur. Özellikle çerez kullanıma ilişkin yapılacak olan bilgilendirmelerde ne tür çerezlerin kullanıldığı ve bu çerezlerin fonksiyonlarına ilişkin tüketicinin aydınlatılması gerekir. Çünkü ortalama bir tüketicinin çerez teknolojisi, çerez türlerini ve çerez kullanımının olası sonuçlarından haberdar olması beklenemez.

Bilgilendirmenin hangi durumlarda yapılacağı Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından 2018 yılında yayınlanan “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” ile detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Tebliğ’in “Usul ve Esaslar” başlıklı madde 5 hükmüne göre kural, kişisel veri işlendiği her durumda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesidir. Veri işleme faaliyetinin belirli bir amaç çerçevesinde gerçekleştirilmesine paralel olarak Tebliğ’de kişisel veri işleme amacı değiştiğinde, veri işleme faaliyetinden önce bu amaç için aydınlatma yükümlülüğü ayrıca yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. . Bu anlamda bilgilendirme bir kerelik bir işlem değildir ve özellikle amaç ile bağlantısı gözetilerek birden çok defa gerçekleştirilmesi gerekebilir.

Sadece içeriğe odaklanan bir yapılandırma veri sahiplerini korumak için yeterli olmayacaktır. Biçimsel bazı nitelikler ile

---

⁸⁶ Hodges, Examining, 76.

içeriğin desteklenmesi gerekir. Bu doğrultuda ICO (Information Commissioner's Office), web sitelerinin elektronik ortamda gerçekleştirecekleri bilgilendirmelerin en verimli şekilde işlevini gerçekleştirebilmesi için üç kriter belirlemiştir. Bu kriterler, biçime (*formatting*), konuma (*positioning*) ve ifadeye (*wording*) ilişkindir.⁸⁷ Buna göre web sitesinde yer alan bilgilendirmenin (özellikle çerez kullanılıyorsa çerez kullanıldığına ilişkin bilgilendirmenin) boyutu veya yazı tipi web sitesinin içeriğinde kullanılan boyut ve tipten farklı olmalıdır. Ek olarak web sitesindeki konumu veri sahiplerinin dikkatini çekecek bir şekilde konumlandırılmalıdır ve onay mekanizmasının tüketiciler gözünde görünürlüğü artırılmalıdır.⁸⁸ Ayrıca Tebliğ'de aydınlatma yükümlülüğü ile rıza gösterme işlemlerinin ayrı ayrı gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kanaatimizce bu düzenleme ile veri sahiplerinin aşırı bilgi yığını ile muhatap olmalarının önüne geçilmek istenmiştir.

Tüketicilere, rıza göstermeye ya da göstermemeye yönelik bulunduğu tercihi değiştirme imkanı da sunulmalıdır ve rızalarını nasıl geri çekecekleri konusunda bilgilendirilmelidirler⁸⁹. Elektronik ortamda gösterilen rızanın geri çekilmesi, rıza göstermek için gerekli olan işlemde zor bir prosedüre tabi olmamalıdır.⁹⁰ Başka bir anlatımla tüketicinin

---

⁸⁷ Information Commissioner's Office, How do we comply with the cookie rules?, (2019), erişim tarihi Ocak 1, 2023, <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-pecr/guidance-on-the-use-of-cookies-and-similar-technologies/how-do-we-comply-with-the-cookie-rules/>.

⁸⁸ Hodges, Examining, 74.

⁸⁹ Article 29 Data Protection Working Party, Working Document 02/2013 providing guidance on obtaining consent for cookies, 2, erişim tarihi Ocak 1, 2023, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp208_en.pdf.

⁹⁰ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679, 21.

rızasını geri çekmesi için gerçekleştireceği işlemler web sitesi içerisinde kolayca ulaşılabilir olmalıdır.

Tüketicinin rızayı özgür iradesi ile göstermesi gerekir. Özgür irade verilen bir rızadan bahsedebilmek için tüketicinin rıza göstermeyi bir zorunluluk olarak görmemesi veya rıza göstermemesinin olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünmemesi gerekir.⁹¹ Web sitelerinin, tüketiciler üzerinde bu yönde etkisi olan uygulamalardan kaçınması gerekir. Ancak uygulamada genellikle, rıza gösterilmesinin web sitesinin içeriğine ulaşılabilmesi için tüketiciye bir şart olarak dayatıldığı görülür. Bu halde tüketici web sitesinin hizmetlerinden faydalanmak adına çoğu zaman aydınlatma metinlerini okumadan rıza gösterme yoluna gider. Tüketicinin içeriğe ulaşma isteği ile ya da başka bir anlatımla hizmetten yoksun kalma baskısı ile gösterdiği bir rızanın özgür iradeye dayandığının kabulü mümkün değildir. Dolayısıyla opt-in sistemlerde web sitesinden yararlanma kişisel verilerin işlenmesi şartına bağlanmamalıdır.

Yukarıda belirtilenlerden yola çıkarak çağımızda tüketicilerin kişisel verilerinin korunabilmesinin bazı sistemsel gerekliliklerin bulunmasını gerekli kıldığı sonucuna varırız. Başka bir anlatımla teknoloji, hukuk ve ticari hayat arasındaki üçgende tüketicilerin, “algoritmik gözetim”⁹² öznesi olarak yer aldığı kabul edilerek veri sorumlularının web sitelerini tüketici odaklı olacak şekilde oluşturmaları gerekir.⁹³ Esasen ancak bu şekilde tüketicinin korunması amacı ile kişisel verilerin korunması amacı uyum içinde hareket edebilir. Teknolojinin

---

⁹¹ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679, 5.

⁹² Mariavittoria Catanzariti “Algorithmic Law: Law Production by Data or Data Production by Law?”, Constitutional Challenges in the Algorithmic Society, Edit. Hans-W. Micklitz, Oreste Pollicino, Amnon Reichman, Andrea Simoncini, Giovanni Sartor, Giovanni De Gregorio, (Cambridge University Press, 2021): 78-92.

⁹³ Catanzariti, Algorithmic, 82.

tüketicilere adapte edilmesi de sistemsel gerekliliklerin sağlanması ile mümkündür. Dolayısıyla sadece normatif alanda yapılan düzenlemeler ile dijital ortamda tüketicilerin korunması tam olarak sağlanamaz.

SONUÇ

Dijital ortamda kişisel verilerin korunması, normatif düzenlemelerin yanında bazı teknik uygulamaların da varlığını gerektirir. Teknik uygulamaların varlığı, teknoloji ile tüketicinin korunması amacının adapte edilmesi sonucunu doğurur. Bu doğrultuda bir web sitesinin tasarımdan itibaren (*privacy by design*) veri korumaya odaklı bir şekilde oluşturulması ve veri güvenliğinin varsayılan olarak kabul etmesi gerekir. Başka bir anlatımla veri güvenliği veri sahibinin insiyatifinde bir durum değildir ve onun tercihinin bırakılmamalıdır. Bu durum opt-in sistemin uygulanmasını gerekli kılar. Ancak opt-in sisteminde bazı hususlar dikkate alınarak yapılandırılması ve tüketici dostu bir biçimde oluşturulması gerekir. Yapılandırma, içerik bakımından olacağı kadar biçimsel olarak da gerçekleştirilmelidir. Fakat herhalde veri işleme faaliyetine egemen olan ilke “veri minimizasyonu” olmalıdır.

Elde edilen verinin sınırlandırılması, veri güvenliğine ilişkin endişelerin azalmasına neden olacağı gibi veri sorumlularının veri güvenliğinin sağlanması yükümlülüğünü de hafifletecektir. Çünkü elde edilen veri sayısının artmasıyla doğru orantılı şekilde riskler de artmaktadır. Veri minimizasyonunun sağlanması, işleme sürecinin bu kurala adapte edilmesini ve periyodik olarak silme işleminin gerçekleştirilmesini gerekir. Zira tasarımın veri koruma çerçevesinde oluşturulması, kanaatimizce en başta veri işleminin istisna olduğu sistemlerin ortaya çıkmasına bağlıdır.

Tüketici odaklı düşünüldüğünde özellikle kaçınılması gereken uygulama veri işleme sürecinde genel rızanın alınmasıdır. Bu durum KVKK'ya uygun olmadığı gibi

tüketicilerin korunması mantığı ile de bağdaşmaz. Çünkü tüketicilerin, gösterdikleri rızanın anlamı yanında kapsamını da tam olarak algılayabilmeleri gerekir. Bu nedenle tüketiciler için, kişisel verileri üzerinde gerçekleştirdikleri bütün işlemleri aynı anda ve bütün olarak görebilecekleri sistemler oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acquisti, Alessandro. "The Economics of Personal Data and the Economics of Privacy", *The Economics of Personal Data and Privacy: 30 Years after the OECD Privacy Guidelines*, Erişim Tarihi Aralık 21, 2022, <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/46968784.pdf>.
- Aksoy,Hüseyin Can ve Halıcioğlu, Mesut. "AB ve Türk Hukuklarında Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, no:1,(2021): 61-88.
- Article 29 Data Protection Working Party. Opinion 4/2007 on the concept of personal data, Erişim Tarihi Aralık 21, 2022, 12251/03/EN (clinicalstudydatarequest.com).
- Article 29 Data Proteciton Working Party. Opinion 04/2012 on Cookie Consent Exemption, (2012), Erişim Tarihi Aralık 23, 2022, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp194_en.pdf.
- Article 29 Working Party. Guidelines on consent under Regulation 2016/679, (2018), Erişim Tarihi Ocak 1, 2023, <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051>.
- Ateş, Emre Cihan ve Bostancı, Erkan ve Güzel, Mehmet Serdar. "Big Data, Data Mining, Machine Learning, and Deep Learning Concepts in Crime Data", *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, no: 2, (2021): 293-319.
- Banterle, Francesco. "The Interface Between Data Protection and IP Law: The Case of Trade Secrets and the Database sui generis Right in Marketing Operations, and the Ownership of Raw Data in Big Data Analysis", *Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law*, Ed. Mor Bakhoum · Beatriz Conde Gallego Mark-Oliver Mackenrodt Gintaré Surblytė-Namavičienė, (Berlin,

part of Springer Nature, 2018): 411-443. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-57646-5>

Catanzariti, Mariavittoria. "Algorithmic Law: Law Production by Data or Data Production by Law?", Constitutional Challenges in the Algorithmic Society, Edit. Hans-W. Micklitz, Oreste Pollicino, Amnon Reichman, Andrea Simoncini, Giovanni Sartor, Giovanni De Gregorio, (Cambridge University Press, 2021): 78-92. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108914857.006>

Cate Fred H. Ve Staten, Michael E.. "Protecting Privacy in the New Millennium: The Fallacy Of "Opt-In"", Erişim Tarihi: Ocak 29, 2022, <http://home.uchicago.edu/~mferzige/fallacyofoptin.pdf>.

Chirita, Anca D.. "The Rise of Big Data and the Loss of Privacy", Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law Towards a Holistic Approach?, Ed. Mor Bakhoun, Beatriz Conde Gallego, Mark-Oliver Mackenrodt, Gintarė Surblytė-Namavičienė, (Germany, part of Springer Nature, 2018): 153-189. DOI: [10.1007/978-3-662-57646-5_7](https://doi.org/10.1007/978-3-662-57646-5_7)

CMA. The Commercial Use of Consumer Data, (2015), Erişim Tarihi Aralık 21, 2022, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/435817/The_commercial_use_of_consumer_data.pdf.

Çekin, Mesut Serdar. Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2020.

Dreier, Thomas. "Opt in" and "opt out" mechanisms in the internet era – towards a common theory", Computer and Security Review, no: 2, (2010):144-150.

Dülger, Murat Volkan. Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: Seçkin Yayınevi, 2020.

- ENISA. Recommendations on shaping technology according to GDPR provisions, Exploring the notion of data protection by default, (2018), Aralık 29, 2022, <https://www.enisa.europa.eu/publications/recommendations-on-shaping-technology-according-to-gdpr-provisions-part-2>.
- ENISA. Privacy and Data Protection by Design – from policy to engineering, (2014), Erişim Tarihi Aralık 28, 2022, <https://www.enisa.europa.eu/>.
- Forgó, Nikolaus ve Hännold, Stefanie ve Schütze, Benjamin . “The Principle of Purpose Limitation and Big Data”, *New Technology, Big Data and the Law*, Ed: Marcelo Corrales, Mark Fenwick, Nikolaus Forgó, (Singapore, part of Springer Natur, 2017): 17-42. DOI 10.1007/978-981-10-5038-1
- Gasser, Urs. *Big Data and Global Trade Law, Futuring Digital Privacy Reimagining the Law/Tech Interplay*, Edit. Mira Burri, (Cambridge University Press, 2021): 195-211. DOI:<https://proxy.hacibayram.edu.tr:2079/10.1017/9781108919234>
- Gregorio, Giovanni De, *Digital Constitutionalism in Europe*, (Cambridge University Press, 2022), DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009071215>.
- Hodges, Sarah. “Examining the Gramm–Leach–Bliley Act's opt-out method for protecting consumer data privacy rights on the Internet”, *Information and Communications Technology Law*, no:1, (2013): 60-85.
- Hoepman, Jaap-Henk. “Privacy Design Strategies (The Little Blue Book)”, (2022), Erişim Tarihi Ocak 28, 2022, <https://www.cs.ru.nl/~jhh/publications/pds-booklet.pdf>.
- Information Commissioner’s Office (ICO). How do we comply with the cookie rules?, (2019), Erişim Tarihi 1 Ocak, 2023, <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-pecr/guidance->

on-the-use-of-cookies-and-similar-technologies/how-do-we-comply-with-the-cookie-rules/.

Jezova, Daniela. "Principle of Privacy by Design and Privacy by Default", *Regional Law Review*, (Şubat, 2021), Erişim Tarihi Ocak 28, 2022, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3755514>.

Kemp, Katharine. "Concealed data practices and competition law: why privacy matters", *European Competition Journal*, (2020): 628-672.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3432769

Keser, Yıldırım. "Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, no:3, (2020): 1181 – 1215.

King, Nancy J. ve Forder, Jay. "Data analytics and consumer profiling: Finding appropriate privacy principles for discovered data", *Computer Law & Security Review*, no:5, (2016): 696-714.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu. Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber, (2022), Erişim Tarihi Aralık 23, 2022, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fb193ddb-b159-4221-8a7b-3addc083d33f.pdf>.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 sayılı Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili karar, Erişim Tarihi Aralık 29, 2022, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173>.

Kobsa, Alfred ve Wang, Yang, *Privacy-Enhancing Technologies*. (2008), Erişim Tarihi Aralık 28, 2022, <https://www.ics.uci.edu/~kobsa/papers/2008-Handbook-LiabSec-kobsa.pdf>.

Lavin, Marilyn. "Cookies: What do consumers know and what can they learn?", *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, (2006): 279-288.

Nagenborg, Michael. "Surveillance and persuasion", *Ethics and Information Technology*, (2014): 43-49.

- OECD. Consumer Data Rights and Competition - Background note, (2020), Erişim Tarihi Aralık 21, 2022, <https://www.oecd.org/competition/consumer-data-rights-and-competition.htm>.
- OECD. Consumer Protection in E-commerce, OECD Recommendation, (2016), Erişim Tarihi Aralık 22, 2022, <https://www.oecd.org/sti/consumer/ECommerce-Recommendation-2016.pdf>.
- Ooijen, Iris van ve Vrabec, Helena U.. "Does the GDPR Enhance Consumers' Control over Personal Data? An Analysis from a Behavioural Perspective", *Journal of Consumer Policy*, (2018): 91-107.
- Öğretmen Kotil, Zeynep. *Kişisel Verilerin Korunması Çerçevesinde Yapay Zeka*. İstanbul: Oniki Levha Yayınevi, 2022.
- PISA (Privacy Incorporated Software Agent). *Handbook of Privacy and Privacy-Enhancing Technologies The case of Intelligent Software Agents*, Editors: G.W. van Blarkom, J.J. Borking, J.G.E. Olk, (2003), Erişim Tarihi Aralık 28, 2022, https://andrewpatrick.ca/pisa/handbook/Handbook_Privacy_and_PET_final.pdf.
- Steinberg, Etye. "Big Data and Personalized Pricing", *Business Ethics Quaterly*, no: 1, (2019): 97-117.
- Zevkliler, Aydın ve Özel, Çağlar. *Tüketicinin Korunması Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016.
-
-

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

6112 SAYILI KANUN İLE İNTERNET ORTAMINDAN YAYINLARA UYGULANACAK ERİŞİM ENGELLEME KARARLARINDA RTÜK YETKİSİNİN KAPSAMI

Law No. 6112 and the Scope of RtüK's Authority in Access Blocking Decisions to be Applied to Broadcasts from the Internet Environment

Rümeysa ALUÇ DEMİREL*

Öz

Günümüzde internet bağlantısının olduğu her alanda radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmetine ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Böylece geleneksel anlamda televizyon izleme veya radyo dinleme alışkanlıklarında internet teknolojisinin gelişimiyle farklı yayıncılık anlayışlarının ortaya çıktığı ifade edilmelidir. Geleneksel medyanın internet ortamından sunulabilir hale gelmesi toplumları ekonomik, ticari, kültürel ve sosyolojik açıdan etkilemiştir. İnternet ortamından yayıncılık son olarak hukuk zemininde ele alınmıştır. Görsel-işitsel hizmetleri kapsamına alan 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında ("6112 sayılı Kanun")Kanun'da yapılan bazı

---

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuku Doktora Programı öğrencisi, RTÜK Üst Kurul Uzmanı, rumeysaalucdemirel@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7948-1588.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 23.02.2023

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 22.06.2023

Atıf/Citation: Aluç Demirel, Rümeysa. "6112 Sayılı Kanun ile İnternet Ortamından Yayınlar Uygulanacak Erişim Engelleme Kararlarında RTÜK Yetkisinin Kapsamı." *Bilişim Hukuku Dergisi* 5, no. 1 (2023): 75-125.

değişiklikler ile Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna ("RTÜK") yeni düzenleyici ve denetleyici görevler tanınmıştır. 2018 yılında kabul edilen 6112 sayılı Kanun'un 29/A yasa hükmü ile birlikte internet ortamından radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın denetim ve düzenleme kapsamına dahil edilmiştir. Bahsi geçen madde hükmünde internet ortamından yayın gerçekleştirmek isteyen medya hizmet sağlayıcı ve platform işletmecisine yönelik erişim engelleme, içerikten çıkarma, yayın durdurma ve para cezası gibi hükümler ihtiva etmektedir. Erişim engelleme yaptırımının önemi ele alındığında söz konusu kararın nasıl, ne şekilde, hangi durumlarda ve kimlere karşı uygulanacağına sınırlarının doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Çalışmada erişim engelleme kararlarının hangi yayın kuruluşlarına, hangi durumlarda verilebileceği, söz konusu kararın kimler tarafından doğrudan uygulanır olabileceği üzerinde durulacaktır. Ayrıca çalışmada internet ortamından yayıncılık hususunda yetkisi bulunan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ("BTK") ve RTÜK arasındaki yetkiler tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: 6112 Sayılı Kanun, Erişim Engelleme, İnternet Ortamından Yayın, Yayın Lisansı, Yayın İletim Yetkisi

Abstract

It has become possible to reach broadcasting services connected to television or television in every area where internet broadcasts are available on the Internet. Thus, it should be stated that different broadcasting approaches will emerge with the operation of internet technology in traditionally television watching or radio listening cables. The economic, commercial, cultural and cultural uses of the traditional media have affected the societies that have become available on the internet. Publishing on the Internet is finally discussed on the basis of law. RTÜK, which is responsible for regulating audio-visual services, is making some changes in Law No. 6112 by discarding legal information. With the 29/A law provision adopted in 2018,

broadcasting from the internet to radio, television and television has been included in the scope of control and regulation. The provisions of the aforementioned article condemn the media service provider and platform operator who want to broadcast on the internet, such as blocking access, removing content, stopping broadcasting and fines. It is necessary to accurately determine the limits of how, in what way, against which points and against whom the said decision will be applied. Although there are results for the organizations that broadcast on the internet by RTÜK, there is no precedent decision put forward by the final judicial organs. In the study, it will be focused on which broadcast media and which limits can be given to blocking decisions, and by whom the decision is directly applied. In addition, the powers between BTK and RTÜK in the broadcasting units on the internet will be discussed.

Keywords: Law No. 6112, Access Blocking, Broadcast from the Internet, Broadcast License, Broadcast Transmission Authority

GİRİŞ

İnternet teknolojisi görsel-işitsel yayın hizmeti sunacak veya söz konusu yayınları iletecek kişi veya kuruluşlara yayın hizmetlerini internet ortamından sunabilme ve iletebilme imkânı getirmiştir. Görsel-işitsel yayıncılık hizmetinin medya sektöründeki varlığı hizmetin internet ortamından sunumuyla daha ciddi boyutlara varmıştır. Dolayısıyla internet ortamından yayıncılık bireyler arasında kullanımı ve popülerliği günden güne artan hizmetlerden biri haline gelmiştir.¹

---

¹ Samet Can Kocagür, "Türkiye'deki Dijital Platformlar Ve Değişen İçerik Biçimi: Tek Sezonluk Diziler". *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi* 20, (2022) 70-91, 72.

Kanun koyucunun yasal düzenlemelerde güncel eklemeler yapmasındaki saikin sosyal, ekonomik, kültürel veya hukuksal gerekçeleri olduğu ifade edilebilir. İnternet ortamından yayıncılığın görsel-ışitsel medyayı, izleyici ve dinleyiciyi etkilemesi, bu alanda yeni bir pazarın oluşması bu alanda güncel düzenleme ihtiyacını doğurmuştur. Bu gerekçelerle 27 Mart 2018 tarihli 30373 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 82'nci maddesiyle² 6112 sayılı Kanun'a "Yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu" başlıklı 29/A maddesinin eklenmesine karar verilmiştir. Akabinde maddenin ayrıntılarını içeren 1 Ağustos 2019 tarihli ve 30894 sayılı Resmî Gazete ile Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Mevzuat internet ortamından gerçekleştirecek yayınları iletebilmeleri için platform işletmecilerinin internet ortamından yayın iletim yetkisi, internet ortamından yayın sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların internet ortamından yayın lisansı almasını zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda düzenlemeyle yerli ve yabancı sektör temsilcilerinin Türkiye'de münhasıran medya alanında anonim veya limited şirket kurarak Türkiye'de yerleşik olmaları amaçlanmaktadır.

İnternet ortamından yayın iletmek veya yayın sunmak isteyen kuruluşların gereken işlemleri yapmamaları halinde karşılaşacakları erişim engelleme ve içerikten çıkarma kararları 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde hüküm altına alınmaktadır. İnternet ortamından yayın lisansı veya yayın iletim yetkisi bulunmayan veya çeşitli sebeplerle yetkiyi kaybetmiş bulunan kişilerin internetten yayın yaptıklarının

---

² Madde hükmü 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanuna 29 uncu maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 29/A maddesine "Yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu" başlıklı madde hükmünün eklenmesini düzenlemektedir.

re'sen veya şikâyet üzerine tespiti hâlinde RTÜK, sulh ceza hâkimliğinden yayına yönelik içerikten çıkarma veya erişimin engellenmesi kararı verilmesini talep etmektedir. Sulh ceza hâkimi talebi 24 saat içinde karara bağlamaktadır. Karar, gereği yapılmak üzere BTK'ya gönderilmektedir. Burada RTÜK'ün yetkisi söz konusu hukuka veya kanuna aykırı yayına yönelik yapılacak talepten öteye gitmemektedir. Doktrinde, erişim engelleme kararlarının yayın içeriklerine yönelik uygulanacağı fikri ileri sürülse de RTÜK tarafından verilen erişim engelleme kararlarının kapsamı sadece gereken belgeler alınmadan yayın hizmeti sunulmasına ilişkindir. Aynı şekilde yargı kararlarında da mahkemelerin 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'daki ("5651 sayılı Kanun") internet yayıncılığına ilişkin denetimiyle RTÜK'ün erişim engelleme talep etme denetiminin benzer olduğu yönünde bir kanı bulunmaktadır. Mahkemeler internet ortamındaki görsel-işitsel bir yayının içeriğine yönelik RTÜK'ün erişim engelleme kararı alması gerektiği yönünde kararlara imza atmaktadır. Fakat RTÜK'ün doğrudan erişim engelleme yetkisi olmadığı gibi lisansı veya internet ortamından yayın iletim yetkisi bulunan bir kuruluşa karşı da erişim engelleme talep hakkı bulunmamaktadır.

RTÜK, internet ortamından yayın lisansı olmayan bir kuruluşa yönelik içerik denetimi yaparak akabinde içeriğe ilişkin erişim engelleme talebinde bulunmamaktadır. Yayın içeriklerine ilişkin yapılacak denetim, kuruluşların internet ortamından yayın lisansı veya yayın iletim yetkisi almalarının akabindeki uygulamaya ilişkindir. Çalışmada 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesiyle RTÜK'e verilen erişim engelleme talep yetkisinin ayrıntılarından ve yetkinin kapsamından bahsedilecektir. Konuyla ilgili olarak doktrin görüşleri, mahkeme kararları ele alınacaktır. Son olarak Avrupa Parlamentosu'nun RTÜK tarafından bazı kuruluşlara ilişkin

verdiği erişim engelleme kararını konu alan “2022 Türkiye Raporu” ele anılarak çalışma sonlandırılacaktır.

I. İNTERNET ORTAMINDAN YAYINCILIĞIN TÜRK MEVZUATINDA DÜZENLENMESİ

Dijital teknolojinin gelişimi geleneksel medyayı da etkilemiştir. Son zamanlarda geleneksel anlamda radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin yayın iletim ortamlarının da farklılaşmasıyla izleyici ve dinleyici alışkanlıklarında değişiklikler meydana getirdiği görülmektedir.³ İnternet kullanımındaki artış izleme ve dinleme tekniklerinin yer aldığı mecraları da etkilemektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2022 yılı itibariyle yayınladığı rapora göre 16-74 yaş aralığında Türkiye'de internet kullanım oranı %85 olarak tespit edilmiştir. En fazla abonelik ve satın alma işleminin gerçekleştiği dijital içeriklerin başında ise %26,4 ile film ve dizi

---

³ Barış Kılınç, Elif Pınar Kılınç, “Yeni medya ortamında çocuk birey yeni iletişim teknolojileri ve medya pedagojisinin önemi.”, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 22, (2014), <https://doi.org/10.31123/akil.441825>, 11; Ümit Sarı, Halil Türker, “Dijital platform kullanıcılarının izleme alışkanlıklarına yönelik bir araştırma: Netflix örneği.” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 21 (1), (2021), <https://doi.org/10.18037/ausbd.902558>, 61; Alper Altunay, “Geleneksel medyadan yeni medyaya: Görüntü yüzeyi.” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, (2012), 41; Bilişim dünyasında yaşanan değişiklikler bazı görüşler tarafından “bilişim devrimi” olarak tanımlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz.: Alp Öztekin, “Teori ve uygulamada Türk internet hukuku.”, (Ankara: Seçkin Yayınevi), 2021,92; Bahaddin Alaca, “Ülkemizde Bilişim Suçları ve İnternetin Suça Etkisi (Antropolojik Ve Hukuki Boyutları İle)” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008); Dijital teknolojilerin görsel-işitsel yayıncılıktaki alışkanlıklarda meydana getirdiği en büyük değişiklik bing-watching tekniği olarak ifade edilmektedir. Bing-watching, bir içeriğin birden fazla kez aynı anda, istenilen zamanda ve istenildiği kadar izlenmesiyle ortaya çıkan “Aşırı İzleme” halidir. Detaylı bilgi için bkz.: Berk Çaycı, “Aşırı İzlemeyle Değişen Dizi İzleme Biçimlerinin İzleyiciler Üzerindeki Etkileri”, *Turkish Online Journal of Design Art and Communicati* 11 (2), (2021), 406.

izleme platformları gelmektedir.⁴ Bu etkinin farkında olan kuruluşlar ise geleneksel yayın içeriklerini internet ortamından sunmaya yönelmişlerdir.

Egemen güç, kendi toprakları içinde hizmet veren kurum ve kuruluşlara yönelik hukuk kuralları koyabilen, denetim ve düzenleme yetkisini bu kurallar çerçevesinde yerine getiren devlettir.⁵ İnternetin dinamik görünümü bu alanın hukuk kurallarıyla düzenleme altına alınmasını zorlaştırırsa da söz konusu mecranın egemen güç tarafından düzenlenemeyeceği düşünülmemelidir. Bu açıdan geleneksel medyanın internetin ve yeni medyanın etkisiyle ortaya çıkmış yeni hizmet alanlarının hukuk zemininde denetim ve düzenleme altına alınması gerekmektedir.⁶

Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini gerçekleştirmek için hareket eden gerçek ve tüzel kişilerin mali, idari ve teknik yükümlülükleri 6112 sayılı Kanun'da ortaya koyulmaktadır. Ayrıca Kanun, RTÜK'e medya alanındaki gelişmelere uygun adımlar atma, güncel gelişmeleri takip ederek gereken hukuki düzenlemeleri yerine getirme yetkisi

---

⁴ TÜİK, Yayın Tarihi: 26 Ağustos 2022, Sayı: 45587, "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022", [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587).

⁵ Mehmet Özdoğan, Türk anayasalarında egemenlik anlayışının dönüşümü. (Ankara: SAGE Matbaacılık, 2019), 27, 173.

⁶ Ahmet Yavuz Uşaklıoğlu, Dijital Hukuk. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 100; Hasan Oymak, "7253 sayılı "İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanunda değişiklik yapılmasına dair Kanun"un getirdikleri," *Yeni Medya Dergisi* 9, (2020), 137; Binali Doğan, "Basın yayın girişimlerinde amaç, kamu yararı ve yasal düzenlemeler gereğinin irdelenmesi üzerine." *Öneri Dergisi*, 4 (15), (2001), <https://doi.org/10.19145/gumuscomm.283117>.

vermektedir. Görsel-işitsel medyada internet ortamından yayıncılık anlamında iki hukuki metine ulaşılmaktadır.

Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamındaki yoğunlukları günden güne artmaktadır. Söz konusu yoğunluk somut uyumsuzlukları, yerli ve yabancı sektör temsilcileri arasındaki adaletin sağlanmasını gündeme getirmiştir. 2018 tarihli 30373 sayılı Kanun'un 82'nci maddesiyle 6112 sayılı Kanun'a "Yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu" başlıklı 29/A maddesi eklenmiştir. Maddenin yapılma gerekçesi bilişim ve internet teknolojilerinin gelişmesi sonucu yayıncılık alanında meydana gelen yoğun değişim olarak açıklanmaktadır.⁷ Yeni düzenleme ile RTÜK'e yayın hizmet tekniği fark etmeksizin internet ortamından sunulan görsel-işitsel yayıncılık hizmet sahasını regüle etme görevi verilmektedir.

Kanun'un 29/A maddesi bireysel iletişimlere, görsel-işitsel yayıncılığa özgülenmemiş platformları ve söz konusu yayıncılığa sadece yer sağlayan kişileri düzenlemeden muaf tutmaktadır.⁸ Kanun maddesinin ilk fıkrası, RTÜK'ten daha önce yayın lisansı, geçici yayın hakkı almış olan kuruluşların var olan lisansları ile internet ortamında da yayın yapabileceğini

---

⁷ "Bilişim sektöründe meydana gelen teknolojik gelişmeler ile genişband internet hizmetlerinin kullanımının yaygınlaşması nedeniyle, radyo ve televizyon yayınları internet ortamına yönelmeye başlamıştır. İnternet ortamından yayımlanmak üzere, özel içerikler de sıklıkla üretilir olmuştur. Karasal, uydu ve kablo ortamından lisanslı olarak yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar yayınlarını aynı zamanda internet üzerinden de sunmaya başlamışlardır." (TBMM, Mevzuat Bilgi Sistemi, 82'nci Madde Taslak Gerekçesi 1'inci fıkra, https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarn_o=223534&pkanunnumarasi=7103.)

⁸ Olgun Değirmenci, "Netflix'in Sonu mu? Düzenleme- Sansür Sarkacında 'Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik Taslağı'", *Terazi Hukuk Dergisi* 14 (149), 112.

düzenlemektedir.⁹ Aynı fıkra hükmü daha önce yayın lisansı, geçici yayın hakkı veya yayın iletim yetkisi olmayan ve sadece internet ortamından yayın sunmak isteyen kuruluşların RTÜK'e başvurmalarını zorunlu tutmaktadır. Maddenin devamında ise internet ortamından yayıncılık anlamında lisans, hak veya iletim yetkilerini almak için işlem gerçekleştirilmeyen kuruluşlara yönelik uygulanacak erişim engelleme veya içerikten çıkarma kararları hüküm altına alınmaktadır.¹⁰

Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu ile birlikte bazı yeni kavramlar, yeni teknikler, yeni sorumluluk ve yetkiler ortaya çıkmıştır. Görsel-ışitsel yayıncılık hizmetlerinin internet ortamından sunumundaki ayrıntıların tespit edilmesi için Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik ("Yönetmelik") ile ele alınmıştır. Bahsi geçen Yönetmelik'in İkinci Bölümü, medya hizmet sağlayıcıların ve internet yayın platform işletmecilerinin almaları gereken yayın lisans ve internet ortamından yayın iletim yetkisini düzenlemektedir. Yönetmelik'in özellikle "İnternet ortamından yayın lisansı almadan yapılan yayın hizmetleri" başlıklı 10'ncü ve "İnternet ortamından yayın iletim yetkisi almadan yapılan yayın hizmetleri" başlıklı 11'nci maddeleri ise internet

---

⁹ Madde gerekçesi incelendiğinde internet ortamından yayın sunmak için bildirim yapması gereken kuruluşların ilave külfete girmek zorunda olmadan yayınlarını internet ortamından sunabilecekleri ifade edilmektedir. (TBMM, Mevzuat Bilgi Sistemi, 82'nci Madde Taslak Gerekçesi 3'üncü fıkra) 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi incelendiğinde bildirim imkanının sadece medya hizmet sağlayıcı için olduğu görülmektedir. Diğer bir anlatımla internet yayın platform işletmecilerinin sadece bildirim yapmaları yeterli değildir. İnternet yayın platform işletmecileri mutlaka internet yayın iletim yetkisi almak zorundadır.

¹⁰ Çalışmanın kapsamı erişim engelleme talebine yönelik olduğundan bundan sonraki kısımlarda içerikten çıkarma talebine değinilmeyecektir.

ortamından yayın lisansı veya geçici yayın hakkı almadan internetten yayın gerçekleştirdiği tespit edilen kuruluşlara yönelik izlenecek usul ve esasları tespit etmektedir.

II. ERİŞİM ENGELLEMEYE MUHATAP OLACAK İNTERNET ORTAMINDAN GÖRSEL-İŞİTSEL YAYIN HİZMETİ GERÇEKLEŞTİREN KİŞİLER

Radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmetleri görsel-işitsel içeriklerden¹¹ oluşmaktadır. Bahsi geçen içerikler ise bazı kanuni sorumluluklar çerçevesinde oluşturulmakta ve yayıncı kuruluşlar tarafından dinleyici veya izleyiciye sunulmaktadır. Kanuni sorumluluktan kasıt 6112 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde açıklanan editoryal sorumluluktur.¹²

6112 sayılı Kanun ve Yönetmelik incelendiğinde internet ortamından görsel-işitsel yayın sunmak için iki aktör önemlidir. Bunlardan ilki, medya hizmet sağlayıcıdır. Editoryal sorumluluk altında izleyici ve dinleyiciye bir yayın içeriğini hazırlayan, içeriğin sunumunu kontrol etmekle yükümlü olan yayıncı kuruluş aynı maddenin (l) bendinde açıklanan medya hizmet sağlayıcıdır.

İnternet ortamından yayın gerçekleştiren kişi veya kuruluşun medya hizmet sağlayıcı olabilmesi için yasal olarak yetkilendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple denetleyici ve düzenleyici kurumlar söz konusu kuruluşların lisanslanması

---

¹¹ İnternet ortamından sunulan içerikten kasıt "internet ortamından kullanıcılara iletilen her türlü bilgi ve veri" dir. Detaylı bilgi için bkz.: Ümit Gezder, "İçerik Sağlayıcının ve Yer Sağlayıcının Hukuki Sorumluluğu ve Sorumluluk Muafiyeti". (İstanbul: Beta Yayınları, 2017), 36; Dijital içerik ise dijital teknolojiyle üretilen, akıllı cihazlar ve mobil cihazlar yoluyla sunulan bilgi ve veridir. Detaylı bilgi için bkz.: Gezder, 2017, 37.

¹² Programların içeriği ve seçimi ile yayın hizmetlerinde akış çizelgesinden, isteğe bağlı yayınlar için katalog içeriğinin denetim ve kontrolünden sorumlu olmaktır. (6112 sayılı Kanun 3/1-f)

üzerine hareket etmektedir. Böylece görsel-ışitsel medyada hizmet sunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar Türkiye’de 6112 sayılı Kanun’a ve Yönetmelik’e uygun olarak RTÜK’ten geçici yayın hakkı veya yayın lisansı alarak faaliyet yürütebileceklerdir. Kuruluşlara internet ortamından radyo hizmeti için “İNTERNET-RD”, televizyon yayını için “İNTERNET-TV”, isteğe bağlı katalog yayını sunmaları için ise “İNTERNET-İBYH” lisansı verilmektedir. Bununla birlikte Yönetmelik, medya hizmet sağlayıcının internet ortamından yayın lisansı veya geçici yayın hakkı başvurusunda bulunabilmesi için Türk Ticaret Kanunu’na uygun olarak kurulmuş anonim şirket olma şartını getirmektedir.

İnternet ortamından yayınlara yönelik bilinmesi gereken ikinci aktör ise internet yayın platform işletmecisidir. Yönetmelik’in “Tanımlar” başlıklı 4’ncü maddesinin (m) fıkrasında internet yayın platform işletmecisi “Çok sayıda radyo, televizyon ve/veya isteğe bağlı yayın hizmetini internet ortamından kendilerine ait bir URL adresi ve/veya mobil uygulamalar vasıtasıyla” ileten, “... televizyon alıcısı, bilgisayar, akıllı telefon, tablet veya benzeri cihazlarla alınabilecek şekilde kullanıcıların hizmetine sunan kuruluş” olarak tanımlanmaktadır. İnternet yayın platform işletmecisi birbirinden farklı medya hizmet sağlayıcının eş zamanlı yayını başta olmak üzere, medya hizmet sağlayıcılara ait program içeriklerini platformlarında barındırarak kullanıcılarına sunmaktadır. Bu açıdan internet yayın platform işletmecilerinin bu yayınları iletmek üzere RTÜK tarafından verilen internet ortamından yayın iletim yetkisini almak zorunda oldukları belirtilmelidir. Ayrıca söz konusu işletmecilerin internet ortamından yayın iletim yetkisi alabilmeleri için öncelikle Türk Ticaret Kanunu’na uygun olarak kurulmuş anonim veya limited şirket olmaları gerekmektedir. Yönetmelik’in “İnternet ortamından yayın iletim yetkisi başvurusu” başlıklı 8’nci maddesi incelendiğinde internet yayın platform işletmecilerinin, uydu/kablo platform işletmecilerinde

kabul edilenin aksine BTK'dan elektronik haberleşme hizmetlerini sunmak üzere yetkilendirilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

III. 6112 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE ERİŞİM ENGELLEME KARARININ KAPSAM VE SINIRI

Erişim, kişilerin interneti kullanmalarına olanak sağlayan haktır.¹³ Erişimin veya iletişimin engellenmesi¹⁴ ise hukuka aykırı içeriklerle mücadele etmek amacıyla içeriğe müdahale etmeden gerçekleştirilen editoryal faaliyettir.¹⁵ Erişim engelleme teknik bir faaliyet olarak buna yetkili kurumlar tarafından yerine getirilmektedir.¹⁶ Anayasa'da sayılan haberleşme özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, basın özgürlüğü, çalışma hürriyeti, bilim ve sanat özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlükler erişim engelleme kararlarıyla doğrudan bağlantılı kabul edilmektedir.¹⁷ Bu sebeple erişim

---

¹³ Şaban Cankat Taşkın, "İnternete Erişim Yasakları," (Ankara: Seçkin Hukuk,2016), 30; Murat Volkan Dülger, "Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku," (Ankara: Seçkin Hukuk, 2022), 693.

¹⁴ Erişimin engellenmesi internetteki iletişimi de engellediğinden doktrin daha kapsamlı bir tanım olduğunu kabul ettiği "iletişimin engellenmesi" kavramını da kullanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz.: Murat Volkan Dülger, 2022, 693.

¹⁵ Bülent Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu". *Bilişim Hukuku Dergisi* 2 (2020), 7; Tekin Memiş, "Erişimin Engellenmesi, Hukuki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri". *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XIII (2009), 163; Şerafettin Ekici, "Bilişim ve Teknoloji Hukuku," (Ankara: Seçkin Hukuk, 2022), 132.

¹⁶ Yasin Söyler, "Kamu hukuku açısından internet içeriğinin düzenlenmesi ve bu alanda devletin idari yaptırım uygulama yetkisi" (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2013), 215.; M. Artuk Ardıçoğlu, "Türk idare hukukuna yeni bir katkı: Erişim sağlayıcıları birliği." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), (2016), doi:10.21492/inuhfd.239982, 124.

¹⁷ Tekin Memiş, 2009, 162.; Hayrettin Kurt, "Erişim Engellemeden Demokratik Toplum Ya Da Kamu Düzenine Eleştirel Bir Bakış", *Adalet Dergisi* 67 (2021), 159.

engelleme kararı verilecek somut durumun dikkatli değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Dijital dönüşüm medya sektörünü de etkisi altına almıştır. Dijitalin etkisiyle geleneksel anlamda televizyon, radyo veya isteğe bağlı yayıncılık faaliyetleri internetin kullanıldığı her cihazda ulaşılabilir hale gelmiştir. Böylece hem eş zamanlı yayınlar hem katalog haline getirilmiş program içerikleri internete bağlı halde çevrimiçi, internete bağlı olmayıp indirilebildiği durumlarda çevrimdışı izleyici ve dinleyiciye sunulabilmektedir. Medya hizmet sağlayıcı ve internet yayın platform işletmecileri ise geleneksel medyadaki yayınlarını internet ortamına taşımaktadır.

İnternet ortamındaki yayınlara yönelik erişim engelleme 5651 sayılı Kanun ile temellendirilse de çeşitli mevzuatlarda da erişim engelleme talebi hükümlerine rastlanmaktadır. 6362 sayılı Kanun'un 99/3'üncü fıkrasıyla Sermaye Piyasası Kurulunun, 5809 sayılı Kanun'un 9/12'nci fıkrasıyla Diyanet İşleri Başkanlığının erişim engelleme talep yetkisi bulunmaktadır. Bu örneklerin yanında 6112 sayılı Kanun'da yapılan düzenleme ile görsel-işitsel medya alanında RTÜK'e erişim engelleme talebinde bulunma yetkisi verilmiştir.¹⁸ Yönetmelik'te ayrıntısı düzenlenen erişim engelleme faaliyeti, alan adından, IP adresinden, URL üzerinden erişim engelleme olarak örneklendirilmektedir.¹⁹

6112 sayılı Kanun 29/A ikinci fıkrasındaki hükmüyle RTÜK'e internet yayınlarına yönelik erişim engelleme yetkisi verilmesinin gerekçelerinden biri geleneksel yayıncılık ile

---

¹⁸ Alp Öztekin, 2021, 381. Şaban Cankat Taşkın, 2016, 369-370.

¹⁹ Merve Ayşegül Kulular İbrahim, "Sosyal Medya'ya Yönelik Yeni Düzenlemelerin Hukuken Değerlendirilmesi". *Bilişim Hukuku Dergisi* 4 (2022), 21.

internet yayıncılığı arasında rekabetin denetlenmesidir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının 2017-2020 Stratejik Planında geniş bant hizmetlerini kullanarak hizmet veren kuruluşların piyasayı etkilediği ortaya koyulmaktadır.²⁰ Görsel-ışitsel yayıncılığı internet ortamından sunan kuruluşlar da sektörü ekonomik, mali, hukuki açıdan etkilemektedir. Bu açıdan internet yayın sektörüne yönelik rekabetin yasal düzenlemelerle de korunması gerekmektedir.²¹ Söz konusu düzenlemeye göre televizyon, radyo veya isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunulmasında kuruluşlara internet ortamından yayın lisansı, geçici yayın hakkı yayın iletim yetkisi alma zorunluluğu getirilmektedir. Bu maddeyle medya hizmet sağlayıcıların internet ortamından yayın lisansı veya geçici yayın hakkı, internet yayın platform işletmecilerinin ise internet ortamından yayın iletim yetkisi almadan internet ortamından görsel-ışitsel yayın faaliyeti gerçekleştirmeleri kanuna aykırılık teşkil etmektedir. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme bulan hükme göre, bu hak veya lisanstan birini dahi bulundurmayan medya hizmet sağlayıcının internet ortamından yayın yaptığı re'sen veya şikâyet üzerine tespit edilmektedir. Üst Kurul internet sitesinden ilan edilen duyuruya istinaden, izinsiz yayın yaptığı tespit edilen kuruluşların 72 saat içinde RTÜK'e başvurması halinde yayın lisansı ve/veya yayın iletim yetkilendirme işlemleri başlatılmaktadır. 72 saat içinde lisans ve/veya yayın iletim yetkisi talebinde bulunulmaması ve hala izinsiz yayına/yayın iletimine devam edilmesi halinde RTÜK, sulh ceza hakimliğinden internet ortamındaki lisanssız yayının erişiminin engellenmesini veya içerikten çıkarılmasını talep etmektedir. Talebi 24 saat içerisinde sonuçlandıran sulh ceza hakimince verilen karar yerine getirilmek üzere BTK'ye

---

²⁰ T.C Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, "Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı 2017-2020", 87. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/lxIERY+Ulusal_Genisbant_Stratejisi_ve_Eylem_Plani_2017-2020.pdf.

²¹ Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s. 62

gönderilmektedir. RTÜK tarafından sulh ceza hakiminden talep edilen erişim engelleme kararı 5651 sayılı Kanun'a göre uygulanmaktadır. 6112 sayılı Kanun'daki düzenleme incelendiğinde BTK'nin erişim engelleme kararındaki rolü teknik bir roldür. Zira 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde erişim engelleme kararlarının 5651 sayılı Kanun'un "Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi" başlıklı 8/A maddesinin 3'üncü ve 5'inci fıkraları sayılarak yerine getirileceği belirtilmektedir. Diğer bir anlatımla BTK'nin internet ortamından görsel-ışitsel yayıncılık faaliyetinin içeriğine, faaliyetin görsel-ışitsel yayıncılık faaliyeti olup olmadığına yönelik herhangi bir karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Bu aşamada BTK tarafından yapılan erişim engelleme işlemleri tamamen RTÜK ve BTK arasındaki koordineli çalışmayı göstermektedir. Başka bir anlatımla RTÜK'ün doğrudan erişim engelleme kararı vererek, erişim engelleme kararını uygulatma yetkisi bulunmadığı gibi, BTK'nın da erişim engelleme kararlarına konu olan içeriğe yönelik herhangi bir değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır.

Medya hizmet sağlayıcının ve internet yayın platform işletmecisinin erişim engeli kararıyla karşılaşmasına yol açan sebepler Yönetmelik'in²² 10'uncu ve 11'nci maddelerinde ayrıntılı olarak tespit edilmektedir. Buna göre, RTÜK'ün internet ortamından yayın lisansı veya yayın iletim yetkisi bulunmayan kuruluşlarca internet ortamından yayın hizmeti sundukları, ilettikleri tespit edilirse, söz konusu kuruluşlara ilişkin internet sitesinde duyuruya çıkılmaktadır. Duyurunun içeriğinde kuruluşlara, Yönetmelik hükümlerinde belirtilen şartlara uygun başvuru yapmaları, üç aya ilişkin ücreti peşin ödemeleri gerektiği belirtilmektedir. Söz konusu şartları yerine getirmek için kuruluşlara 72 saatlik süre verilmektedir. Sürenin sonunda

---

²² RG. 01.08.2019 S. 30849. Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik

gereken işlemleri yerine getirmeden internet ortamındaki yayınına devam ettiği anlaşılan medya hizmet sağlayıcı veya internet yayın platform işletmecilerine 29/A maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaktadır.²³ Söz konusu duyuru erişim engelleme talebinin son çare olarak kullanıldığının bir göstergesidir. Zira erişim engelleme talebi yapılmadan önce başka yollarla istenen sonuç elde edilebiliyorsa öncelikle bu yolun tercih edilmesi gerekmektedir.²⁴ RTÜK'ün uygulaması da bu kapsamda son bir duyuru eylemidir.

İnternet ortamındaki görsel-işitsel yayınların hukuki anlamda düzenlemeden ve denetimden yoksun kalması uygulamada hukuki boşluğa sebebiyet vermektedir.²⁵ Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26'ncı maddesinde de televizyon, radyo veya benzeri yollarla gerçekleştirilen yayıncılık faaliyetlerinin "izin" sistemine bağlanması haber ve fikir alma serbestisine aykırı kabul edilmemektedir. Kanun koyucunun 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde yaptığı güncel düzenlemenin amacı da burada ortaya çıkmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin 2018/99 E., 2021/14 K. sayılı kararında mevzuat düzenlemesinin yeni yayın teknolojileri ile ilgili belirsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçladığı belirtilmektedir. Kararda, bahsi geçen hükümle "...yayıncılık alanındaki faaliyetlerinin de Kanun kapsamına alınarak bu alandaki boşluğun giderildiği", "...günümüz görsel-işitsel medya hizmetleri alanında ortaya çıkan yeni teknoloji ve hizmetler bağlamında

²³ 5.12.2022 tarihli RTÜK'ün "İnternet Ortamından Yayın Lisansı Almadan Yayın Hizmeti Yapıldığı Tespit Edilen İnternet Alan Adı" başlıklı duyuru metni örnek gösterilebilir. Detaylı bilgi için bkz.: <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4421>.

²⁴ Yavuz Selim Karayaka, "İfade Özgürlüğünün En Yeni İhlali: Wikipedia'ya Erişim Engeli". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9 (2018), 115.; Memiş, T., 163.

²⁵ Ramazan Özkepir, Salih Zeki Kocaman ve Erkal Hilmi Kart, "Sosyal medya ve basın hukuku", (Ankara: Seçkin Yayınevi), 2020, 36.

yetersiz kalması üzerine anılan mevzuatın tekrar güncellenmesine hizmet etmek” olduğu ifade edilmektedir.²⁶ Ayrıca Mahkeme tarafından Kanun’daki düzenleme ölçülülük, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık yönünden de ele alınmakta, RTÜK tarafından verilecek erişim engelleme talebinin Anayasa’ya aykırı olmadığı ifade edilmektedir.²⁷

Erişim engelleme kararı anayasal hakları da ilgilendirdiğinden bir kuruluşa ilişkin erişim engelleme talep edilmesinde kanuni belirlilik ilkelerinin bulunması şarttır. Televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından sunmak veya iletmek isteyen kişiler ve kuruluşlar internet ortamından yayın lisansı, geçici yayın hakkı veya yayın iletim yetkisi almak zorundadır. 6112 sayılı Kanun’un 29/A maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen “... geçici yayın hakkı veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, bu hak ve lisansları ile yayınlarını... sunabilirler.” şeklindeki ifadesi, daha önce lisans veya geçici yayın hakkı almış kuruluşları ilgilendirmektedir. Fakat belirtilen madde fıkrası RTÜK’ten daha önce uydu veya karasal yayın lisansı alan kuruluşların lisanslama işlemlerini dar ve geniş anlamda yorumlamaya açıktır. Madde hükmünün dar yorumlanması hâlinde RTÜK’ten

---

²⁶ AYM 2018/99 E., 2021/14 K. [3/3/2021], (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/05/20210507-11.pdf>)

²⁷ “Orantılılık yönünden ise RTÜK’ten geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunmayan ya da bu hak ve/veya lisansı iptal edilen gerçek ve tüzel kişilerin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletildiğinin RTÜK tarafından tespiti hâlinde internet ortamındaki söz konusu yayınlara ilişkin olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesine RTÜK’ün talebi üzerine ancak sulh ceza hâkimi tarafından karar verilebildiği, bu karara karşı itiraz yoluna gidilebildiği, yayın lisansı veya yayın iletim yetkisinin verilmesi konusundaki idari kararların yargı denetimine tabi olduğu ve bireysel iletişimin kuralların kapsamı dışında tutulduğu gözetildiğinde kurullarla kişilere aşırı bir külfet yüklenmediği, ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile ifade ve basın özgürlüklerine yönelik kişisel yarar arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği ve kurulların orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı ...” (89’uncu Paragraf)

daha önce alınan karasal yayın hakkının veya uydu lisansının verici türü radyo ve televizyon olduğundan ilgili yayınlarını internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların ayrıca "İNTERNET-TV" veya "İNTERNET-RD" lisansı almalarına gerek görülmemektedir. Fakat bu değerlendirmede kuruluşların söz konusu hak veya lisanslarıyla sadece eş zamanlı (canlı) yayınlarının internetten sunabilmeleri mümkün olmalıdır. Başka bir deyişle dar yoruma göre arşivlenmiş, daha sonra istenilen zamanda ve mekânda ulaşılması mümkün olan isteğe bağlı bir yayın katalogunu internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcının ayrıca "İNTERNET-İBYH" lisansı alması gerekmektedir. Belirtilen yasal düzenlemelerin geniş yorumlanması hâlinde ise daha önce karasal veya uydu lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcının sadece eş zamanlı yayın yapıp yapmadığına bakılmaksızın isteğe bağlı katalog, televizyon veya radyo yayınlarının tamamı için var olan lisansını kullanmasında da bir sakınca görülmemelidir. Maddenin farklı yorumlanmasındaki mesele uygulamada RTÜK'ten lisans talep eden kuruluşların hangi lisans işlemleri için harekete geçeceği, harekete geçmemesi halinde ise 29/A maddesinin ikinci fıkra hükmündeki erişim engelleme talebiyle karşı karşıya kalıp kalmayacağı noktasında karışıklığa neden olacağından önemlidir. Diğer bir anlatımla madde geniş yorumlandığında daha önce karasal, kablo veya uydu lisansı bulunan bir kuruluşun var olan lisansı ile her türlü yayın faaliyetini internetten sunabileceği, katalog haline getirilen isteğe bağlı yayınlar için kuruluşun ayrıca internet lisansı almasının gerekmeyeceği ve bu faaliyet dolayısıyla Yönetmelik'in 10'ncü maddesi ve 29/A maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmayacağı değerlendirilmektedir. Madde hükmü dar yorumlandığında ise daha önce lisansı olan medya hizmet sağlayıcının, eş zamanlı yayınlar haricindeki internet ortamından katalog yayınlar sunduğunun ve İNTERNET- İBYH lisansı olmadığının tespit edilmesi halinde sırf bu yayınlar için erişim engelleme talep edilip edilmeyeceği konusu belirsiz

kalmaktadır. Uygulamada ise dar yorumu tercih eden RTÜK yetkilileri, geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunan kuruluşların yalnızca eş zamanlı yayınlarını internet ortamından sunmasına imkân tanımaktadır. Eş zamanlı yayın yapmayan kuruluşların internet ortamından ayrıca lisans alması gerekmekte ancak Kanun'da bir anonim şirketin yalnızca bir televizyon, bir radyo ve bir isteğe bağlı yayın lisansı/yayın hakkı bulunabileceği öngörülmüş olması nedeniyle eş zamanlı yayın yapmayacağı ve internet ortamından yayın sunmak istemesi halinde yeni bir anonim şirket üzerinden internet yayın lisansı alınması gerekmektedir.

Medya hizmet sağlayıcılar bakımından 29/A maddesi sınırlayıcı bir hüküm ihtiva etmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında *“Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini sadece internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılar Üst Kuruldan yayın lisansı... almak zorundadır.”* şeklinde ifade edilen düzenleme daha önce RTÜK'ten lisans veya geçici yayın hakkı almamış, kablolu, uydu veya karasal anlamda herhangi bir yayıncılık faaliyeti gerçekleştirilmeyen hizmet sağlayıcıları sorumluluk altına almaktadır. Dolayısıyla madde hükmünde geçen *“sadece”* ifadesi ile erişim engelleme kapsamına *“yalnızca”* daha önce lisans veya geçici yayın hakkı almamış internet ortamından radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın girdiği ifade edilmelidir.²⁸ Bu açıdan RTÜK, erişim engelleme talebini sadece internet ortamından görsel-işitsel hizmet sunan fakat mevzuata uygun bildirimlerin yapılmasına rağmen gereken resmi lisans veya geçici yayın hakkını almayan kuruluşlara karşı uygulayabilecektir. Söz konusu madde hükmü anonim şirket kurarak internet ortamından yayın sunacak medya hizmet sağlayıcılar açısından açık ve nettir.

---

²⁸ Madde gerekçesinde *“Radyo ve televizyon yayınlarını sadece internet üzerinden sunmak isteyen kuruluşlara da sadece bu amaçla lisans alabilme imkânı getirilmektedir.”* şeklinde ifade edilmektedir.

Erişim engelleme talebinin kapsamının belirlenmesi açısından internet yayın platform işletmecilerinin karşı karşıya oldukları hüküm ise belirsizlikler içermektedir. İnternet yayın platform işletmecilerine internet ortamından yetki belgesi verilme süreçlerinde ikili bir yorumun gündeme gelebileceği ifade edilmelidir. İnternet yayın platform işletmecilerinin kullanıcılara birden fazla yayını bir araya getirerek sunduğundan bahsedilmiştir. Burada birden fazla yayınlara kastedilen her biri farklı medya hizmet sağlayıcılara ait eş zamanlı yayınlardır. Başka bir anlatımla internet yayın platformuna giriş yapıldığında “Canlı” sekmesi altında tek bir televizyon veya radyo kanalına değil birbirinden farklı şirketlere ait yayınlara ulaşılmaktadır. Burada anonim şirket olarak kurulmuş bir medya hizmet sağlayıcının yayınının internet yayın platform işletmecisi tarafından iletilebilmesi için medya hizmet sağlayıcının ayrıca internet ortamından yayın lisansına ihtiyacı olup olmadığı tartışılmalıdır. Diğer bir anlatımla medya hizmet sağlayıcının televizyon veya radyo yayınına iletilebilmesi için sadece internet yayın platform işletmecisine verilen yayın iletim yetkisi yeterli midir? sorunun cevabına mevzuatta açıkça yer verilmemektedir. Madde gerekçesinde de internet yayın platform işletmecilerine yönelik açıklayıcı bir ifade bulunmamaktadır. Yönetmelik’in 7’nci maddesi incelendiğinde medya hizmet sağlayıcının TTK hükümlerine göre kurulmuş bir anonim şirket olduğu hükme bağlanmaktadır. Bu hükümle internet ortamından televizyon ve radyo sunmak isteyen kişilerin bir anonim şirket kurması zorunlu tutulmaktadır. Dolayısıyla anonim şirket kurarak yayın hayatına devam etmesi gereken kişilerin, farklı bir limited veya anonim şirket olarak kurulan internet yayın platform işletmecilerinin sahip oldukları yayın iletim yetkisiyle internet ortamından yayınlarnı iletmeleri mümkün gözükmemektedir. Yönetmelik’in “İnternet yayın platform işletmecilerinin yükümlülükleri” başlıklı 17’nci maddesinin (c) bendi incelendiğinde de internet yayın platform işletmecilerinin, yayın lisansı olmayan, lisansı sona eren, yayın

lisansı iptal edilen medya hizmet sağlayıcıların yayınlarını iletmesinin yasak olduğu düzenlenmektedir. Bu sebeple internet yayın platform işletmecisi internet ortamından yayın iletim yetkisiyle yine RTÜK'ten internet ortamından yayın lisansı almış medya hizmet sağlayıcının yayınını iletmemelidir. İnternet yayın platform işletmecisi, ilettiği yayınlar üzerinde editoryal sorumluluğu bulunmayıp burada sadece televizyon veya radyo yayının canlı olarak iletilmesine aracı konumdadır.

Buraya kadar yapılan tartışmaların odak noktasını internet ortamından yayın iletim yetkisi veya internet ortamından yayın lisansı bulunmayan kişi ve kuruluşlara yönelik RTÜK tarafından verilecek erişim engelleme talebinin kapsamının belirlenmesi oluşturmaktadır. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkrasında erişim engelleme kararlarıyla karşı karşıya kalacak kişi ve kuruluşlar belirtilmektedir. Maddenin "*geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunmayan ya da bu hak ve/veya lisansı iptal edilen gerçek ve tüzel kişilerin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletilmesinin Üst Kurulca tespiti halinde ... söz konusu yayımla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilir.*" şeklindeki ifadesi RTÜK tarafından talep edilecek erişim engelleme muhatabının yalnızca medya hizmet sağlayıcılar olduğunu düşündürmektedir. Zira hüküm yalnızca yayın lisansı veya geçici yayın hakkına sahip olunmadan faaliyet gösterilmesinden bahsetmektedir. Fakat Yönetmelik'in 11'inci maddesinin (c) bendinde internet ortamından yayın iletim yetkisi olmayan platform işletmecilerinin de mevzuatta belirtilen işlemleri yerine getirmemesi halinde erişim engelleme ile karşılaşabileceklerini düzenlemektedir. Bu da 29/A maddesinin ikinci fıkrasında sadece medya hizmet sağlayıcıların düzenlenip Yönetmelik'te neden internet yayın platform işletmecilerinin erişim engelleme talebine yönelik hükümlerle karşı karşıya kaldığını sorgulamaktadır.

Kanun koyucunun 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkrasında medya hizmet sağlayıcılar yanında ayrıca internet yayın platform işletmecilerini düzenlemesinin nedeni olarak aynı Kanun'un 29'uncu maddesi gösterilebilir. Söz konusu madde platform işletmecilerine verilecek yayın iletim yetkisini ayrıntılı şekilde düzenlemektedir. Bahsi geçen 29'uncu maddenin birinci fıkrada hükmünde "... yetkilendirilen platform işletmecileri ... bu Kanun hükümlerine tabidir." demektir. 6112 sayılı Kanun'un 29 ve 29/A maddelerinin aynı madde kapsamında ele alındığı düşünüldüğünde internet yayın platform işletmecileri için 29/A maddesinde ayrıca erişim engelleme kararından bahsedilmesine gerek olmadığı, bu şekliyle hükmün 29/A maddesinin ikinci fıkrasına gönderme yaptığı düşünülebilir. Fakat Kanun'un 29'uncu maddesi "yetkilendirilen platform işletmecilerinden" bahsettiğinden RTÜK'ten yetki almayan internet yayın platform işletmecilerinin erişim engellemeye tabi tutulması 29/A maddesinin ikinci fıkrasında da açıkça ifade edilmeliydi. Kısaca, kanun koyucu internet ortamından yayınlarda, medya hizmet sağlayıcıların internet ortamından yayın lisansı almaması durumunda erişim engelleme ile karşılaşacağını açıkça tespit etmesine rağmen aynı durum internet yayın platform işletmecesi için söylenememektedir. 29/A'nın ikinci fıkrasından RTÜK'ün internet ortamından yayın iletim yetkisi almadan yayın ileten platformları nasıl muhatap alacağı anlaşılamamaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesi kararlarında ortaya koyulan "*Aslolan muhtemel muhataplarının mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini öngörmelerini mümkün kılacak bir normun varlığıdır.*" kabulüyle belirlilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.²⁹

RTÜK, Yönetmelik'in 10'uncu ve 11'inci maddelerine göre 72 saat sonunda bildirim yapılmaması halinde erişimin

---

²⁹ AYM, 2009/9E., 2011/103K., 16/6/2011 Tarihli; Bayram Yusuf Aslan, B. No: 2013/4395, 10/6/2015, p. 109

engellenmesini sulh ceza hakiminden isteyecektir. Erişim engelleme talebi sürecine gelinceye kadar RTÜK'ün duyurusuna uygun hareket etmeyen kuruluşlara yönelik daha sonrasında uygulanacak bir ağırlaştırılmış ceza öngörülmemektedir. Buna karşı 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi erişim engelleme kararlarında 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinin beşinci fıkraya hükümlerinin uygulanacağına yönelik atıfta bulunmaktadır. Fakat söz konusu hüküm BTK tarafından verilen kararın erişim sağlayıcılarca uygulanmaması halinde karşılaşılabilecek ağırlaştırılmış hali düzenlemektedir. Henüz resmi olarak lisanslanmamış veya yetkilendirilmemiş kişi veya kuruluşların, erişim talebine karşı şikâyet hakları olduğu da düşünüldüğünde 5651 sayılı Kanun'da kabul edilene benzer şekilde ağırlaştırılmış bir yaptırımın düzenlenmemesinde hukuken bir boşluk bulunmaktadır. Diğer taraftan itiraz yoluna giderek haksız bulunan ve RTÜK'ten lisans alma yoluna giren bir kuruluşa karşı daha önceki duyuruyu uygulamamış olmasından kaynaklı ağırlaştırılmış bir yaptırımın uygulanması hukuki adalete de uygun düşmeyecektir.

IV. İNTERNET ORTAMINDAN YAYINCILIĞIN DENETİMİNDE RTÜK VE BTK YETKİLERİ

İnternet ortamında yayın kavramı 5651 sayılı Kanun'da belirsiz sayıda kişi tarafından ulaşılabilen internet ortamındaki veriler şeklinde tanımlanmaktadır. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesine rağmen Kanun'da internet ortamından yayıncılık kavramının tanımı yapılmamıştır. Yönetmelik incelendiğinde ise internet ortamından sunulan yayın kavramı radyo³⁰,

---

³⁰ "...internet ortamından yapılan ses ve veri yayını" (Yönetmelik 4/1-k maddesi.)

televizyon³¹ ve isteğe bağlı yayın³² hizmetleri çerçevesinde tanımlanmaktadır. İkincil düzenleme olarak kabul edilen Yönetmelik'in amacı ise internet ortamındaki radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınlara yönelik denetim yapmak ve yayınlara ilişkin usul ve esasları belirlemektir. Sektöre yönelik her türlü mali, idari ve hukuki denetimin yanında mevzuat internet yayınlarına yönelik içerik denetimini de kapsama almaktadır. İçerik denetimlerinin hangi hükme göre yapılacağı ise 6112 sayılı Kanun'un "Yayın hizmet ilkeleri" başlıklı 8'inci maddesinde medya hizmet sağlayıcıların uymakla yükümlü oldukları yayın hizmet ilkelerinde gösterilmektedir. Yönetmelik'in ayrıca internet içeriklerine yönelik ilkeler tespit etmiyor oluşu Kanun'un ayrıntılı şekilde düzenleme içermesinden kaynakladığını düşündürmektedir. 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde de bazı suç tipleri sayılmakta bu durum doktrinde internet ortamından yayıncılık faaliyetlerine ilişkin denetim ve düzenlemelerde BTK ve RTÜK arasında bir yetki çatışması olacağı yönünde değerlendirilmektedir. Doktrindeki görüşler, RTÜK tarafından yapılacak içerik denetimleri sonucunda erişim engelleme kararı verilebileceğini, bu yetkinin ise halihazırda BTK'da olduğunu, dolayısıyla bu yetkinin uygulamada sıkıntı çıkaracağını ileri sürmektedir.³³

³¹ "...bir medya hizmet sağlayıcı tarafından sunulan şifreli veya şifresiz görsel-ışitsel yayın hizmetinin internet ortamından yayınlanmasını" (Yönetmelik 4/1-1 maddesi.)

³² "...Bireysel iletişim hizmetleri dışında, programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve münferit isteği üzerine .... program kataloğuna bağlı olarak ....internet ortamından izlendiği veya dinlendiği yayın hizmetini" (Yönetmelik 4/1-1 maddesi)

³³ Murat Volkan Dülger, "RTÜK Denetimi İnternete Yeni Bir Yasak Mı Getiriyor? RTÜK'e Eklenen 29/A Maddesinin 5651 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", Paper SRN, February 2021, 9.; Merve Ergüney, (2020). "RTÜK'ün İnternet Denetimi: İlgili Mevzuat Üzerine Bir Değerlendirme" *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* 11 (41), (2020), 120, doi: 10.5824/ajite.2020.02.005.x, 120.

Medya hizmet sağlayıcılar kamusal sorumluluk çerçevesinde yayın faaliyeti yerine getirmelidir. 6112 Kanun'un 8'inci maddesinde Türkiye Devletinin varlık ve bütünlüğü, toplumun milli ve manevi değerleri, genel ahlak, insan onuru, özel hayatın gizliliği koruma altına alınmakta, terör örgütleri veya şiddetin övülmesinin, haksız rekabet, kamusal sağlığı tehdit eden yayın içerikleri engellenmeye çalışılmaktadır. Ayrıntılı biçimde sayılan yayın hizmet ilkelerine aykırı yayın gerçekleştiren medya hizmet sağlayıcılar, aynı Kanun'a göre idari ve adli yaptırımlarla karşı karşıya kalabilmektedir.

İnternet ortamından görsel-işitsel yayıncılığın düzenlendiği Yönetmelik'te yayın hizmet ilkelerine yönelik ayrıntılı bir düzenleme bulunmamaktadır. Yönetmelik'in yalnızca "Çocukların korunması" başlıklı 21'inci maddesinde "...çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimine zarar verebilecek türde yayınlara ebeveyn kontrolünü sağlayıcı tedbirleri almakla yükümlüdür." dijital içeriklere dair bir hüküm getirildiği görülmektedir. Fakat söz konusu maddenin bir yayın hizmet ilkesinden çok medya hizmet sağlayıcılara "ebeveyn kontrolü"³⁴

---

³⁴ Ebeveyn kontrol sistemi; isteğe bağlı yayın hizmetlerinde farklı yaş gruplarına göre profillerin oluşturulmasını önceleyen, çocukların zihinsel, ahlaki ve ruhsal gelişimine zarar verecek içeriklere çocuklar tarafından ulaşılmasının en aza indirilmesinin amaçlandığı, sistem içerisine entegre edilerek çocuk profili oluşturulmasını amaçlayan sistemdir. Ebeveyn kontrolü sistemine ilişkin detaylı bilgi için bkz.; Tuncay Yiğit, Murat Sığıla, Nurten Aksungur, Saliha Erbağ ve Ümmiye Palaz, "Çocuklar İçin İnternet Güvenliği: Bir Ebeveyn Kontrol Aracı." IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Dumlupınar Üniversitesi, Ocak 31, Şubat 2, 2007, 46.; Merve Ayşegül Kulular İbrahim, Rümeyza Aluç. "6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 0 (2022), 341; Council of Europe, Media Regulatory Authorities and Protection of Minors, COE, Strasbourg, 2019, <https://rm.coe.int/media-regulatory-authorities-and-protection-of-minors-serbian-/168096847b>., 39 ff.

sistemini platformlarına entegre etme yükümlülüğü getirdiği, bahsi geçen madde hükmünün aslında dijital ortamda hizmet veren medya hizmet sağlayıcılara teknik bir sorumluluk yüklediği ifade edilebilir.³⁵ Yönetmelik ayrıca yeni veya farklı bir yayın ilkesi benimsememiştir. Dolayısıyla bu durum 6112 sayılı Kanun'da kabul edilen hizmet ilkelerinin internet yayınlarında da uygulanacağı kanaatini oluşturmaktadır.

İnternet yayınlarına yönelik temel hükümleri, yayıncılığa yönelik politikayı ve çerçeveyi tespit eden 5651 sayılı Kanun'da da erişim engelleme kararlarına neden olacak kurallar tespit edilmektedir.³⁶ İnternet ortamından yapılan yayınlarda kişilik haklarının ve özel hayatın gizliliğinin ihlali, çocukların cinsel istismarı, milli güvenlik, kamu düzeninin bozulması, genel sağlığı bozucu davranışlar hakkında erişim engelleme kararı alınabilmektedir. Tüm bunlara rağmen internet ortamından yayınların içerik denetimine ilişkin BTK ve RTÜK arasında bir yetki çatışmasının çıkması mümkün gözükmemektedir. Zira 6112 sayılı Kanun kapsamında internette yayın hizmet ilkelerine aykırı yayın yaptığı düşünülen bir program içeriğine yönelik RTÜK tarafından erişim engelleme veya içerikten çıkarma kararı verilmemektedir. Erişim engelleme kararı 29/A maddesinde sayılan faaliyetleri yerine getirmeyen medya hizmet sağlayıcı veya internet ortamından platform işletmecilerine yönelik

---

³⁵ RTÜK Başkan Yardımcısı, internet ortamından hizmet sunan kuruluşların çocukları ve gençleri korumak adına gerekli "teknik önlemleri" aldıklarını, bundan sonraki önlemlerin ise ebeveynler olduğunu ifade ederek Yönetmelik'in 21'inci maddesine gönderme yapmaktadır. Detaylı bilgi için; "RTÜK Başkan Yardımcısı Uslu'dan 'Ebeveyn Kontrolü' hatırlatması", Son Güncelleme 7 Şubat, 2021, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/rtuk-baskan-yardimcisi-usludan-ebeveyn-kontrolu-hatirlatmasi-41734897>.

³⁶ Doğan Kılınç, "5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20 (2016), 584.

uygulanmakta, bu yetki ise lisans veya internet ortamından yayın iletim yetkisi almayan kuruluşlarla sınırlandırılmaktadır.

Uygulamada mahkemelerin internet ortamından yayınlara yönelik doğrudan erişim engelleme kararlarına rastlanmaktadır.³⁷ Mahkemelerin kanunen internet ortamındaki bir yayına yönelik RTÜK'ü yetkili görmeleri ve harekete geçmesini istemesi hukuka uygundur. Fakat RTÜK'ün internet ortamından yayın lisansı olan bir kuruluşun yayınına yönelik doğrudan erişim engelleme talebinde bulunması kanunen mümkün değildir. Yayın lisansı olan bir kuruluşa karşı RTÜK uzman raporları düzenleyerek 6112 sayılı Kanun'un "Yaptırımlar" başlıklı 32'inci maddesinde düzenlenen idari yaptırımları uygulayabilecektir. Bu açıdan 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin kabulü ile birlikte internet ortamından yayınlara yönelik aynı Kanun'un yayın hizmet ilkeleri hükümlerinin uygulanacağı akla gelmektedir. Bununla birlikte 5651 sayılı Kanun'da internet ortamından yayınlara yönelik kanuna aykırı faaliyetler öngörüldüğünden iki farklı kanun ve iki yetkili makamın vereceği erişim engelleme taleplerinde görev ve yetkileri doğru değerlendirmek gerekmektedir. Öncelikle RTÜK'ün yetkileri her ne teknikle olursa olsun gerçekleştirilen görsel-ışitsel yayın hizmetleriyle sınırlıdır. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi bu anlamda bireysel iletişim ile "... radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformlar ile radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerine yalnızca yer sağlayan gerçek ve tüzel kişileri..." kapsam dışında bırakmaktadır. 5651 sayılı Kanun ve 6112 sayılı Kanun ilkeleri her ne kadar birbirine benzerlik gösterecek olsa da internet ortamından yayıncılıkta 5651 sayılı Kanun'un uygulama alanları bellidir. Bununla birlikte RTÜK'ün 8'inci maddede belirtilen yayın ilkelerine aykırı yayın yapan veya söz

---

³⁷ Polatlı Aile Mahkemesi 09.02.2022 tarih, 2022/25 Esas numaralı içerikten çıkarma kararına ilişkin talep yazısı.

konusu yayınları ileten kuruluşlara yönelik erişim engelleme talebinde bulunma veya doğrudan erişim engelleme kararı verme yetkisi söz konusu değildir. Bununla birlikte internette sunulan bir yayında yayın hizmet ilkelerine aykırılık denetimi sonucunda 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesindeki idari yaptırım hükümleri uygulanacaktır. Buna göre internet ortamından yayınlara ilişkin içerik denetimi sonucu RTÜK tarafından verilebilecek idari yaptırım kararları, program durdurma, yayın durdurma, idari para cezası veya yayın lisansının iptali olarak sayılmaktadır. RTÜK'ün internet ortamından yayınlara yönelik içerik denetimi yapması sonucunda erişim engelleme talep yetkisi bulunmamaktadır. Bu açıdan BTK ve RTÜK arasında internet ortamında yayınlara yönelik verilecek erişim engelleme taleplerinde yetki çatışmasının yaşanması mümkün görünmemektedir. Yönetmelik'in "Müşterek Hükümler" başlıklı 22'nci maddesinde de bahsi geçen iki düzenleyici ve denetleyici kurumun, internet yayıncılığına ilişkin teknik imkân ve altyapı kullanımında iş birliği içinde olacakları ortaya konulmaktadır.

V. BASIN FAALİYETİ VE GÖRSEL-İŞİTSEL FAALİYETLER ARASINDAKİ SINIRIN AŞILMASI HALİNDE ERİŞİM ENGELLEME TALEBİ VE AB 2022 TÜRKİYE RAPORU

İnternet ortamından görsel-işitsel yayınların düzenlenmesi ulusal ve uluslararası alanda ele alınmaktadır. Devletler görsel-işitsel internet yayıncılığını düzenlemek üzere harekete geçmektedir.³⁸ Bu ülkelerden biri de Türkiye'dir. Kanun

---

³⁸ ABD ve Avrupa Birliği üyesi ülkeler vergilendirme, ulusal güvenlik, yayın hizmet denetimleri gibi konuları önceleyen kurallar üzerinde çalışmalar yürütmektedirler. (Electronic Frontier Foundation (2017, October). An over-the-top approach to internet regulation in developing countries. <https://www.eff.org/deeplinks/2017/10/over-top-approach-internet-regulationdeveloping-countries>); İngiltere, yayın hizmetinden doğacak

koyucunun 2018 yılında 6112 sayılı Kanun'un "Platform işletmecileri ve yayın hizmeti iletimi yapan altyapı işletmecileri" başlıklı 29'uncu maddesine yaptığı ekleme ile internette görsel-işitsel yayıncılık faaliyeti ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Söz konusu düzenleme sonrası atılan adımlar Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yapacak kuruluşları da etkilemektedir.

İnternette yayın gerçekleştiren görsel-işitsel yayın platformlarına verilen erişim engelleme kararları RTÜK'ün alana ilişkin vermiş olduğu önemli kararlardır.³⁹ Bu anlamda RTÜK'ün Euronews Türkçe ("tr.euronews.com") ve DW Türkçe ("dw.com") hakkında verdiği "72 saatlik süre" kararları kamuoyunda tartışmalar doğuran kararlar olmuştur.⁴⁰ Bu

---

zararlardan kullanıcıların korunması ve ülke içerisinde hizmet veren tüm kuruluşların adil kurallara tabi olması amacıyla 2022'de internet yayınlarına yönelik yeni bir düzenleme kabul etmiştir. Bu düzenlemeye göre tüm internet ortamındaki isteğe bağlı yayın kuruluşlarının denetimi OFCOM yetkisine girmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: BBC, "Netflix and disney+ among streamers facing tighter regulation in UK." (2022, April), <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-61249056>,

³⁹ Burcu Çalık Göçümlü, "RTÜK: Tidal'ın lisans başvurusu yapmaması nedeniyle mahkeme erişimin engellenmesine karar verdi", (2020) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rtuk-tidalin-lisans-basvurusu-yapmamasini-nedeniyle-mahkeme-erisimin-engellenmesine-karar-verdi/2058486>; TIDAL adlı müzik platformunun RTÜK'ten lisans almasıyla erişim engelleme kararına son verilmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: Doğa Yurduneri, "'Tidal' İçin Getirilen Erişim Engeli Kalktı!", (2020), <https://teknosafari.net/tidal-icin-getirilen-erisim-engeli-kalkti/>,

⁴⁰ RTÜK, Duyurular, "dw.com", Son Güncelleme 21 Şubat, 2021, <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4222>; RTÜK, Duyurular, "tr.euronews.com", Son Güncelleme 21 Şubat, 2021, <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4221>; ilgili sitelere yönelik verilen karar, Avrupa Birliği Komisyonu 2022 Türkiye Raporu'nun 38'inci sayfasında da geçmektedir. Detaylı bilgi için; Avrupa Parlamentosu, Konseye, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine ve Bölgeler Komitesine Sunulan Komisyon Bilgilendirmesi, 12. 10.2022 Tarih, SWD (2022) 333 nihai, para. 6.,

kararlar Avrupa Birliği Komisyonu tarafından “AB 2022 Türkiye Raporu”nda da ele alınmaktadır. Raporda Euronews Türkçe’nin ve DW Türkçe’nin yanında Voice Of America (“voaturkce.com” veya “voanews.com”) adlı internet sitesinden de bahsedilmektedir. Fakat RTÜK tarafından söz konusu sitelere ilişkin herhangi bir resmi duyuru metnine ulaşılamamaktadır. Başka bir anlatımla “VOA Türkçe” veya “VOA News” internet sitelerine yönelik herhangi bir erişim engelleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce Raporda bahsedilmek istenen internet sitesi “amerikaninsesi.com” linki üzerinden hizmet veren kuruluştur. Çalışmanın bu başlığı altında bu üç internet sitesine yönelik RTÜK tarafından atılan adımlara, basın faaliyeti ve görsel-ışitsel faaliyet arasındaki sınırlara değinilecektir.

Euronews Türkçe, DW Türkçe ve “amerikaninsesi” internet siteleri küresel anlamda kullanıcılarıyla haber paylaşarak basın faaliyeti icra eden kuruluşlardır.⁴¹ RTÜK’ün Yönetmelik’in 10’ncu maddesine dayanarak verdiği kararlara geçmeden önce internet ortamından basın yayın hizmetleri hakkında bilgi vermek gerekmektedir. Söz konusu mesele basın faaliyetleriyle görsel-ışitsel faaliyetlerin sınırlarının belirlenerek basın faaliyeti kapsamında değerlendirilemeyecek hizmetler açısından RTÜK’ün görev alanının nerede başladığının tespiti bakımından önem arz etmektedir. Zira basın faaliyeti yaptığını iddia eden bir kuruluşun, görsel-ışitsel faaliyet sınırlarına girebilecek bir hizmet sunması halinde RTÜK’ten yayın lisansı veya yayın iletim yetkisi alması gündeme gelecektir. İlgili lisans veya iletim yetkisinin alınmaması sonucunda RTÜK’ün, basın faaliyetini aşarak görsel-ışitsel faaliyet sunan bu tarz hizmetlere yönelik erişim engelleme talebinde bulunması söz konusu olabilecektir.

---

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2022_turkiye_report_tr_27.11.2022_22.05.pdf, erişim tarihi: 02.05.2022.

⁴¹ Avrupa Birliği 2022 Türkiye Raporu’nda bahsi geçen internet sitelerinden “haber sitesi” olarak bahsedilmektedir.

Dijital teknoloji ile birlikte gazete ve dergi içeriklerine internet ortamından ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Ayrıca güncel gelişmelere ayak uydurmak adına basın faaliyeti gerçekleştiren kuruluşların haber içeriklerini video veya ses ile destekledikleri de görülmektedir. İnternet ortamından gerçekleştirilen yayınların RTÜK denetimine tabi olmasıyla iletişim teknolojilerindeki mevcut düzenlemelerin yeniliklere uyumlu hale getirilme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu durum da basın yayın faaliyeti ile görsel-işitsel yayın faaliyeti arasındaki ayrımın yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Basın faaliyeti, kitle iletişim araçlarından gazete veya dergi gibi yazılı eserlerin bir araya getirilmesi olarak tanımlanmakta, basın hürriyetine ilişkin Anayasa'nın "Basın hürriyeti" başlıklı 28'inci maddesiyle koruma altına alınmaktadır.⁴² Anayasa Mahkemesi 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin basın faaliyetlerini kapsama almadığını, ilgili maddenin görsel-işitsel iletişim araçlarını kapsayacak ancak basın faaliyetine ilişkin araçları dışarıda bırakacak şekilde düzenlendiğini, RTÜK'ün yalnızca radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmeti olabilecek görüntü ve ses içeriklerine yönelik işlem tesis edebileceği ifade edilmiştir.⁴³ Fakat teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitle iletişim faaliyetlerinin geleneksel medyada olduğu kadar kolay biçimde birbirinden ayıramadığı, basın faaliyetleri ile görsel-işitsel faaliyetlerin iç içe geçebildiği ifade edilmelidir. Kimi zaman basın faaliyeti yapmayı amaçlayan bir içerik, faaliyetin kapsamlarını ve sınırlarını aşarak görsel-işitsel yayıncılık faaliyetine de vücut verebilmektedir. Bu durum özellikle internet ortamında faaliyet gösteren kuruluşların lisanslanması aşamasında hangi lisanslara tabi olacaklarının ve yetkili kurumun belirlenmesinde önem arz etmektedir.

---

⁴² Ramazan Özkepir, Salih Zeki Kocaman ve Erkal Hilmi Kart, 2020, 42.

⁴³ AYM, BB 2013/2623 T. [11.11.2015] RG. 8.12.2015-29556, para. 30, kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr

Basın faaliyeti ve görsel-işitsel hizmet içeriklerine ilişkin birincil ve ikincil faaliyet değerlendirmesi yapan uluslararası kararlar bulunmaktadır. Almanya’da özel televizyon ve radyo yayıncılığına ilişkin görev yürüten Lisans ve Denetim Komisyonu, Berlin İdare Mahkemesi’nin VG 27 K 365.18 numaralı 26 Eylül 2019 tarihinde verdiği karara dayanarak dijital ortamda yayın gerçekleştiren BILD Gazetesi’nin Komisyon’dan lisans alması gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme, BILD gazetesinin kamuya yönelik görsel-işitsel bilgi içeren hizmetlere, canlı yayın akışlarına izin verdiğini, yayın içeriklerini kısa videolar halinde kategorize ederek isteğe bağlı yayın hizmeti olacak şekilde katalog haline getirdiğini bu gibi hizmetlerin birincil derecede görsel-işitsel materyaller içeren bir faaliyet olduğunu değerlendirmiştir.⁴⁴ Sonuç olarak bu faaliyetlerin ancak lisans alınarak yapılacağını hükme bağlamıştır. Avrupa Birliği Adalet Divanı da “... kısa videoların sunulması görsel-işitsel medya hizmetlerine ilişkin düzenlemeye tabi olabilir. Bu, ilgili teklifin çevrimiçi gazetesinin gazetecilik faaliyeti ile ilgili olarak özerk bir içeriğe ve işleve sahip olduğu durumudur. (...) Mahkeme, bu bağlamda, içerdiği görsel-işitsel unsurlara rağmen, bir gazetesinin elektronik versiyonunun, eğer bu görsel-işitsel unsurlar ikincil ise ve sadece yazılı basın makalelerini desteklemeye hizmet ediyorsa görsel-işitsel bir hizmet olarak kabul edilmemesi gerektiğini” kabul etmektedir.⁴⁵ Kısaca, internetteki her videonun, görsel veya ses içeriğinin görsel-işitsel yayın hizmeti kapsamına girmeyeceği değerlendirilmelidir. Fakat bir basın yayın kuruluşunun internet sitesinde canlı yayın veya kategorize edilmiş katalog sunum diğer bir anlatımla isteğe bağlı yayın hizmeti yapması halinde kuruluşun, görsel-işitsel yayın hizmeti gerçekleştirdiği ve sırf bu

⁴⁴ Live-Streams der BILD-Zeitung sind zulassungspflichtiger Rundfunk (Nr. 33/2019), Verwaltungsgericht Berlin, <https://www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/presse/pressemitteilungen/2019/pressemitteilung.850121.php>.

⁴⁵ Eugen Cojocariu, “Clarification Regarding The Video Section Of An Online Publication”, Iris Merlin, <https://merlin.obs.coe.int/article/9302>.

faaliyetlere yönelik ilgili kurumlardan internet ortamından yayın lisansı veya iletim yetkisi alması gerektiği ifade edilmelidir.

Türkiye'ye yönelik faaliyet gerçekleştiren Deutsche Welle Türkçe ve Euronews Türkçe adlı internet sitelerinde "Canlı TV" ve program bazında kategorize edilen isteğe bağlı yayın hizmet sekmelerinin bulunmasından bahisle RTÜK bahsi geçen kuruluşların internet ortamından yayın lisansı alması gerektiğini tespit etmiştir. RTÜK'ün lisans gerekçesinde belirttiği ve Deutsche Welle Türkçe, Euronews Türkçe adlı kuruluşların gerçekleştirdikleri faaliyetler ayırım yapılarak değerlendirilmelidir. Buna göre kuruluşların internet ortamından sundukları canlı yayınlar esnasında Türkçe olarak Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayıncılık yapmamalarından bahisle İNTERNET-TV lisansı almalarının gerekmediği ifade edilmelidir. Fakat görsel-işitsel yayın hizmeti anlamına gelecek nitelikte, içeriklerin program bazında veya konu bazında kategorize edilmesi ve katalog şeklinde sunuluyor olması kuruluşların internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti gerçekleştirdiği anlamına gelmektedir. Zira canlı yayınlarda yapılan içerikler bir bütün olarak sunulmuyor olsa da canlı yayın içerikleri kısa parçalar halinde bir bütün olarak kişilerin istedikleri anda ulaşabilecekleri bir isteğe bağlı yayın hizmeti haline dönüştürülmektedir. Yukarıda sayılan hizmetler çerçevesinde RTÜK kuruluşların birincil derece görsel-işitsel yayıncılık hizmet yaptıklarına kanaat getirmiştir. Bu sebeple ilgili kuruluşların RTÜK'ten İNTERNET-İBYH lisansı almaları gerektiğine karar vererek internet sitesinden duyura çıkmış,

Yönetmelik'in 10'uncu maddesi kapsamında kuruluşlara 72 saat süre vermiştir.⁴⁶

Euronews Türkçe adlı internet sitesi "Canlı" yayın sekmesinin Türkiye'de aktif olmayacak şekilde, konu ve program bazında kategorize edilen ve katalog niteliği taşıyan çeşitli videolara ulaşılamayacak şekilde yayın hizmetini Türk mevzuatına uygun hale getirmiştir.⁴⁷ Euronews Türkçe tarafından yapılan faaliyet bir tür özdenetim olarak değerlendirilmelidir. Zira RTÜK'ten yayın lisans talebinde bulunmayı tercih etmeyen kuruluşlar Türkiye'ye yönelik görsel-işitsel içerikleri de sunmamalıdır. Faaliyetlerini Türk mevzuatına uygun hale getiren Euronews'in basın yayın faaliyetleri internet ortamından devam etmekte, halihazırda bahsi geçen kuruluşa ilişkin erişim engeli uygulanmamaktadır. Fakat Deutsche Welle Türkçe adlı internet sitesi katalog halinde sunduğu içerikler bakımından RTÜK'ten herhangi bir İNTERNET-İBYH lisansı almadığı gibi, söz konusu içerikleri de içerikten çıkarmamıştır. Bu sebeple mevzuat hükümleri çerçevesinde Deutsche Welle Türkçe'ye yönelik erişim engeli kararı devam etmektedir.

"amerikaninseesi.com" URL adresi üzerinden gerçekleştirilen faaliyet RTÜK uzman raporunda "ses dosyaları" ve "video sekmelerinin" "*programlar*" sekmesi ile program bazında kategorize edilmesi ve katalog şeklinde sunuluyor olmasından dolayı isteğe bağlı yayın hizmeti faaliyeti yürütüldüğü ve İnternet İBYH lisansı alınması gerektiği kanaatine varılmıştır." şeklinde değerlendirilmiş, bu tarz faaliyetlerin basın faaliyeti kapsamına

---

⁴⁶ RTÜK, "Duyuru", Euronews duyurusu: <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4221>; Deutsche Welle Duyurusu: <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4222>.

⁴⁷ RTÜK'ün kuruluşa ilişkin yaptığı 21.2.2022 tarihli duyurusundan önce aktif olan "Canlı Yayın" sekmesi 72 saat sonunda "Bu video dosyası oynatılmıyor" şeklinde uyarı vermektedir.

girmediyi kuruluşun RTÜK'ten İNTERNET- İBYH lisansı alması gerektiğine kanaat getirilmiştir. Yönetmelik'in 10'uncu maddesi gereğince RTÜK tarafından 72 saatlik süre verilen kuruluş yasal süre içerisinde gerekli işlemleri yerine getirmemiş ve erişim engelleme talebiyle karşı karşıya kalmıştır.⁴⁸

Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yayımlanan "2022 Türkiye Raporu"nda, Euronews Türkçe, Deutsche Welle ve amerikaninsesi (Raporda Voice of America olarak geçtiği düşünülmektedir.) adlı internet sitelerine yönelik verilen kararların basın özgürlüğüne ve bilgiye erişime kısıtlama olduğu değerlendirilmiştir.⁴⁹ Fakat Türkiye'de faaliyette bulunacak her kuruluşun, devletin kurallarına uygun hareket etmesi gerekmektedir. Bu hem ülkede adil bir uygulamayı hem de egemen devletin kanunu uygulamadaki yetkisini göstermektedir.⁵⁰ Avrupa Parlamentosu RTÜK'ün erişim engelleme talebini bilgiye erişimin kısıtlanması olarak görse de somut durumda iki kuruluşun Türk mevzuatına yönelik attığı adımlar değerlendirilmelidir. Zira somut olayda iki farklı özdenetim mekanizmasının işlediği görülmektedir. Euronews Türkiye, Türk hukuk mevzuatının haklılığını kabul ederek internet içeriğini tamamen basın yayın faaliyeti haline getirmiştir. Bu sebeple katalog yayınlarını internet sitesinin içeriğinden çıkarma yoluna giderek RTÜK'ten internet ortamından yayın lisansı almamayı tercih etmiştir. Bununla

---

⁴⁸ RTÜK, "Haberler", Kamuoyu bilgilendirmesi: Son güncelleme tarihi: 1.7.2022 <https://www.rtuk.gov.tr/kamuoyunun-dikkatine-/4346>.

⁴⁹ Avrupa Birliği Komisyonu, AB Genişleme Politikasına İlişkin 2022 Bilgilendirmesi (2022 Türkiye Raporu), Brüksel 12.10.2022, SWD 333 Nihai Gayriresmi Tercüme, 38.

⁵⁰ Mesut Erol, "Kamu hizmetlerinin görülüş usullerinden ruhsat (Lisans, İdari izin, yetkilendirme) yöntemi ve düzenleyici ve denetleyici kurumların lisans konusundaki yetkilerinin Danıştay kararları çerçevesinde değerlendirilmesi". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0 (90), (2010), 355; Ahmet Yavuz Uşaklıoğlu, 2021, 100.

birlikte Canlı TV yayını için söz konusu lisansı almasına gerek olmamasına rağmen bu sekmenin Türkiye sınırları içerisinde kullanılmaması RTÜK'ün bir uygulaması değil, tamamen kuruluşun kendi inisiyatifinde gerçekleşen bir durum olarak değerlendirilmelidir. Zira 6112 sayılı Kanun'un 29/4'üncü fıkrası gereğince canlı yayınlara ancak Türkçe, Türkiye'ye yönelik veya Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim faaliyeti gerçekleştirmesi halinde Türk mevzuatı uygulanmaktadır.

Yukarıda açıklandığı üzere Euronews Türkçe, Deutsche Welle Türkçe ve "amerikaninsesi.com" tarafından gerçekleştirilen hizmetler için İNTERNET-İBYH lisansı alınması gerektiği belirtilmiştir. RTÜK'ün kuruluşlara yönelik işleminde, internet haber sitelerine karşı basın özgürlüğüne veya bilgiye erişime kısıtlama getirilmesi amaçlanmamıştır. Burada basın faaliyetleri birincil ve ikincil faaliyet yönünden değerlendirilmiştir. RTÜK'ün gerçekleştirdiği basın faaliyetlerine yönelik herhangi bir içerik denetimi değildir. RTÜK tarafından amaçlanan mevzuat kapsamına giren görsel-işitsel faaliyetlerin lisanslanarak yayın faaliyetlerine mevzuata uygun şekilde devam etmesidir. İçerik denetimi noktasında halihazırda Ekim 2022 tarihinde 5187 sayılı Basın Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesi kabul edilmiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına eklenen "*Bu Kanun basılmış eserlerin basımı ve yayımı ile internet haber sitelerini kapsar.*" hükmüyle internet haber sitelerine yönelik içerik denetiminin Basın Kanunu çerçevesinde yapılacağı ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte yayın lisansı olmadan internet ortamından görsel-işitsel faaliyet sunan kuruluşların hizmetlerine yönelik yapılacak erişim engelleme talebi mevzuat kapsamında ele alınmalıdır. Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde ortaya koyulan hükümlere aykırı davranıldığı takdirde RTÜK tarafından yasal süreç işletilerek yayın lisansı olmadan yayın sunan kuruluşlara yönelik erişim engelleme talebinde bulunulmasında hukuka aykırı bir işlemin söz konusu olmadığı düşünülmektedir.

VI. KRİTER SETİ VE ÖNEMİ

RTÜK, her ne tür veya isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga veya diğer yollarla gerçekleştirilen radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin denetim ve düzenlemesinden sorumludur. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin dördüncü fıkrasında internet ortamındaki görsel-ışitsel yayınlara yönelik muhataplara ilişkin kapsam dışında kalan hizmet alanları belirlenmiştir. Buna göre kişiler arasında görsel-ışitsel iletişimi sağlayan bireysel iletişim hizmetleri, radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformlar, görsel-ışitsel yayıncılık hizmetine sadece yer sağlayan kişi ve kuruluşlar RTÜK denetiminin dışında tutulmaktadır. Özgülenmemiş platformdan anlaşılması gereken, internet ortamında video, fotoğraf veya ses içeriklerine yer vermelerine rağmen bu içeriklerin radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın olarak değerlendirilemeyeceği Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya⁵¹ ortamlarıdır.

Günümüzde görsel-ışitsel yayıncılık alanına girmeyen bir faaliyet veya hizmet gelecekte bu alana dahil olabilmektedir. Bu durum da internet ortamındaki eylemlerin kapsamının, yasal sınırının güncel, açık veya belirli tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Dijital yayıncılık alanının dinamik yapısı, internet teknolojisiyle yapılacak eylemlerin sınırlarının tam olarak tespit edilemiyor oluşu, dijital teknolojiyi kullanarak video, ses ve

---

⁵¹ Doktrinde kabul edilmiş ortak bir tanıma ulaşılmamakla birlikte sosyal medya, internet tabanlı ortamlarda kullanıcıların bilgi alışverişinde buldukları, yorum yaparak iletişime geçtikleri, pazarlama, politik katılım veya eğitim gibi alışveriş ve iletişim faaliyetlerinin gerçekleşebildiği çevrimiçi etkinlikler ve veri alışverişidir. Detaylı bilgi için bkz.: Bülent Kent, Alman Sosyal Ağ Kanunu, 3.; Şerafettin Ekici, 2022, 92; Sinan Sami Akkurt, "Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Haklarının Korunması", (Ankara: Seçkin Hukuk), 2020, 95.

görsel içerik üretip, bu içerikleri sunan kişi veya kuruluşların tespitini de zorlaştırmaktadır. Hangi kişi veya kuruluşların hizmetlerinin bireysel iletişim faaliyeti olduğu, bu faaliyetin belli bir yerden sonra görsel-işitsel yayın hizmeti kapsamına girip girmeyeceğinin tespit edilmesi idarenin hukuka uygun ve adil bir işlem tesis etmesi açısından önemlidir. Örneğin Youtube Premium abonelik üzerinden ücret karşılığı reklamsız hizmet vermektedir. Bu durum Youtube Premium'un 6112 sayılı Kanun kapsamına girebilecek abone tabanlı bir yayın hizmeti olup olmadığını tespit etmeyi gerektirmektedir. Diğer bir deyişle kişilerin kısa veya uzun videolara, kişisel vloglara, haber kanallarının kısa haber içeriklerine veya röportajlarına ulaşabildiği Youtube Premium platformunun televizyon, radyo veya isteğe bağlı yayın hizmet özelliği taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi yapılmalıdır. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde ve Yönetmelik'te kabul edilen erişim engelleme ve içerikten çıkarma taleplerinin hukuka uygun olabilmesi için temelde bu tespit yapılması zorunludur. Uygulamada Youtube içerisinde daha çok bireysel iletişim hizmeti barındırması sebebiyle görsel-işitsel yayıncılık faaliyetinden uzak olarak değerlendirilmektedir. Fakat yetkililer belli durumlarda Youtube'un da lisanslanarak RTÜK denetimine girebileceğini ifade etmektedir. Fakat burada lisanslama veya yetki belgesi verme işleminin Youtube'a mı yoksa Youtube üzerinden içerik üreten kişinin "Youtube kanalı"na mı olacağı belirsizdir.⁵²

---

⁵² RTÜK Başkanı "Eğer Youtube içerisinde bazı konular habere, diziye, filme özgülennmiş ise RTÜK denetimine tabiidir. Siz eğer sabahtan akşama bir dizi film yayını yapıyor veya film içeriği yayımlıyorsanız, siz bizim denetimimize girmeye başlarsınız." açıklamasında bulunarak, Youtube üzerinde bireysel iletişim yayınlarının RTÜK denetimine dahil olabileceğini, denetimlerin sınırını ise "... artık şahsi yapılan yayının ötesine geçtiği an RTÜK denetimi başlıyor." şeklinde açıklamıştır. Detaylı bilgi için bkz.: Haber Global, Candaş Tolga Işık "Az Önce Konuştum" adlı program,

Kanuni belirlilik hâlinin sadece kapsam dışında bırakılan alanlarda değil lisanslanması veya yetki belgesi alması gereken kurum ve kuruluşların belirlenmesinde de söz konusu olduğu ifade edilmelidir. Örneğin internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti ve canlı televizyon hizmeti yapan bir kuruluş RTÜK'ten hem İNTERNET-TV hem İNTERNET-İBYH lisansı almalıdır. Bu durum Yönetmelik'in "İnternet ortamından yayın lisans tipleri ile internet yayın iletim yetkisi belgesi" başlıklı 5'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında da radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın türlerinin her biri için ayrı ayrı lisans talep edilmesi gerektiği şeklinde ortaya koyulmaktadır. Dolayısıyla medya hizmet sağlayıcı kuruluş televizyon yayını, radyo yayını ve isteğe bağlı yayın için ayrı lisans almak zorundadır. Aynı zamanda söz konusu yayın faaliyetlerinin yanında birden fazla medya hizmet sağlayıcının canlı yayınları aynı internet sitesi üzerinden iletiliyorsa kuruluşun platform işletmecisi olarak internet ortamından yayın iletim belgesi alması gerekmektedir. Bu durum Kanun'da açıkça ortaya koyulmadığından uygulamada lisans veya internet ortamından yayın iletim belgesi verilmesi esnasında problemlerin yaşanabileceği ifade edilmelidir.⁵³ 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesindeki internet

---

https://www.youtube.com/watch?v=8mO_8ji17Ik; Rümeyza Aluç, "6112 sayılı kanun kapsamında internet ortamından sunulan isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2022), 43.

⁵³ Puhu TV "Doğuş Dijital Hizmetler Anonim Şirketi" unvanıyla internet ortamından katalog yayın yapmakta bu sebeple kuruluşun İNTERNET-İBYH yayın lisansı bulunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz.: RTÜK, Sektörü Oluşturan Kuruluşlar, <https://www.rtuk.gov.tr/internet-yayin-lisans-olan-kuruluslar-listesi-rd-tv-ibyh/1758>; İnternet sitesi içinde ayrıca "Canlı" sekmesi altında canlı yayınları internet ortamından iletildiği için "Puhu TV Platform İşletmeciliği A.Ş" adı altında kurulmuş bir anonim şirket ile internet ortamından yayın iletim yetkisine de sahiptir. (RTÜK, "Sektörü Oluşturan Kuruluşlar", <https://www.rtuk.gov.tr/internet-ortaminda>

ortamından yayın iletim yetkisi, geçici yayın hakkı veya yayın lisansı alması gereken kuruluşların tespitindeki belirsizliğin giderilmesi hak ihlallerinin veya adil olmayan uygulamaların önüne geçilmesi adına önemlidir. İnternet ortamından yayın lisansı, yayın iletim yetkisi veya geçici yayın hakkı alması gereken kuruluşların hangi faaliyetlerinin ne zamana kadar televizyon yayını ne zaman internet ortamından yayın iletimi kabul edileceğinin ortaya koyulması önemlidir.

Mevcut belirsizlikler RTÜK tarafından hazırlanan, kuruluşların gerçekleştirdiği yayıncılık faaliyetinin kapsamının belirleneceği, internet ortamından yayın lisansı veya yayın iletim yetkisi almayı gerekli kılan ölçütlerin tespit edileceği “Kriter Seti”nde ele alınmalıdır. Kriter seti özetle internet yayıncılığına ilişkin ilke kararlarının ortaya koyulacağı, yayıncılara yönelik mevzuatı açıklayıcı nitelikte olmalıdır. Kriter setinde medya hizmet sağlayıcıların yapmış oldukları yayınların Kanun kapsamına girip girmediğinin de değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu hem kanunu uygulayacak idareye hem de yayıncı kuruluşlara kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca kriter seti medya hizmet sağlayıcıların kanuna uygun hareket etmelerinde yol gösterici olacaktır.

Kriter seti, yukarıda bahsedilen ve mevzuatta kapsam dışında bırakılan alanlarda etkili, belirli ve adil uygulamayı da tesis edebilecektir. Örneğin, Youtube üzerinden 24 saat boyunca

---

[yayin-iletim-yetkisi-bulunan-kuruluslar/4007](https://www.rtuk.gov.tr/internet-ortaminda-yayin-iletim-yetkisi-bulunan-kuruluslar/4007)). Buna karşı BluTV İletişim ve Dijital Yayın Hizmetleri Anonim Şirketi internet ortamından “Canlı TV” sekmesi altında birbirinden farklı yayın kuruluşlarının yayınlarını iletmesine rağmen 2023 yılı Ocak ayı itibarıyla söz konusu yayınlar için yayın iletim yetkisi bulunmadığı görülmektedir. (RTÜK, “İnternet Ortamında Yayın İletim Yetkisi Bulunan Kuruluşlar”, <https://www.rtuk.gov.tr/internet-ortaminda-yayin-iletim-yetkisi-bulunan-kuruluslar/4007>.) BluTV’nin yalnızca katalog yayınlarına yönelik İNTERNET-İBYH lisansı bulunmaktadır. (RTÜK, “İnternet Yayın Lisansı Olan Kuruluşlar Listesi”, <https://www.rtuk.gov.tr/internet-yayin-lisans-olan-kuruluslar-listesi-rd-tv-ibyh/1758>.)

düzenli yayınlar gerçekleştiren kişilerin televizyon yayını mantığıyla hareket edip etmediğinin tespiti yapılmalıdır. Youtube yayınlarına yönelik bu konuda yazılı bir metin bulunmamaktadır. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi bireysel iletişim hizmetlerini kapsam dışında bırakmış olmasına rağmen Kanun'un kötü niyetli yorumlanma ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Youtube'da bireysel iletişim hizmetleri kanun kapsamının dışında tutulmuş olmasına rağmen görsel-ışitsel yayın kabul edilen bir yayının da RTÜK'ten lisans alması gerekecektir. Diğer taraftan Youtube'da katalog haline getirilmiş yayınların ne zaman isteğe bağlı yayın hizmeti sayılıp sayılmayacağıının da tespiti kriter setinde bulunmalıdır. Buna göre örneğin, kesintisiz bir şekilde 24 saat boyunca ve bu yayınları sürekli gerçekleştiren kişilerin TTK'ya uygun şekilde anonim şirket kurarak akabinde RTÜK'ten İNTERNET-TV lisansı alması gerekmektedir. İkinci bir örnek olarak, canlı yayın yapmasa da gün gün gerçekleştirdiği her yayının kategorize edilerek katalog haline getiren kişiler de İNTERNET-İBYH lisansı almalıdır. Zira kişiler düzenli olarak kategorize edilen içeriklere diledikleri zaman diliminde, diledikleri mekânda ulaşabilmektedir.⁵⁴ Bu durum, Youtube uygulamasının kişilere sağladığı bir imkân gibi görünse de 6112 sayılı Kanun'un Youtube eliyle yayıncılar tarafından kötüye kullanılması ihtimalini doğurabilecektir. Aksi ihtimalde internette yayın yapmak isteyen kişiler Youtube'un hukuken denetimsiz alanını kullanarak lisansız bir biçimde yayın sunacak, hukuki düzenlemeleri kabul eden yayın kuruluşlarına karşı adil olmayan bir zemin oluşmuş olacaktır.

---

⁵⁴ Bu durum isteğe bağlı yayınlarda bing-watching tekniğine benzetilebilir.

SONUÇ

İnternet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin görsel-işitsel hizmetlerde gelişme göstermesi kişisel hayattan, ekonomiye, sosyal hayattan kültürel yaşama kadar birçok alanda toplumu etkilemiştir. Kişiler haber, ses içeriği, film, benzeri içeriklere kolaylıkla internet ortamından ulaşabilmektedir. Hatta kişisel hobi olarak yayınlanan içerikler kitlelerle paylaşılabilen, amatör film veya dizi dahi kullanıcılarla buluşturulabilmektedir. Bu durum sektörel yapıyı etkilemekle birlikte, görsel-işitsel mecralarda bir internet düzenlemesinin zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Görsel-işitsel yayıncılık hizmetinin internet ortamından sunumunda ortaya çıkan hukuki boşluğun doldurulmasında 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve Yönetmelik önemli bir adımdır. Bahsi geçen mevzuat erişim engelleme ve içerikten çıkarma talep etme hakkını RTÜK'e vermektedir. Bu talebin belirli kapsamları bulunmakta, internet yayıncılığı alanında her hizmete erişim engelleme kararı verilmemektedir. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde kapsam ve sınırı ortaya koyulan erişim engelleme talebi, daha önce RTÜK'ten internet ortamından yayın lisansı veya yayın iletim yetkisi almayan kuruluşlara karşı uygulanabilecektir. Burada RTÜK'e verilen yetki erişim engeli talep yetkisi, yayın hizmet ilkeleri temelinde yapılacak bir içerik denetiminde uygulanmayacaktır.

İnternetin dinamik yapısı, internette birden fazla faaliyetin aynı anda yapılabilirliğine imkân tanımaktadır. İnternet teknolojisinin bir avantajı olan bu durum internet yayıncılığının denetiminde karışıklıklara sebebiyet vermektedir. Zira yayıncılık sektöründe hizmet veren kuruluşlar sadece belli tarzda yayınları kullanıcılarına iletmemektedirler. Kuruluşlardan bazıları sadece isteğe bağlı yayın iletirken, bazıları canlı yayınlarla birlikte isteğe bağlı yayın iletebilmektedir. Uygulamada önemsiz gibi görünen bu faaliyet kanun kapsamında değerlendirildiğinde erişim engelleme

talebinde değerlendirilmektedir. Bir yayın kuruluşu RTÜK'ten isteğe bağlı yayın hizmeti yaptığı için İNTERNET-İBYH lisansı alması gerekmektedir. Aynı kuruluşun televizyon yayını yapması halinde ise ayrıca İNTERNET-TV lisansının da bulunması gerekmektedir. İsteğe bağlı yayın sunan medya hizmet sağlayıcı birden fazla medya hizmet sağlayıcının yayını ilettiğinde ise internet yayın platform işletmecisi sayılacağından RTÜK'ten internet ortamından yayın iletim yetkisi de almalıdır. Uygulamada basın-yayın faaliyetleriyle görsel-işitsel yayın faaliyetleri arasında da bir tartışma bulunmaktadır. Son olarak RTÜK tarafından Deutsche Welle Türkçe, Euronews Türkçe ve "amerikaninse.com" internet sitelerine ilişkin verilen kararlar buna örnek oluşturmaktadır. Burada da birincil ve ikincil basın faaliyeti veya görsel-işitsel yayıncılık faaliyeti kapsamlarının tespit edilmesi gerekmektedir. Türkiye'ye yönelik Türkçe olmak üzere canlı yayın içeren bir haber sitesinin söz konusu internet yayınının RTÜK'ten lisans alması gerekmektedir. Diğer taraftan katalog haline getirip isteğe bağlı yayın hizmeti olarak hazırladığı içerikler için de İNTERNET-İBYH lisansı almalıdır. Bunların aksine faaliyet gösteren kuruluşlara yönelik RTÜK 29/A maddesinde verilen yetkiyle erişim engelleme talep hakkında sahiptir. Fakat önemle belirtilmelidir ki burada birincil ve ikincil derecede görsel-işitsel yayın faaliyetleri ayrımını iyi yapmak gerekmektedir.

Yayın kuruluşlarının hangi yayın hizmetini sundukları, hangi aşamada medya hizmet sağlayıcı sayılıp hangi aşamada internet yayın platform işletmecisi sayılacakları, habercilik faaliyetleri esnasında sunulan içeriklerin hangi kısımlarının görsel-işitsel faaliyet sayılacağına tespiti 29/A maddesinin kapsamının tespiti açısından önemlidir. Kanunda belirli ve açık bir hüküm bulunmadığından bu durumun bir "Kriter Seti" adı altında resmî kurumlarca ortaya koyulması gerekmektedir. Kriter setinde bireysel hizmet, özgülenmemiş platformlar ve görsel-işitsel yayın hizmetine sadece yer sağlayan kişilere

yönelik de rehber kararların belirlenmesi bireysel iletişim hizmetlerinin en yoğun olduğu Youtube faaliyetlerinin tespitinde kolaylıklar sunacaktır. Bu tespitlerin yapılmaması halinde bireysel iletişim hizmetlerinin kapsam dışında kalması hususu kötü niyetli bir şekilde kullanılabilir. Bir Youtube yayıncısının televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmeti anlamına gelecek bir faaliyeti Youtube üzerinden yapması sektör açısından adaletsiz bir ortam doğuracaktır. Bununla birlikte Youtube'dan yayın yapsa dahi RTÜK'ten lisans alması gereken hizmetler de yakın gelecekte olacaktır. Kriter setinde görsel-işitsel yayıncılık olarak kabul edilecek Youtube faaliyetlerinin de belirlenmesi hem bireysel hizmet sunan kişilerin haklarının dengelenmesi hem de kanundan kötü niyetle kaçan kişilerin tespiti açısından kolaylık sağlayacaktır.

Sonuç olarak, internet ortamından görsel-işitsel yayıncılık geliştirmekte olan yeni hizmet alanını oluşturmaktadır. Söz konusu hizmet alanını düzenleme altına alan hukuk metinlerinde eksikler veya belirsizlikler olması doğal karşılansa da kamu yararının, kamu hizmetinin gerçekleştirilmesi adına mevzuatın hukuk tekniğine uygun ve güncel kalması gerekmektedir. RTÜK'ün 29/A maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme bulan erişim engelleme talebinde kapsam ve sınırlar belirlenmiş görünse de uygulamada karışıklık doğabilecek alanlar mevcuttur. Erişim engelleme talebi ve kararın yerine getirilmesi anayasal hakları da ilgilendirdiğinden bu gibi düzenlemelerde belirsizlikler ve açıklıklar olmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkurt, Sinan Sami. Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Haklarının Korunması. Ankara: Seçkin Hukuk, 2020.
- Alaca, Bahaddin. "Ülkemizde Bilişim Suçları ve İnternetin Suça Etkisi (Antropolojik Ve Hukuki Boyutları İle)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008.
- Altunay, Alper. "Geleneksel medyadan yeni medyaya: Görüntü yüzeyi." Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 27 (2012): 33-44.
- Ardıçoğlu, M. Artuk. "Türk İdare Hukukuna Yeni Bir Katkı: Erişim Sağlayıcıları Birliği". İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (2016): 119-138.
- Avrupa Birliği Komisyonu. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2022 Bilgilendirmesi (2022 Türkiye Raporu). Brüksel, 10 Ekim, 2022. SWD 333 Nihai Gayriresmi Tercüme, 38. Erişim tarihi 11 Aralık, 2022.
- BBC. "Netflix and disney+ among streamers facing tighter regulation in UK." Nisan 2022. Erişim tarihi 20 Kasım, 2022. <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-61249056>.
- Cojocariu, Eugen. "Clarification Regarding The Video Section Of An Online Publication." Iris Merlin. Erişim tarihi 20 Kasım, 2022. <https://merlin.obs.coe.int/article/9302>.
- Council of Europe. Media Regulatory Authorities and Protection of Minors. COE, Strasbourg, 2019. Erişim tarihi 17 Kasım, 2021. <https://rm.coe.int/media-regulatory-authorities-and-protection-of-minors-serbian-/168096847b>.
- Çalık Göçümlü, B. "RTÜK: Tidal'ın lisans başvurusu yapmaması nedeniyle mahkeme erişimin engellenmesine karar verdi." Anadolu Ajansı, 2020. Erişim tarihi 9 Ocak, 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rtuk-tidalin-lisans->

basvurusu-yapmaması-nedeniyle-mahkeme-erisimin-engellenmesine-karar-verdi/2058486.

- Çaycı, Berk. "Aşırı İzlemeyle Değişen Dizi İzleme Biçimlerinin İzleyiciler Üzerindeki Etkileri." *Turkish Online Journal of Design Art and Communication* 11, no. 2 (2021): 403-423. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojdac/issue/60863/865137>.
- Değirmenci, Olgun. "Netflix'in Sonu mu? Düzenleme- Sansür Sarkacında "Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik Taslağı." *Terazi Hukuk Dergisi* 14, no. 149 (2019): 108-117.
- DHA Hürriyet. "RTÜK Başkan Yardımcısı Uslu'dan 'Ebeveyn Kontrolü' hatırlatması." Son güncelleme tarihi 7 Şubat, 2021. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/rtuk-baskan-yardimcisi-usludan-ebeveyn-kontrolu-hatirlatmasi-41734897>.
- Doğan, Binali. "Basın yayın girişimlerinde amaç, kamu yararı ve yasal düzenlemeler gereğinin irdelenmesi üzerine." *Öneri Dergisi* 4, no. 15 (2001): 17-24. <https://doi.org/10.19145/gumuscomm.283117>.
- Dülger, Murat Volkan. "RTÜK denetimi internete yeni bir yasa mı getiriyor? RTÜK'e eklenen 29/a maddesinin 5651 sayılı kanun kapsamında değerlendirilmesi (Is RTUK control bringing a new banon the internet? evaluation of article 29 / a attached to the RTUK within the scope of law no. 5651)." Erişim tarihi 5 Mayıs, 2022. <https://ssrn.com/abstract=3792257> veya <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792257>.
- Dülger, Murat Volkan. *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Ekici, Şerafettin. *Bilişim ve Teknoloji Hukuku*. Ankara: Seçkin Hukuk, 2022.
- Electronic Frontier Foundation. "An over-the-top approach to internet regulation in developing countries." Erişim tarihi 6 Ocak, 2023. <https://www.eff.org/deeplinks/2017/10/over-top-approach-internet-regulationdeveloping-countries>.

- Ergüney, Merve. "RTÜK'ün İnternet Denetimi: İlgili Mevzuat Üzerine Bir Değerlendirme." AJIT-e: Academic Journal of Information Technology 11, no. 41 (2020): 96-122. doi: 10.5824/ajite.2020.02.005.x.
- Erol, Mesut. "Kamu hizmetlerinin görülüş usullerinden ruhsat (Lisans, İdari izin, yetkilendirme) yöntemi ve düzenleyici ve denetleyici kurumların lisans konusundaki yetkilerinin Danıştay kararları çerçevesinde değerlendirilmesi." Türkiye Barolar Birliği Dergisi 0, no. 90 (2010): 344-378.
- Gezder, Ümit. İçerik Sağlayıcının ve Yer Sağlayıcının Hukuki Sorumluluğu ve Sorumluluk Muafiyeti. İstanbul: Beta Yayınları, 2017.
- Karayaka, Yavuz Selim. "İfade Özgürlüğünün En Yeni İhlali: Wikipedia'ya Erişim Engeli." İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 (2018): 103-124.
- Kent, Bülent. "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi Ve Alman Sosyal Ağ Kanunu." Bilişim Hukuku Dergisi 2 (2020): 1-46.
- Kılınç, Barış, and Kılınç, Elif Pınar. "Yeni medya ortamında çocuk birey yeni iletişim teknolojileri ve medya pedagojisinin önemi." Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi 22 (2014): 9-23. <https://doi.org/10.31123/akil.441825>.
- Kılınç, Doğan. "5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması." Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 20 (2016): 577-624.
- Kulular İbrahim, Merve Ayşegül, ve Aluç, Rümeysa. "6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması." Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 0 (2022): 329-364.

- Kular İbrahim, Merve Ayşegül. "Sosyal Medya'ya Yönelik Yeni Düzenlemelerin Hukuken Değerlendirilmesi." *Bilişim Hukuku Dergisi* 4 (2022): 1-32.
- Kurt, Hayrettin. "Erişim Engellemeden Demokratik Toplum Ya Da Kamu Düzenine Eleştirel Bir Bakış." *Adalet Dergisi* (2021): 151-162.
- Live-Streams der BILD-Zeitung sind zulassungspflichtiger Rundfunk (Nr. 33/2019). Verwaltungsgericht Berlin. Erişim tarihi 22 Aralık, 2022. <https://www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/presse/pressemitteilungen/2019/pressemitteilung.850121.php>.
- Memiş, Tekin. "Erişimin Engellenmesi, Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri." *Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XIII (2009): 161-176.
- Oymak, Hasan. "7253 sayılı "İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanunda değişiklik yapılmasına dair Kanun"un getirdikleri." *Yeni Medya* 9 (2020): 129-141. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenimedya/issue/58796/848561>.
- Özdoğan, Mehmet. *Türk anayasalarında egemenlik anlayışının dönüşümü*. Ankara: SAGE Matbaacılık, 2019.
- Özkepir, Ramazan, Kocaman, Salih Zeki, and Kart, Erkal Hilmi. *Sosyal medya ve basın hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.
- Öztekin, Alp. *Teori ve Uygulamada Türk internet hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik. (2019). T.C Resmî Gazete, 30849, 1 Ağustos, 2019.
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun. (2011). T.C Resmî Gazete, 27863, 15 Şubat, 2011.

RTÜK. "İnternet Ortamından Yayın Lisansı Almadan Yayın Hizmeti Yapıldığı Tespit Edilen İnternet Alan Adı" Duyuru. Erişim tarihi 16 Aralık, 2022. <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4421>.

RTÜK. İnternet Ortamında Yayın İletim Yetkisi Bulunan Kuruluşlar. Erişim tarihi 9 Ocak, 2023. <https://www.rtuk.gov.tr/internet-ortaminda-yayin-iletim-yetkisi-bulunan-kuruluslar/4007>.

RTÜK. İnternet Yayın Lisansı Olan Kuruluşlar Listesi. Erişim tarihi 2 Şubat, 2022. <https://www.rtuk.gov.tr/internet-yayin-lisans-olan-kuruluslar-listesi-rd-tv-ibyh/1758>.

RTÜK. Sektörü Oluşturan Kuruluşlar. Erişim tarihi 9 Ocak, 2023. <https://www.rtuk.gov.tr/internet-ortaminda-yayin-iletim-yetkisi-bulunan-kuruluslar/4007>.

RTÜK. Toplantı No. 2020/36 ve Karar No. 7, Ağustos 2020. Erişim tarihi 22 Aralık, 2023. <https://www.rtuk.gov.tr/UstKurulKarar/Detay/14406>.

RTÜK. Duyurular, "dw.com." Son güncelleme tarihi 21 Şubat, 2021.

RTÜK. Duyurular, "tr.euronews.com." Son güncelleme tarihi 21 Şubat, 2021. <https://www.rtuk.gov.tr/duyuru/4221>.

RTÜK. "Haberler." Kamuoyu bilgilendirmesi. Son güncelleme tarihi 1 Temmuz, 2022. <https://www.rtuk.gov.tr/kamuoyunun-dikkatine-/4346>.

Samet Can Kocagür. "Türkiye'deki Dijital Platformlar Ve Değişen İçerik Biçimi: Tek Sezonluk Diziler." Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi 20 (2022): 70-91.

Sarı, Ümit, and Türker, Halil. "Dijital platform kullanıcılarının izleme alışkanlıklarına yönelik bir araştırma: Netflix örneği." Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 21, no. 1 (2021): 59-80. <https://doi.org/10.18037/ausbd.902558>.

- Söyler, Yasin. "Kamu hukuku açısından internet içeriğinin düzenlenmesi ve bu alanda devletin idari yaptırım uygulama yetkisi." Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, 2013.
- T.C Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı 2017-2020. Erişim tarihi 18 Kasım, 2022.
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/lxlRY+Ulusal_Genisbant_Stratejisi_ve_Eylem_Plani_2017-2020.pdf.
- Taşkın, Şaban Cankat. İnternete erişim yasakları. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016.
- TBMM. Mevzuat Bilgi Sistemi, 82'nci Madde Taslak Gerekçesi 1'inci fıkra. Erişim tarihi 16 Aralık, 2022.
<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeler.i?pkanunlarno=223534&pkanunnumarasi=7103>.
- TÜİK. Yayın Tarihi: August 26, 2022, Sayı: 45587. "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022". Erişim tarihi 16 Aralık, 2022.
- Uşaklıoğlu, Ahmet Yavuz. Dijital Hukuk. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Yiğit, Tuncay, Sığla, Murat, Aksungur, Nurten, Erbağ, Saliha, and Palaz, Ümmiye. "Çocuklar İçin İnternet Güvenliği: Bir Ebeveyn Kontrol Aracı." IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Dumlupınar Üniversitesi, 31 Ocak – 2 Şubat , 2007, 45-50.
- Yurduneri, Doğa. "'Tidal' İçin Getirilen Erişim Engeli Kalktı!" Tekno Safari, Aralık 2020. Erişim tarihi 22 Aralık, 2022.
<https://teknosafari.net/tidal-icin-getirilen-erisim-engeli-kalkti/>.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.
